

మ స రా జ్యాంగము

పల్నా వేంకటేశ్వరరావు

బి. యే., యల్. యల్. బి., ఎం.బి. సి. ఆ

ప్రచురణ:

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు

హైదరాబాదు.

విషయ సూచిక

i	ఉపోద్ఘాతము	1	2
ii	భారత రాజ్యాంగ విధానము	3	24
iii	ప్రధానాంశములు	25	29
iv	(a) ప్రస్తావన	30	33
	(b) పౌరస్వత్వములు	34	40
	(c) ప్రాధమిక హక్కులు		
	(d) రాజనైతికధర్మనూత్రములు	41	45
v	కేంద్ర పరిపాలనాశాఖ (అధ్యక్షుడు-ఉపాధ్యక్షుడు-మంత్రిమండలి)	46	61
vi	పార్లమెంటు-కేంద్ర శాసనసభ- కేంద్ర శాసనసమితి	62	70
vii	సుప్రీంకోర్టు - ప్రధాన ఉన్నత న్యాయస్థానము	71	74
viii	సమాఖ్య (కేంద్ర) పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషను	75	77
ix	సమాఖ్య ఆర్థిక వ్యవస్థ	78	80
x	అసాధారణ సన్నివేశములు	81	83
xi	రాష్ట్రముల పరిపాలన	84	101
xii	కేంద్ర ప్రభుత్వమునకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వములపై గలయధికారములు	102	104
xiii	రాజ్యాంగ చట్టము- సవరణలు	105	111
xiv	అనుబంధములు	113	124

పీఠిక

భారత రాజ్యాంగమును గురించి యెన్ని గ్రంథములు వెలువడినను మంచిచే, కోట్లకొలది భారతీయులు తమ దేశ రాజ్యాంగ పద్ధతిలోని ముఖ్య విషయముల నెరిగియుండనలెను. ఇది ప్రతి పౌరుని విధి.

మన రాజ్యాంగము ౨౬ నవంబరు ౧౯౪౯ లో భారతీయ పార్లమెంటులో శాసనమయ్యెను. ౨౬ జనవరి ౧౯౫౦ లో దేశ మంతటికిని వర్తించునట్టిదయ్యెను. ఈ రాజ్యాంగములో ౨౨ భాగములు, ౮ అనుబంధములు కలవు. ౩౯౫ సూత్రములు (ఆర్టికల్సు) కలవు. మూలమంతయు ఇంగ్లీషులోకలదు. ఇంతటి పెద్ద గ్రంథమును తెలుగులో ఉన్నదున్నట్లుగా నెవరును అనువదించినట్లు కానరాదు. హిందీలో మాత్రమే మనువదించినారు. కాని యందు సాంకేతిక పదసృష్టి హిందీ మాతృభాషగా కలవారికిని సర్ధమగుచుని తలచుటకు వీలులేదు. అనేక సంస్కృత పదముల రూఢ్యర్థములను నూకివేసి తమ “యిష్ట”లను సాపించినారు హిందీవాదులు. భారతదేశానికి సంక్రమించిన చిక్కులలో భాషా సమస్యయు దానిలో లీలమైన సాంకేతిక పదసృష్టియు చేయున్నది. ఒక్కొక్క భాషాజను లొక్కొక్క విధముగా సాంకేతిక పదసృష్టిని చేయుచుండిన పూర్వము హిందూల మత సిబంధనలో తెలిసిన “బేబిల్” కథనంటిదిగా పరిణమించును. అయితే అజ్ఞాతిజ్ఞిగా హిందీవాదులు సృష్టించిన పదములు సరికానినైన తక్కిన భాషల వారేల స్వీకరింతురు. హిందీభాషాసామ్రాజ్య నిరంకుశత్వమును తక్కిన భాషలవారొప్పుకొనరు.

మన తెలుగులో కూడ శాస్త్రీయసాంకేతిక పదసృష్టినిచేసి మద్రాసు విద్యాపీఠమువారును, ఆంధ్రప్రతికవారును, బెజవాడలో శ్రీ దిగవల్లి శివరావుగారును ముద్రించియున్నారు అన్నియు లోపభూయిష్టములై నవి. ఆంధ్ర సాంస్కృత పరిషత్తువారి యాశయములలో నైన్యులుకాని ఆరిక రాజకీయ న్యాయాది శాస్త్ర

ములకు సంబంధించిన సాంకేతికములను సరిగా, విద్యజ్ఞునాంగీకార యోగ్యముగా నిర్ణయించుటయు చేరినది. కాని దాని యేర్పాటింకను కాలేదు. మన పత్రికలు కొన్నికొన్నిమాడలు భావను పాడుచేయు చున్నవి. తప్పుడు పదాలకు దొంగనాణెములువలె “చలూమణి” అయి పోయినది.

ఈ రాజ్యాంగములో డెడరల్, యూనిటరీ, రిపబ్లిక్, డెమా క్రటిక్, సుప్రీంకోర్టు వంటి పదాలు చాలా కలవు. మరియు వోటు సబాధములో సిగిల్ ట్రాన్స్ఫరబుల్ వోటువంటి పదాలు చాలా కలవు. ఈ వోటు చిక్కులు నా వంటి లెక్కలు ఎక్కులు రానివాన్ని తబ్బిబ్బులు చేయునట్టివి. ఇంతవరకు మన తెలుగులో “వోటు” అను గ్రంథముక్కటే యనుకొందును. దానిని పూజ్య శ్రీ గాడిచర్ల హరి సర్వోత్తమరావుగారు కిరి వండ్లకుముందే ప్రకటించియుండిరి. ఎన్ని కలు సమీక్షిస్తున్నవి. మంచిమంచి బి. ఏ. లకే పై రాజ్యాంగ లక్షణ విలక్షణాలు సరిగా తెలియనప్పుడు ప్రైమరీ చదువుకొన్నవారు సంత కములు లావత్తుములతో గీకుటకు నేర్చుకొన్నవారు, అదియురాక మద్రీలాత్తువారు ఏమి తెలిసికొని వోటు నియ్యగలరు. భారత రాజ్యాంగము భారతీయ ప్రజలందరి అనుమతి పొందిన శాసనముగా భావింపబడు చున్నది. అట్టి సందర్భములో ప్రతి పౌరుడు తన వోటు విలువను గుర్తింపక లంచములకో, మోసాలకో, బలవంతము నకో, మొగమోటమునకో, తన వోటును దుర్వినియోగము చేసిన “కొంచెపు పెంటలేరి తినుకుక్కుటమున్ నిను కందిగింజగా దంచు త్యజించినంతనె యహ యపకేర్తియె నీకురత్నమా” అన్నట్లుగా మన కిచ్చిన రత్నము విలువ తెలియక గాజుముక్కయని పార వేసుకొనిన వారమగుదుము. వోటు నుపయోగించుకొనుట పవిత్ర కార్యము. దానిని వ్యభిచరించుట తుమింపరాని తప్పుగును!

శ్రీ పర్సా వేంకటేశ్వరరావుగారు (హెచ్.సి.యస్) ఈ గ్రంథమును తెలుగు వారి యుపయోగమునకై రచించివారు. ఇది యింత

వరకే వెలువడవలసి యుండెను. స్వతంత్ర భారతదేశపు ప్రప్రథమపు తెన్నికల సందర్భములోనియ్యది వచ్చుటచేత దీని విలువ హెచ్చినది. గ్రంథకర్తలగు శ్రీ రావుగారీరచన నుత్తమముగా మెచ్చుకొను నట్లుగా ఉపయుక్తమగునట్లుగా రచించినారు. భారతీయ రాజ్యాంగములోని మూడవభాగము మన దేశ శాసనములందేకాదు ప్రపంచ శాసనములందెల్లను మకుటాయమానమైనట్టిది. ఆ భాగమును నొక యవసరమునట్టి తెనుగులోని కనువదింప ప్రయత్నించి రెండు సూత్రాలనువదించువర కుక్కిరిబిక్కిరియై తుదకు ప్రకరణము ముగియు వరకు “అయ్యవారిని (వినాయకుని) చేయబోయి కోతినిచేసె” నన్న సామెతకు గురియగుదునని తెలివి తెచ్చుకొని వదలివేసితిని. అట్టి కఠిన శాసనములోని విషయములను శ్రీ రావుగారు సులభశైలిలో చక్కగా నవగాహనమగు రీతిగా నాకర్షణీయముగా రచించినారని యుపచార వాక్యముగాకాక సత్యమునే చెప్పుచున్నాను.

ఈ సందర్భములో భారతీయ రాజ్యాంగములోని విశిష్టతలను గురించి దాని కాధారమైన వెనుకటి ఘట్టములనుగురించి కొన్ని వాక్యాలలో నివేదించుకొనుచున్నాను.

క్రీ. శ. ౧౯౦౭ లో ఇంగ్లీషువారు ప్లాసీ యుద్ధమును మోసము తోను, వద్రాసీ సైన్యాలతోను గెలిచి బెంగాలు దేశమునంతయు పరిపాలించుకొనిరి. ఆనాడు మన కత్తి నంగిరోయెను. మరల క్రీ. శ. ౧౯౪౭ లో భారతీయులు మహా విప్లవమును స్వాతంత్ర్యమునకై లేవ దీసి పోరాడి యోడిరోయిరి. ఆనాడు మన కత్తి విరిగెను. భారత దేశము పూర్తిగా ఇంగ్లీషువారికి దాస్యము నంగీకరించెను. క్రీ. శ. ౧౯౫౭ లో ఆఖరిభారత జాతీయ కాంగ్రెసు స్థాపితమయ్యెను. అదే భారతీయ జాతీయతకు నాంది. నాటికిండి జాతీయ భావవికాసము దినదిన భివృద్ధి గాంచెను. యూరోపు ఖండములో ప్రాన్సులో జాతీయ ప్రాంచి విప్లవము (౧౭౯౯) నుండియు, జర్మనీలో బిస్మార్కు కాలము నుండియు, ఇటలీలో మాజ్జీనీ, గారిబిల్డి (౧౮౪౭ వా)ంతము) కాలము

నుండియు, తుర్క్మిలో ౧౯౧౯ లో కమాల్ పాషా కాలమునుండియు, రష్యాలో టాల్ స్టాయి, లెనిన్ (౧౯౦౦ తర్వాత) కాలమునుండియు, అమెరికా (యు. ఎస్. ఏ) లో దాని స్వాతంత్ర్య సమర విజయము (౧౮౭౬) నాటి నుండియు ఐక్ దీవిలో ౧౮౭౦ ప్రాంతమునుండియు నేర్పడెను.

ఈ లెక్కచొప్పున మన మేనుం త తీసికట్టుగాలేము. మన మింగ్లీషు వారికి దాసులపైయుండినను రష్యాలో జార్ నిరంకుశ చక్రవర్తుల రాక్షసత్వాలకు జార్ దేశీయ ప్రజలు గురియై బాధపడినంత పడలేదు.

తుదకు ౧౯౪౭ ఆగష్టు ౧౫ నాడు భారత దేశము స్వతంత్ర దేశమయి స్వయముగా తనకు నచ్చిన రాజ్యాంగ విధానమునేర్పాటు చేసుకొనెను. దాస్యబాధ నొందిన దేశముకాన ప్రజాధికారముల కగ్ర స్థానమిచ్చెను. మన రాజ్యాంగ విధానములోని మూడవ యధ్యాయములో ప్రజాధికారములను సుస్పష్టముగా విపులముగా వివరించినారు. ఇంగ్లండున కిట్టి రాజ్యాంగమే లేదుకాని యచ్చట రాజకీయాచారములకు ప్రాచుఖ్యముండటచే నివన్నియునందుకార్యరూపమున నున్నవి. ఫ్రెంచివారు, అమెరికావారును, ఐర్ వారును నిరంకుశత్వమువల్లను, పరాధీనతవల్లను బాధపడిన వారుకాన వారు తమ రాజ్యాంగ విధానములో ప్రజాధికారములకు నిబంధించి యుంచిరి. వారివలెనే మనమును దాస్యవిముక్తిని పొందినందున వారి నాదర్శముగా నుంచుకొని వారి నిబంధనల నాధారపరచుకొని ప్రజాధికారములను నిబంధించినాము. ఇంగ్లీషువారి రాజకీయ విధానములలో జెరిగి యులవాటుపడినందున మన రాజ్యాంగ విధానము ఇంగ్లీషు విధానము ననుసరించినది.

మనదెట్టి రాజ్యము అన్నది బాగుగా తెలుసుకొనవలెను. రాజ్యాంగ విధానానుబంధమందే ఇండియా ప్రభుత్వము (Sovereign-democratic Republic) స్వతంత్ర ప్రజాతంత్ర వై రాజ్యమని పేర్కొనినారు. ఇంగ్లీషు గోని రిపబ్లికు పదమునకు హిందీలో గణరాజ్య

మన్నారని వినవచ్చినది. కాని మన ప్రాచీనులు రిపబ్లికులను (రాజులేని రాజ్యాలను) వై రాజ్యములనిరి. బుద్ధభగవానుని కాలమునకు పూర్వమే ఉత్తర హిందూ స్థానమందు ఒకటికాదు రెండుకావు బహుశై రాజ్యము లేర్పడి యుండెను. బుద్ధుని కాలమందు ప్రబలి అగ్రరాజ్యములై యుండిన చిన్నచిక్క, కునింద, మాశవ (పముఖ వై రాజ్యముల చరిత్ర) ప్రఖ్యాతమై నట్టిదేకదా. అది ౨౫౦౦ ఏండ్లనాటి కథ. మరల యీనాడు మన దేశ మతయు వై రాజ్య సిద్ధిపొందినది.

ఇట్టి రిపబ్లికు యొక్క రాజ్యాంగ స్వరూపము నేటి రాజకీయ పరిభాషలో చెప్పవలసి నప్పుడు మనది కొంత ఫెడరల్ (సమాఖ్య) యనియు కొంత యూనిటరీ (ఏకైక) యనియు చెప్పవలెను. మన దేశమును ఇండియన్ యూనియన్ అనుటచేతను, పౌరత్వము భిన్న సంస్థానములకు భిన్న ములుకాక ఏకైక భారతీయ పౌరత్వమగుటచేతను న్యాయస్థాన విధానము లొకటే యగుటచేతను, సివిల్ క్రిమినల్ మొదలగు శాసనములు దేశమునకంతయు నొకే తీరునను పుటచేతను, అసాధారణ పరిస్థితులలో కేంద్రమునకే సంపూర్ణాధికారములు సంక్రమించు నిబంధనలుండుటచేతను యూనిటరీ విధానమతికినది. కాని తక్కిన విషయములందంతలను మన దేశమునకు ఫెడరల్ విధానము నిర్ణయమైనది.

మన రాజ్యాంగ నిర్మాతలు, ఇంగ్లండు, రష్యా, ఫ్రాన్సు, అమెరికా, ఐర్, మున్నగు దేశాలవిధానముల దృష్టిలోనుంచుకొన్న వారగుటచే పైవాటిలోని ఛాయలు పలుమారు మన విధానమందేర్పడినవి. మన ప్రెసిడెంటు (అధ్యక్షుడు) అమెరికావంటివాడే కాని యితడు ప్రజా ప్రతినిధులగు మంత్రుల మాట వినువాడే! అనగా ఇంగ్లండు రాజవలె శాసనబద్ధుడైనవాడు. మనసుప్రీంకోర్టు (గరిష్టన్యాయస్థానము) మరల అమెరికా నమకర్చిచెను. కాని మన కోర్టుకే ఎక్కువ యధికారాలున్నవి. ఇదివరలోని ప్రీవీకౌన్సిల్ అధికారాలను కలిగి పైగా రాజ్యాంగ విధాన సక్రమీకరణ విచారణను, ముఖ్యముగా ప్రజాధికార సంరక్షణను, చేయునట్టిది. అది సర్వతంత్ర స్వతంత్రమైనట్టిది.

ఒకడు షెడరల్ విధానాలలో సీరత్వమునకు ప్రాముఖ్యమిచ్చినారు. మన విధానములోనట్టి వ్యవస్థ లేదు. (దీనినే ఇంగ్లీషులో Flexible అందురు.) అవసరముగూర్చి రాజ్యాంగవిధానము మారులు చేయుట కంగీకరించినారు. ఇవి సంగ్రహముగా తెలిపవలసిన మన రాజ్యాంగ విశిష్టతలు. మన శాసనసభలు ఇంగ్లీషువారి రెండు పార్లమెంటు శాఖల యను కరణములు. రెండు సభలుండుట అవసరమాయన్నదీ నాసింగ్లండులో చర్చితమగుచున్నది. లాడ్జలశాఖ అవసరమని వాదించుచున్నాడు. అటు మన రాజ్యాంగములో రెండు శాసన సభల యవసరము కానరాదు. ఋగ్వేదకాలములో రాజును శాసనబద్ధముగా చేసినట్టివి సభ, సమితి యను రాజకీయ చర్యలుండుములు. ఈ రెండును ప్రజాపతియొక్క కవల పుట్టలని మన ప్రాచీనులు వర్ణించిరి.

బుద్ధనికాలములో, వైరాజ్యములందును, గణములందును, బుద్ధానంతరము బౌద్ధ సంఘములందును ప్రజాప్రతినిధుల యెన్నికలు, వోట్లు, సభాచర్యలు, అధికసంఖ్యాకచ్ఛదముచే విషయస్పర్ధ యుగుచుండెను. బౌద్ధసభల యెన్నికలలో వోట్లను శలాలకలయు, ఛందములనియు పేర్కొనిరి. పాణినీయములో రాజసభను పరిషత్ అనిరి. అందలి సభ్యులను పరిషద్యులు (iv. 4, 4. అనిరి. రాజసభతో కూడిన రాజు (King in Council) పరిషచ్చలుడనిరి. (v. 2, 112) అధ్యక్ష వ్యావహారిక, ఔపానికవంటి రాజకీయ పదములును పాణి నీయమందు కలవు.

ఇట్లేత్తిచూపుట నేలసనగా మనకు ప్రాచీనమందు శాసన సభలు, ఎన్నికలు, గరిష్ఠసంఖ్యానిర్ణయము, రాజ్యాంగ వ్యవస్థ మున్నగునవి దేశమంతట కాకున్నను కొన్ని తావులందుండెని నిరూపించుటకే! శ్రీ వేంకటేశ్వరరావుగారు రచించిన యీ గ్రంథమందు మొదటి అర పుటలలో ఇంగ్లీషువారి దేశాక్రమణము, వారి పరిపాలనము, మన ముక్తిమార్గము స్పష్టముగా సవనమున్నంత తెలిపి

నారు. తక్కిన ప్రకరణాలలో రాజ్యాంగవిధాన ముఖ్యాంశములను సులభముగా నర్థమగునట్లు వెల్లడించినారు.

ఈ గ్రంథము రాజ్యాంగముయొక్క అనువాదముకాదు. ఇది దాని చక్కని సమీక్ష.

దీనిని రచించిన శ్రీ వేంకటేశ్వరరావు గారు తెనుగులోని రాజకీయ వాఙ్మయమునకు సహాయము చేసినారు. దీనిని ప్రకటించిన శింభాసనస్వతంత్రపత్రికవారు పాఠకుల ప్రశంసలకు పాత్రులైనారు.

౧౯౬౩-౫౧

సురవరము ప్రతాపరెడ్డి.

ఉ పో ధ్ధ త ము

సనాతన ఆర్యధర్మములకు వేదము లాధారమైనట్లు ఆధునిక రాజకీయ పౌరజీవమునకు రాజ్యాంగవిధానము మూలకండము. శాసనబద్ధమైన మనసంఘములో సక్రమముగ నడచుకొనవలెనన్న రాజ్యాంగవిధాన మూలసూత్రములను సచుగ్రముగ తెలుసుకొనవలెను. సకలశాసనములు సర్వాధికారములు నియమములు, నిబంధనలు రాజ్యాంగవిధానముపై ఆధారపడి, అందుండి ఉత్పన్నమగుచున్నవి. అధ్యక్షుడు, మంత్రిమండలి, గవర్నర్లు, రాజప్రముఖులు, ఉద్యోగస్థులు, సామాన్యపౌరులు, న్యాయమూర్తులు అందరు రాజ్యాంగవిధానమునకు లోబడినవారై ప్రమాణస్వీకారము జేయుచున్నారు. ప్రజల విహికజీవనము రాజ్యాంగవిధాన మహత్వముచే ఆవరింపబడియున్నది. “నావిష్టుః పృథ్వీపతిః” అను ధర్మసూత్రములో రాజ్యాంగవిధానము పృథ్వీపతిస్థానము నాక్రమించి విష్ణుత్వము నొందినది. అధ్యక్షుడు, ప్రధాని మున్నగువారు దాని ఆదేశముల పాలించు కార్యకర్తలుమాత్రమే. కార్యకర్తలు అయిదుసంవత్సరముల కొకపరి మారుచుందురు; కాని రాజ్యాంగవిధానమునకు, యుగధర్మమునకువలె కొంత శాశ్వతత్వముగలదు.

భారతదేశములో 15. ఆగష్టు 1947లో నూతనయుగారంభమైనది. ఇది స్వతంత్ర ప్రజాయుగము. అంతకుపూర్వముది పారతంత్ర్యయుగము. గాంధీమహాత్ముడు, యీ నూతనయుగమునకు కర్త—యుగపురుషుడు. భారతజాతీయ పితయని సగర్వముగ సతనిని మనము పేర్కొనుచున్నాము.

ప్రస్తుత రాజ్యాంగమును భారత రాజ్యాంగపరిషత్తు సిద్ధముజేసినది. రాజ్యాంగము ఒక విధానము మాత్రమే. రాజ్యాంగము

యొక్క విజయము దానిని నడపించు వ్యక్తులపై నాధారపడియుండును. అట్టి వ్యక్తులు సమర్థులేగాక, స్వార్థరహితులుగూడ నై యుండవలెను. ఆ వ్యక్తుల నెన్నుకొనువారు ప్రజలు కావున ప్రజలు తమ యధికారములను, బాధ్యతలను చక్కగా గుర్తెడుంగవలెను. ప్రజలు తమ ప్రతినిధులు నెన్నుకొనుటలో నీరక్షీర వివేకన్యాయము పాటి, చివరలో ప్రజాప్రభుత్వము సమర్థవంతమే గాక సౌఖ్యసహాయగూడ పగును. స్వాతంత్ర్యము యొక్క పరమావధి ప్రజాసౌఖ్యము, చేతనాంతి.

మన రాజ్యాంగములోని ప్రధానాంశముల సంగ్రహముగ ప్రజలకు తెలియజేయుట యీ పుస్తకముయొక్క ఉద్దేశము. సమగ్రముగ తెలుసుకొన గోరువారు భారత రాజ్యాంగవిధానము, మూలమునే చదువవలెను. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, హైద్రాబాదువారి ప్రవేశపరీక్ష విద్యార్థులకు, భారత రాజ్యాంగ విధానమును గూడ బోధించుట అవసరమని భావింపబడు చున్నందున, వారికి గ్రంథము ఉపయుక్తముగ నుండగలను.

గ్రంథరచనయందు పలువిధముల తోడ్పడిన శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజరావుగారికి నా కృతజ్ఞతాపూర్వక ధన్యవాదములు.

పర్యావేంకటేశ్వరరావు

హైద్రాబాదు-(తక్కింక)
24-5-1951

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు కార్యాలయము
రాంకోటి - సుల్తానుబజారు.

భారత రాజ్యాంగవిధానము

హిందూ దేశముతో వర్తకవ్యాపారములు సాగించుటకు ఇంగ్లాండు దేశమందు, ఎలిజబెత్తు రాణిగారి అనుజ్ఞతో, 12 శిశింబరు 1600 సంవత్సరమున యీస్టుఇండియా కంపెనీ స్థాపించబడినది. ఈ కంపెనీ, స్థాపనతో ఆరువేల మైళ్లదూరమందున్న ఆత్యల్ప భూభాగమును ఇంగ్లాండునందుగల వర్తకజాతితో, కత్తుగర్భ, విజ్ఞానఖనియగు భారత వర్షమునకు సంబంధము యేర్పడినది. ఈ కంపెనీ మొట్టమొదట తన వర్తకమునకు కావలసిన భూమిని స్థానిక పరిపాలకులనుండి కొలుకు తీసికొన ప్రారంభించినది. మద్రాసు, సూరతు పట్టణములను యీ విధముగానే కొలుకు తీసుకొని అచ్చట సురక్షితములైన గిడ్డంగులను యేర్పరచి, వాటి రక్షణకొరకు కొంత సైన్యమును నియమించినది. తూర్పు తీరమునందు మచిలీపట్టణములో 1611లో ఒక ఫ్యాక్టరీ స్థాపించబడినది. ఆనాడు మచిలీబంధరు గోలకొండ రాజ్యమునకు ముఖ్యమైన రేవుపట్టణము. 1612లో సూరతునందు, 1639లో చెన్నపట్టణమందు యీ కంపెనీవారు కోటలనుగట్టుకొనిరి. హుగ్లీయందు కోటను నిర్మించుటకు 1640లో అనుజ్ఞనొంది 1690లో కలకత్తాయందు స్థావర మేర్పరచుకొనిరి. ఇంగ్లాండు రాజగు రెండవ చార్లెసు రాజునకు వివాహకట్నముగ బొంబాయి పోర్చుగల్ రాజుచే నొసంగబడెను. ఆయన ఈపట్టణమును 1669లో కంపెనీవారికి సాలుకు 10 పౌనులద్దె కిచ్చెను.

ఈ విధముగా హిందూ దేశములో సమకూర్చుకొనిన స్థలములలో సివిలు, మిలటరీ, ఆధికారములను వినియోగించుటకు క్రమముగా

సీమ దేశపు రాజునుంచి కంపెనీకి రాజ్యాధికారము సంక్రమించెను. గట్టి పునాదులపై ఆధారపడిన ఇంగ్లీషు రాజ్యసాధమును హిందూ దేశములో నిర్మించుటకు కావలసినట్టి సీవిలు, మిలిటరీ ముగియకార సమన్వితమగు రాజ్యాంగమును మరియు అందుకు వలయు ఆదాయము వచ్చునట్టి యేర్పాట్లను గావించుటకును, ఈ కంపెనీ డైరెక్టరులు 1697వ సంవత్సరమున తీర్మానించుకొనిరి. 1688 తరువాత ఈ కంపెనీ బ్రిటీషు పార్లమెంటుకు చాలా ధనము అప్పుగానిచ్చి ప్రతిఫలరూపముగా హిందూ స్థానముతో వర్తకముచేయు అనుమతితోపాటు రాజ్యాధికారమును వినియోగించు అనుజ్ఞనుకూడ పొందెను. తత్ఫలితముగా 1688 నుండి కంపెనీ వ్యవహారములను ఇంగ్లండు పార్లమెంటు సరిదిద్దుచు కంపెనీ పరిపాలనకు బాధ్యతవహించుచు వచ్చినది.

ఇండియాలో కంపెనీవారికిని, వీరి శత్రువర్గమునకును జరిగెడి యుద్ధములలో సంక్రమించిన సామగ్రిలను కంపెనీవారు తీసుకొను నట్లును, బ్రిటీషు సేనలు సంగ్రహించు సామగ్రిని ఆంగ్లేయరాజు తన యిష్టానుసారము పంచిపెట్టుటకును 1758లో కంపెనీకి అధికార పత్రము సంకల్పబడినది. ఈ యధికారపత్రము ననుసరించి భారతదేశము లోని రాష్ట్రములవశపరచుకొనుటకును రాజులతో సంధిగావించుకొనుటకును, తదితర విధముల రాజ్యవ్యాప్తి కార్యములను జేయుటకును అధికారము కంపెనీకి సంక్రమింప జేయబడినది. ఈ విధముగ 1765 సంవత్సరము వరకు కంపెనీ యొక్క వర్తకవ్యాపార న్యాయాధిపతిని రాజ్యాధికారిగా కార్యకలాపాలకును, ఇంగ్లండు ప్రభుత్వ అధికార పత్రములే ఆధారము. దీనికి ప్రతిఫలముగ కంపెనీ, ఇదివరకు పైన తెలిపినట్లు ప్రభుత్వమునకు విశేషధనము ఋణముగా నొసంగుచు వచ్చినది.

కంపెనీ వర్తకము ఒక సాధుముచే (కాన్సిలు) నిర్వహింపబడుచుండెడిది. సంఘాధ్యక్షుడు, పెన్సియెంటుని, గవర్నరని పిలువబడుచుండెను. బొంబాయి, మద్రాసు, కలకత్తా యీ మూడు ముఖ్య

పట్టణములలో వేరువేరు గవర్నర్లు నియమింపబడిరి. కాని 1861 వరకు, యిట్టి కంపెనీ గవర్నరుల పరిపాలనలో భారతీయులకు జోక్యము లేకుండెను. కావున అంతకు పూర్వపుపరిపాలనా విధానముమనకు అప్రోప్రియము. 1861 లో హిందూదేశ కౌన్సిల్ల శాసనము గావింపబడినది. 1857 లో జరిగిన సైనికుల తిరుగుబాటునకు పిమ్మట హిందూదేశ ప్రజానాయకుల సమ్మతి కొంతవరకైనను తీసికొనినటుల నటించక పోయినచో, ప్రభుత్వమును కొనసాగించుట దుర్ఘటమనియు, అశాంతి ప్రబలిపోవుననియు, నాటి ఆంగ్లేయ రాజకీయవేత్తలు తలచిరి. ఆ తలంపే 1861 సంవత్సరపు శాసనసభల శాసనము గావించుటకు ముఖ్యకారణము. 6 జూన్ 1861 తేదీన పార్లమెంటులో, పై శాసనమును ప్రతిపాదించుచూ, గావించిన యుపన్యాసము, ఆంగ్లేయ రాజనీతికి దర్పణముగా నున్నది.

“పలుతెరగుల భాషలు వివిధ ఆచార వ్యవహారములు, రకరకముల మతములు గల వివిధ జాతుల ప్రజల కొరకు మనము శాసనములను గావింపవలసి యున్నది.”

కొన్ని సంవత్సరములకు పూర్వము భారతీయులయందాంగ్లేయులకు గల అచంచల విశ్వాసము నేడు నశించి అవిశ్వాసము ప్రబలి పోయినది.” 1862 నుంచి 1863 వరకు లార్డు ఎలిఫ్ వైస్సాగ్ నుండెను. ఈయన ఆంగ్లేయుల రాజనీతిని యీ విధముగా విశద మొనర్చినాడు. “సర్వాధికారము గలిగియున్న ప్రభుత్వ ప్రతినిధిగా, హిందూదేశమున శాంతి నెలకొల్పుట నావిధి. ఇందుకొరకు అపార పైన్యము, నా వశమున నున్నది. అవసరమైన యెడల ఈపైన్యమును అశాంతి నణగదొక్కుట కొరకును, అశాంతి కారకులగువారిని శిక్షించుటకొరకును పనియోగించుటకై వెనుదీయను.”

బ్రిటిషువారి దండ నీతి ఫలితముగ, హిందూదేశమునంద శాంతి ప్రబలి యుండెను. 1880 నుంచి 1884 వరకు లార్డు రిఫ్ఫెంట్

వైస్రాయిగ నుండెను. ఈ కాలముందే భారత జాతీయ కాంగ్రెసు ప్రారంభించబడినది. 1884 నుంచి 1888 వరకు లార్డు డుర్రెన్ వైస్రాయిగా నుండి, “కాంగ్రెసు తన తీర్మానముల ద్వారా గోరుచున్న కోర్కెలు అమితముగ నున్నవి. వానిని అణగ ద్రొక్కవలయునని” అభిప్రాయపడెను. తమ రాజ నీతిజ్ఞతను కనబరచుచు ఆయన “నేడు పశుబలముద్వారా గావింపబడుచున్న ప్రభుత్వచర్యలకు భారతీయుల నలహా సంప్రదించులతో ఆమోదముద్ర లభించిననాడు ప్రజానుమతిని పొందినవిగా పరిగణింపబడును. అందులకై భారతీయులకు శాసనసభ లలో స్థాన మొసంగవలెనని” తలచెను.

ఈ ఉద్దేశ్యములో 1892లో 1861 న టి శాసనసభల శాసనము సంస్కరింపబడినది. 1909లో మరికొన్ని సవరణలు గావింపబడినవి. అందు ప్రశ్నల ననుగుటకు సావకాశ మొసంగబడినది. ఆదాయవ్యయ శాసనమును విమర్శించుట కధికార మొసంగబడినది.

డిసెంబరు 1909లో మోర్లేయింటో సంస్కరణలు హిందూ దేశములో ప్రకటింపబడినవి. జనవరి 25 1910 తేదీన యీ సంస్కరణల శాసనము ననుసరించిన నూతన శాసనసభ నెలకొల్పబడినది.

భారతదేశమున అంగ్లేయులుచేసిన రాజ్యాంగ సంస్కరణలను వివరించుటకు ముందు ఆ అంగ్లరాజ్యస్థాపనాఫలితముగా భారతదేశమున ఏర్పిన పరిణామము యీ సందర్భములో మనము గమనించవలసి యున్నది. మనదేశములో బ్రిటీషువరిపాలన సుస్థిరమగుటకు మూల కారణము దేశములోని అంతఃకలహాలేననునది నిస్సంశయము. మన దేశ పరిస్థితుల పరస్పర కలహాలను ఒక మంచి అవకాశముగా తీసుకొని బ్రిటీషువారు తమ ప్రభుత్వమును ఇక్కడ సురక్షితముగా స్థాపించిరి.

ఇంగ్లండు దేశములో ఉత్పత్తియైన సరకులను విక్రయించుటకు బ్రిటీషువారి కొక మంచి అంగడి ఆవసరమయ్యెను. ఇందుకొరకు

ఇండియా వారికి చక్కగా ఉపయోగించేను, సామ్రాజ్యవాంఛలకన్న వర్తక వ్యాప్తి ఇంగ్లీషువారి ప్రధానాశయమై యుండెను.

భారత దేశములో ఇంగ్లీషువారి పరిపాలనవలన ఇక్కడి పరిశ్రమలకు తీవ్రమైనదెబ్బ తగిలినది. నిజానికి స్థానిక పరిశ్రమలు పూర్తిగా నశించిపోవుడు బ్రిటీషు సరకుల విక్రయమునకు అవకాశము లభించును. ఈ ఉద్దేశముతో బ్రిటీషుపరిభ్రష్టుము ఇక్కడి పరిశ్రమలను నాశనము చేయుటకై సర్వవిధముల యత్నించినది. రాజకీయముగా తమ పరిపాలనను స్థాపించుకొని ఆర్థికముగా, పారిశ్రామికముగా, వైజ్ఞానికముగా భారతదేశమును బ్రిటీషువారు అణచివేసిరి.

ఈ సత్యమును గ్రహించిన కొందరు దేశభక్తులు భారతదేశ స్వాతంత్ర్యముయొక్క ఆవశ్యకతను గ్రహించి దేశోద్ధరణకై కృషిని ప్రారంభించిరి. ఇట్టి మహనీయులలో రాజా రామమోహనరాయలు ముందెన్నదగినవాడు. మనదేశములో జాతీయోద్యమమునకు అంకురార్పణ రామమోహనరాయల కృషితోనే ప్రారంభమైనదని చెప్పవచ్చును. తరువాత భారతజాతీయ కాంగ్రెసు స్థాపన జరిగి, భారతదేశ పరిపాలనలో ప్రజలకు యొక్కవ సంబంధము కలిగించుటకై ప్రయత్నాలు చేయబడినవి. బ్రిటీషుపరిపాలనవలన మనదేశమునకు కలిగిన అసర్ధకములనుగూర్చి గంభీరచనగావించిన దాదాభాయి నౌరోజి, గోఖలే ప్రభృతులు భారతజాతీయ కాంగ్రెసులో ప్రధానపాత్రలను వహించిరి. క్రమక్రమముగా భారతజాతీయ కాంగ్రెస్ ఒక మహాసంస్థగా రూపొంది, లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలక్, మహాత్మాగాంధీ, జవహర్లాల్ నెహ్రూ, సుభాష్ చంద్రబోస్ మొదలైన మహనాయకుల నేతృత్వమున బ్రిటీష్ నిఘ్రిమణకై కృషిగావించి, భారతదేశ స్వాతంత్ర్యమును సాధించినది.

ఒకనాడ దేశస్వాతంత్ర్యమునకై అలజడివ్యాపించి, పోరాటము జరుగుచుండగా, మరొకవంక బ్రిటీష్ వారు అప్పుడప్పుడు కొన్నిస్వల్ప

రాజ్యాంగ సవరణలను ప్రవేశపెట్టి, ప్రజలను సంతృప్తిపరచుటకై ప్రయత్నించిరి. ఈస్వల్పసంస్కరణలయొక్క స్వరూపమును యీ సందర్భమున మనము పరిశీలించుట అవసరము.

భారత రాజ్యాంగ విధానము

భారతీయుల సలహా సంప్రదింపులతో, భారత ప్రజాపాలనము జేయవలెనను ముఖ్యసూత్రము, మొట్టే, మొట్టో సంస్కరణలద్వారా 1909 లో, ఆంగ్లేయులు మొదటిసారి గుర్తించిరి. అంతకు పూర్వపు భారతప్రభుత్వ చరిత్రలో మనకంత పనిలేదు కాని 1909 నుంచి, భారతీయుల స్వాతంత్ర్య పిపాస నానాటికి పెచ్చుచూడగెను. పరిపాలనలో ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యము కావలెనన్న కోరికతోపాటు కొమేషి, భారతీయులలో, శాశ్వత స్వాతంత్ర్య భావములు గూడ మొలకలెత్తెను. 1777 కు పూర్వము నేటి అమెరికాప్రజలు, ఆంగ్లేయుల పరిపాలనకు లోబడి యుండిరి.

“ప్రజాప్రతినిధి సభలో ప్రాతినిధ్యము లేనిదే పన్నులు చెల్లించము”. (No taxation without representation) అను నినాదమును అప్పుడు వారు స్వాతంత్ర్య భావపూరితులై జేసియుండిరి. అమెరికా ప్రజల వాంఛలు సక్రమమైనవని బర్క్ మహాశయుడు పార్లమెంటులో వాదించియుండెను. అతని సహేతుక వాదమును, ఆంగ్లేయ ప్రభువులు పెడచెవిని బెట్టిరి. తత్ఫలితముగా, ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వమునకు, అమెరికా ప్రజలకు మధ్య తీవ్రయుద్ధములు జరుగగా, జార్జి వాషింగ్టన్, అమెరికా ప్రజల సేనానిగా నుండి, ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వ సైన్యముల నోడించి, అమెరికా స్వాతంత్ర్యమును, శాశ్వతముగ నెలకొల్పెను. ఇదేవిధముగా స్వతంత్ర వాంఛలు భారతీయ యువకుల రక్తనాళములలో బిరిచిపోయి, అమెరికా ప్రజల వలెనే, మనమును

సాక్షాతం త్వము నాట్టిచవలెనని వారు కోరవారికి, భారతీయులలో వచ్చిన, ఈ మార్పును గమనించి, ఆంగ్లేయ ప్రభువులు కలనరపడిరి.

మొదటి ప్రహార యుద్ధకాలములో, ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వమునకు ఇండియా సెక్రటరీగా నున్న మాంటెగ్యూ, అప్పుడు మనదేశమునకు వైస్రాయిగానున్న మెన్ముస్టర్ ప్రభువును సందర్శించి 20 ఆగష్టు 1917 నాడు, పార్లమెంటులో, భారతదేశమును గురించి, ఒక ముఖ్య ప్రకటన గావించెను.

“The Policy of His Majesty's Government, with which the Govt., of India are in complete accord, is that of 'the increasing association of Indians' in every branch of the administration, and the gradual development of self governing institutions, with a view to the progressive realisation of responsible Govt; in India, 'as an integral part of the British Empire'”. (బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోని అంతర్భాగముగా, భారతదేశమునకు, క్రమక్రమముగా బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమును ప్రసాదించును దేశ్యముతో, స్థానికసంస్థలను క్రమాభివృద్ధిలోనికి తీసికొనివచ్చుటకును, భారతీయులను వివిధ పరిపాలనావిధానములలో యెక్కుడుగా జేర్చుకొనుటకును సార్వభౌమ ప్రభుత్వము నిర్ణయించినది. భారత ప్రభుత్వము, యీ నిర్ణయమును అంగీకరించినది) భారతదేశ భవిష్యత్ పరిణామ మెట్లుండగలదో యిందు భావగర్భితముగ సూచింపబడినది. భారతీయులు బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమునకు అర్హులేగాని అని యిప్పుడేగాదు. ప్రజాస్వామ్య సూత్రములు, భారతీయులకు క్రొత్తగావున, గురుముఖముగా వానిని ఆంగ్లేయులవద్ద నభ్యసించవలెను. వానిని మననముజేసికొని క్రమముగా ఆచరణలో జెల్పవలెను. సంపూర్ణ బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వ మెప్పుడలభింపగలదో యందు కాలనిర్ణయముమాత్రము గావించబడలేదు. భారతీయుల అభ్యుత్థానము

నిర్ణయించునది. బ్రిటిషుప్రభుత్వమే గావున, చెప్పినట్లు విననియెడల భారతీయులు, స్వాతంత్ర్యమునకు అనన్యులని ప్రకటించవచ్చునుకూడ. ఏది యెట్లున్నను తుదినిర్ణయము బ్రిటిషుప్రభుత్వము చేతిలోనేగలదు. అదిగాక భారతదేశ మెప్పుడు, బ్రిటిషుసామ్రాజ్యములో అతర్హా గముగానే యుండవలెను. అహరికా సంయుక్త రాష్ట్రములవలె విడి సోపుటకు పీలులేదు.

ఈ విధముగ హూ బంధనములతో గూడుకొనిన బాధ్యతా యుత ప్రభుత్వము, 1919 భారత రాజ్యాంగచట్టమువ్వారా ప్రసాదించబడినది. దీనినే “ద్వంద్వ పరిపాలన” మందురు. అసంఖ్యాక దేశీయ సంస్థానములకు యీ చట్టము వర్తించును. మిగతాదేశము పది గవర్నరు పరిపాలిత రాష్ట్రములుగా విభజింపబడెను. ఈ చట్టముప్రకారము ప్రతిగవర్నరుకు రెండువిధముల సలహాదారులు లుందురు (1) కార్యాచరణ సంఘము (2) మంత్రిమండలి. ప్రభుత్వ వ్యవహారములన్నియు రెండుభాగములుగ జేయబడి అందు కొన్నిమాత్రమే మంత్రిమండలి విశేషము చేయబడెను. ప్రతిరాష్ట్రమునకొక శాసనసభ యేర్పాటు చేయబడెను. మంత్రిమండలి తాముచేయు పనులకు, శాసనసభ యెదుట బాధ్యత జహింపవలసియుండెను. కాని యీ మంత్రిమండలికి దత్తము చేయబడిన ప్రత్యేకవ్యవహారములను, గవర్నరు, కార్యాచరణ సంఘ సభ్యులసలహాతో నిర్వహించుచుండెను. ఇట్టి ప్రత్యేకాధికారములను గవర్నర్ మరియు ఆయన కార్యాచరణసంఘము కేంద్రప్రభుత్వపు ఆజ్ఞల ననుసరించి, వినియోగించుచుండెను. కేంద్రమున రెండు శాసనసభలు యేర్పడెను. గాని మంత్రిమండలి నియామకము జరుగలేదు. గవర్నరు జనరలు కార్యాచరణ సంఘసభ్యుల నియమించి, వారి సహాయముతో పరిపాలనసాగించుచుండెను. ఈ సంఘసభ్యులు కేంద్ర శాసనసభకు బాధ్యులుగారు.

1919 లో ప్రతిపాదించబడిన భారత రాజ్యాంగచట్టము, భారతీయులకు శ్చష్టిగలిగించలేదు. కేంద్రమున బాధ్యతాసూన్యమైన నిరం

మిశ్ర ప్రభుత్వము, రాష్ట్రములలో, ప్రజాప్రతినిధి సంస్థలకు సంకుచితాధికారములు ప్రజల మన్ననను పొందలేదు. ప్రజలు తమ అసమ్మతినీ బహిరంగముగ తెలుపబోగా, చాలామంది శాసనమును ప్రయోగించి, ప్రభుత్వము, బహిరంగసభలను బలాత్కారముగ చెల్లెచేరుగావించెను. ముఖ్యముగ పంజాబులో ప్రభుత్వ శరంశములు మితిమీరిపోయెను ప్రభుత్వచర్యలకు నిరసన సూచకముగ, గాంధీమహాత్ముని యభ్యర్థమున సహాయనిరాకరణోద్యమము ప్రారంభమైనది. కొన్ని ప్రాంతముల భారతీయులు చేరవలలబో బంధింపబడిరి. దేశములో అశాంతి, ప్రభుత్వమపట్ల నిరసన మిక్కిలి యధికమయ్యెను. అప్పుడు నీతికోవిదులగు ఆంగ్లేయుల ప్రభుత్వము దేశపరిస్థితినిగమనించి భారతీయుల రాజ్యాంగ తను పునఃపరిశీలించుటకై సైమనుకమిషన్ ను నియమించెను ఈ కమిషన్ ను భారతీయులు సంపూర్ణముగా బహిష్కరించిరి. అయినప్పటికి కమిషన్ వారు, భారతీయులకునుకూలముగ కొన్ని మార్పుచూపనలు గావించిరి. రాష్ట్రములలో డ్వి-డవి వరిపాలన మంత మొందించి, సంపూర్ణ బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వము నెలకొల్పవలెననియు, కేంద్ర ప్రభుత్వము రాష్ట్రముల సమాఖ్యగా నుండవలెననియు (Federation of States); భారత దేశమునకు అధినివేత ప్రతిపత్తి నొసంగవలెననియు, భారతదేశ సమాఖ్యలో దేశీయసంస్థానముల గూడ జేర్చుకొన వలయుననియు వారు సూచించిరి. 1929, అక్టోబరు 31న తేదీన లాహూర్ ఇర్విన్, భారత దేశమునకు అధినివేత ప్రతిపత్తి నొసంగ గలమని బహిరంగముగ ప్రకటించెను. అందుకు అవసరమైనవివరాలను చర్చించుటకై ఇంగ్లండులో రాండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్సు (గూడ)బల్ల సమావేశము) యేర్పరచబడెను.

ఈ లోపుగా భారతీయుల ఆశయములలో మార్పు వచ్చెను. 1929 లో జరిగిన లాహూరు కాంగ్రెసులో, “సంపూర్ణ స్వరాజ్యము” భారతీయుల పరమావధి యని నిశ్చయింప బడెను. ఒక సంవత్సరము లోగా సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య పరిధానము జరుగనిచో తిరిగి సహాయ నిరాకరణోద్యమము, ప్రారంభించునని ప్రకటింపబడెను.

బడెను. ఆంగ్లేయులు, భారతీయులకోరికను మన్నింపలేదు. గాంధీ మహాత్ముడు సబర్కత్తి ఆశ్రమమునుండి బయలుదేరి, గండ్డిలో ఉపసత్వాగ్రహమును ప్రారంభించెను. తిరిగి అసంఖ్యాకులగు ప్రజల లాకీచార్జీలకు గురిజేయబడిరి. సుమారు లక్షమంది భారతీయులు చెసాలల కంపబడిరి. ఇట్టి క్లిష్టపరిస్థిత లలో సమావేశపరచబడిన మొదల కాండు టేబిలు కాన్ఫరెన్సులో కాంగ్రెసు పాల్గొనలేదు. 1931 ల గాంధీ ఇర్విన్ లమన్స్ యొక్క బడిక జరిగిన తర్వాత రెండవ కాండు టేబిలు సమావేశములో గాంధీ మహాత్ముడు, కాంగ్రెస్ కు యేకై ప్రతినిధిగా పాల్గొనెను. సమాఖ్యచరణలు జరుగుచుండగానే, భారతదేశములో తిరిగి దమననీతి ప్రారంభింపబడెను. మహాత్ముడు అందుకు చింతిల్లి, భారతదేశమునకు తిరిగివచ్చి మరల సత్వాగ్రహోద్యమము ప్రారంభించెను. మూడవ సమావేశములో కాంగ్రెసు పాల్గొనలేదు. 1933 లో బ్రిటిషు ప్రభుత్వము, భారతదేశ రాజకీయ ప్రవృత్తిని గురించి శ్వేతపత్రమును ప్రకటించెను. అందు చేయబడిన సూచనలను జాయింటు సెలక్టు కమిటీ వారు చర్చించిన మీదట ఆ సూచన ప్రకారము బ్రిటిషు పార్లమెంటు 1935 భారతరాజ్యాంగ చట్టమును నిర్మించి ఆమోదించెను.

1935 భారత రాజ్యాంగ చట్టము 1 వర్సిలు 1937 తేది నుండి ఆచరణలోనికి వచ్చెను. కాంగ్రెసు సంస్థ ప్రతిపూలత వల్ల కేంద్ర సమాఖ్య యేర్పడనేలేదు. 260 మెంబర్లతో గూడుకొనిన కాన్సిల్ (156 మంది రాష్ట్రములనుంచి, 104 దేశీయ సంస్థానముల నుంచి) 375 మెంబర్లతో గూడిన అసెంబ్లీ (కేంద్ర) శాసనసభ ఇందులో 250 రాష్ట్రముల ప్రతినిధులు, 125 దేశీయ సంస్థానముల ప్రతినిధులు ఉండురు.) యేర్పడవలెనని నిర్ణయించబడెను. దేశీయ సంస్థానముల ప్రతినిధులను, సంస్థానాధీశ్వరులు నియమింపవచ్చు అంగీకరింపబడెను. కేంద్ర (సమాఖ్య) శాసనసభకు బాధ్యత వహించిన 10 మంది మంత్రులతో గూడి గవర్నరు జనరలు పరిపాలించును, నాలుగు శాఖల మాలియు, ప్రత్యేకముగా గవర్నరు జనరలు, ముగ్గురు సలహాదారులు

సంప్రతితో సిర్వహించగలడు. వాటితో మంత్రుల కెట్టి జోక్యము ఉండజోదు. ఆ నాలుగుశాఖలు (1) దేశ సంరక్షణ. (2) విదేశ వ్యవహారములు. (3) మతి విషయికములు. (4) ఆటవిక జాతులు.

కేంద్ర శాసనసభ ఆమలులోనికి రాసంకున 1946 సెప్టెంబరు 2 తేదీవరకు, పూర్వమువలెనే కార్యాచరణ సంఘము సలహాతో గవర్నరు జనరలు కేంద్ర పరిపాలన సాగించెను.

1935 రాజ్యాంగ చట్టములోని ముఖ్యభాగము రాష్ట్రముల స్వయం నిర్ణయాధికారము. ఈ చట్టము ప్రకారము రాష్ట్రములలో ద్వంద్వ పరిపాలనము త్రోసివేయబడి, మంత్రిమండలికే సర్వాధికారము లొసంగబడెను. గవర్నరుచే పాలించబడు ప్రత్యేక విషయములు కన్దుచేయబడి వాటిపైనగూడ మంత్రులకే యధికార మొసంగబడెను. మంత్రిమండలి శాసనసభకు బాధ్యత వహించుచుండినను, గవర్నరుకు కొన్ని విశేషాధికారము లొసంగబడెను. అనగా గవర్నరు మంత్రిమండలి సలహాను పాటించితీరవలెనను నియమము లేకుండెను. మంత్రులను త్రోసి రాజను యధికారము గవర్నరుకు గలదు. అట్టి ప్రత్యేక విషయములలో గవర్నరు, గవర్నరు జనరలువద్ద నుంచి సలహాను పొందును. ఈ విధముగ గవర్నరు కొన్ని యధికారముల నిర్వహణముగ నుపయోగించుటకు చట్టబద్ధముగ నవకాశము కల్పించబడెను.

1937 లో జరిగిన ఎన్నికలలో మొత్తము 13 రాష్ట్రములలో పదకొండింటియందు కాంగ్రెసుకు అధిసంఖ్యాక బలము చేకూరెను. కాంగ్రెసు మంత్రులు యీ రాష్ట్రములలో ప్రభుత్వ స్వీకారముచేయుటకు పూర్వము గవర్నరు తమ ప్రత్యేకాధికారముల దుర్వినియోగము చేయరను అభయము గవర్నరు జనరలునుండి కోరిరి. అభయ ప్రహసనము జరిగిన తర్వాత పదవీస్వీకార మొనరించి రెండున్నర సంవత్సరముల కాలము రాష్ట్ర పరిపాలనను కాంగ్రెసు జయప్రదముగ నిర్వహించినది.

1937 తరువాత కాంగ్రెసు, ముస్లింలీగులమధ్య తీవ్ర అభిప్రాయ భేదములువచ్చి యిరువురిమధ్య సామరస్యము పూర్తిగా నశించెను. హిందువులు ఒకజాతి, మహమ్మదీయులు వేరొకజాతి యను ద్వైజాతి సిద్ధాంతము ప్రచారములోనికి తేబడెను. జాతిభేదముతో అభిప్రాయ భేదములు హెచ్చుకాగా ఐకమత్యము మచ్చుకకు సహితము లేక పోయెను. ఇట్లు హిందూమహమ్మదీయుల మధ్య శైమనస్యము చెలరేగుచుండగా ద్వితీయ ప్రపంచసంగ్రామము 1 సెప్టెంబరు 1939 నాడు ప్రారంభమైనది. భారతీయుల అభిప్రాయము తీసికొనకయే, బ్రిటిషు ప్రభుత్వము ఇండియాపత్తమున సహితము 4 సెప్టెంబరు 1939 తేదీన ౨౫ రాజ్యములపై యుద్ధముప్రకటించెను. బలవంతముగా యుద్ధములో ప్రవేశపెట్టబడుట భారతీయుల కిష్టములేకుండెను. కావున వారు ఆంగ్లేయులను, తమ యుద్ధాదర్శములను విస్పష్టముగా ప్రకటించమని కోరిరి. బ్రిటిషు ప్రభుత్వము, ప్రపంచములో స్వాతంత్ర్యమును నెలకొల్పుట తమ యుద్దేశ్యమని తెల్పి, యిట్టిభావన ఇండియాకు వర్తించునని వాదించిరి. అయితే భారతీయులు యెందులకు యుద్ధములో పాల్గొనవలెనను ప్రశ్న సహజముగా కలిగెను. యుద్ధానంతరము తమకు స్వాతంత్ర్యము లభించనియెడల, తమ దాస్య శృంఖలలను మరింత ధృఢపరుచుకొనుట కేనా, తమ రక్తమును భారపోయుట? తనకు మాలిన ధర్మము, సరలో నెచ్చటనైనగలదా? బ్రిటిషుప్రభుత్వము, కనీసము, యుద్ధాంతమునైనను భారతీయులకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమిచ్చుటకు నిరాశించినందున పదకొండు రాష్ట్రములలో కాంగ్రెసు మంత్రులు, తమ పదవులను వకలివేసిరి. చట్టములో 93 సెక్షనుప్రకారము రాష్ట్ర పరిపాలన గవర్నరుల హస్తగతమయ్యెను. వారు కొందరు సలహాదారులను నియమించి, వారి సహాయముతో నిరంకుశపాలనను సాగించిరి. రాష్ట్రములలో లభించిన కొలఁపాటి ప్రజాస్వామ్యముగూడ రెండున్నర సంవత్సరముల తరువాత అంతమొందెను. కాంగ్రెసు పదవీమ్యతమైనందున ముస్లింలు హర్షమును వెల్లిబుచ్చి, దుష్టగ్రహము క్రింది అయినట్లుగా ఉద్దేశ్యముల బరిపిరి. హిందూ మహమ్మదీయులు

పద్యేషములు పెచ్చుపెరిగి 1940 లాపాపారు సమావేశములో ముస్లింలు, తమకు పాకిస్తాన్ పేరుతో ప్రత్యేకరాష్ట్రము కావలెనని కోరిరి. కొలదిచెలలతరువాత, బ్రిటిషు ప్రభుత్వము హిందూ మహమ్మదీయులు ఐకమత్యముతో ఏకగ్రీవముగ కోరినవో; యుద్ధానంతరము స్వాతంత్ర్యము నొసంగుటేగాక రాజ్యాంగ చట్ట నిర్మాణాధికారముగూడ వారికే వదిలివేయుదుమని ప్రకటించిరి. కాని యిది కాని, పోని, మాట. హిందూ మహమ్మదీయులమధ్య వైమనస్సముల తీవ్రతనుబట్టి ఐకమత్యము అసంభవమని తెలిసియే ఇట్టి ప్రకటన గావింపబడెను.

సర్ ప్రాఫోర్డుక్రిష్ణు రాయబారము

జూలై 1941 మాసములో గవర్నరు జనరలు కార్యచరణ సంఘములో భారతీయులను అధికసంఖ్యాకులుగా జేర్చుకొనెదమని ప్రకటించిరి. కాంగ్రెసుకాని, ముస్లింలీగుకాని, అందు చేరలేదు. కొద్ది కాలమునకే జపాను, అమెరికా నౌకాశ్రయమగు పెరల్ హార్బరు మీద విమానదాడి జరిపి, అపారమగు నౌకాదళమును ధ్వంసము జేసెను. దానితో తూర్పురంగమునగూడ యుద్ధము ప్రారంభమాయెను. సంగపూరు పతనము, బర్మా ఆక్రమణ, వెనువెంటనే జరిగెను. జపాను సైన్యములు ఇండియాలో ప్రవేశించుటకు శ్రీవ్రప్రయత్నములు జరిపెను. జపాను విజయ పరంపర నరికట్టుట, ఆంగ్లో-అమెరికా మిత్రరాజ్యముల ప్రతిష్ఠ నిలబెట్టుట అత్యవసరమయ్యెను. లండనులో మంత్రిమండలి సత్వర సమాలోచనలు జరిపి, భారతదేశ సహకారము పొందుట విజయసాధనకు కీలకమని నిశ్చయించి, ఒక నూత్న పథకము సిద్ధము జేసి, భారతనాయకులతో సంప్రదింపులు జరిపి అంగీకరింప జేయుటకై సర్ ప్రాఫోర్డు క్రిష్ణును ఢిల్లీకి పంపిరి. క్రిష్ణు రాయబార సారాంశమిది. యుద్ధానంతరము, దేశీయసంస్థాన ప్రతినిధులు, మరియు రాష్ట్ర ప్రతి

అంతో గూఢకూటన, రాజ్యాంగ సర్వోదయ (Constituent assembly) వర్షపుపబడును. ఈ సభచే సిద్ధము చేయబడిన జ్యాంగ ప్రణాళికను, బ్రతును, అంగీకరించి, చట్టబద్ధము గావించి, పులు పరుచును. ఇట్టి రాజ్యాంగ చట్టము యావద్భారత సమాఖ్యగా నండగలదు. అధివేశ ప్రతినిధి గలిగి, బ్రిటిషు సహకార టమి (Common wealth) నుండి నీలిపోవుటకు గూడ భారత శ్రమకు అధికారము, యీయ బడగలదు. మహమ్మదీయులు ధికసంఖ్యాకులుగా నున్న రాష్ట్రములు సమాఖ్యలో చేర నిష్పవడసి పుడల, వారు వేరుగా నుండవచ్చును. దేశీయ సంస్థానములు గూడ, బట్టమైచి సమాఖ్యలో చేరవచ్చును, లేనివి ఏడిగా నుండవచ్చును. సమాఖ్యలో చేరితీరవలెనన్న నిర్బంధము, రాష్ట్రములకు గాని, సంస్థానములకు గాని లేదు. గవర్నరు జనరలు కార్యాచరణ సంఘము పూర్తిగా చారిత్రయుల పరము జేయబడ గలదు. భారతప్రభుత్వ విధానములో తత్వము యెట్టి మార్పు జేయబడదు. యుద్ధానంతరము పరకు వేయుండ వలెను.

పాకిస్తాన్ వెంటనే యిచ్చెదమని వాదనము జేసి, దానికి తగిన యేర్పాటులు చేయలేదని, మస్లింలగు యీ రాయబారమును అంగీకరింపలేదు. బ్రిటిషు ప్రభుత్వము, తమ చిత్తశుద్ధిని వ్యక్తపరచు అనుకూలమైన మార్పులు వెంటనే చేయకుండుట వలన క్రిప్పు రాయబారము కాంగ్రెసువారు సరాకరించిరి. ఈ ప్రతిపాదనలు, కాలనిర్ణయము లేని బ్యాంకుచెక్కువలె, నిరుపయోగములని మహాత్ముడు తన అసమ్మతిని ప్రకటించెను. రాయబారము విఫలముకాగా, క్రిప్పు, భారతీయులు అసమర్థులని నిందారోపణ జేసి, స్వదేశమునకు వెళ్లిపోయెను.

భారత నాయకులందరు 8 ఆగస్టు 1942 నాడు బొంబాయిలో సమావేశమై, భారతదేశ స్వాతంత్ర్యము లభించ నంతవరకు, యుద్ధ ప్రికియల్ బ్రిటిషువారికి, తొమ్మెట్టి సహాయము చేయజాలమని స్పష్ట

ముగా, తీర్మానించిరి. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము ఇండియానుండి నిష్క్రమించవలెనని కూడ తీర్మానించబడెను. భారత నాయకుల ప్రతికూల భావణమును, తిరుగుబాటుగా నిర్ణయించి, బ్రిటిషు ప్రభుత్వము, వారిని నిర్బంధించెను. బ్రిటిషువారి చర్యకు కోపించి, ప్రజలు పలు తావుల తిరుగు బాటులను గావించిరి. ప్రభుత్వము పై నీక సహాయముతో తిరుగుబాటును అణచివేసెను.

1945లో అక్షరాజ్యములు పూర్తిగా ఓడింపబడి శాంతిస్థాపన జరిగెను. భారతనాయకు లందరిని మెటన వదిలివేసి క్రిస్తు సూచనల ప్రకారము గవర్నరు జనరలు కార్యాచరణ సంఘములో భారత నాయకులను చేర్చుకొనుటకు అప్పుడు వైస్రాయిగా నుండిన వేవెల్ ప్రభువు చాలా ప్రయత్నముచేసెను. వివిధ పార్టీలకు ఎన్ని సానములు మరియు యేయే సానములొసంగవలెనను అంశముపై ఏకాభిప్రాయము కుదరనందున లార్డు వేవెల్ కృషి సఫలముకాలేదు.

1945 అతి ముఖ్య సంఘటనలతో గూడిన సంవత్సరము. ఇంగ్లండులో చిరకాలము అధికారమునందుండిన టోరీ ప్రభుత్వము సంవత్సరాంతమున జరిగిన యెన్నికలలో ఓడిపోయి బ్రిటిషు కాన్గ్రెస్ పర్గము అధికారములోనికి వచ్చెను. టోరీలు మొదటినుండియు భారత స్వాతంత్ర్య నిరోధకలుగా నుండిరి. వారి నాయకుడగు చర్చిలు భారత దేశమునకు స్వాతంత్ర్యమిచ్చినచో ఆంగ్లేయులు బిచ్చమెత్తుకొనవలసి వచ్చునని నమ్మియుండెను. బ్రిటన్ లోని ప్రతి 5 పౌరులలో 4 గురి జీవనాధారము భారతదేశముపై గలదని చెప్పుచు, అఖండ సువిశాల బ్రిటిషు సామ్రాజ్య విచ్ఛేదన ప్రక్రియకు తాను అధ్యర్థము వహింప జాలనని ఘంకా కొట్టి వదించెను.

అట్టి చర్చిలు ప్రభుత్వము అంతరించి, భారతదేశ మిత్రులమని చెప్పుకొనెడు కాన్గ్రెస్ పర్గము అధికారములోనికి వచ్చుటతో భారతీయులపట్ల బ్రిటిషు ప్రభుత్వ విధానములోగూడ మార్పు కలిగెను.

భారతదేశమునకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య మొనగెదమని జార్జి చక్రివర్తి
క్రొత్తపార్లమెంటు పారంభోపన్యాసములో విశదీకరించెను. భారత
దేశములోని యధార్థ పరిస్థితులు తెలిసికొనుటకై కొందరు పార్లమెంట్
టరీ సభ్యులు భారతదేశమునకు విచ్చేసి, పర్యటించి తమ ప్రత్యక్షాను
భవమును పార్లమెంటుకు నివేదించిరి. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధముతో
ఇంగ్లండు దేశము మిక్కిలి బలహీనమైపోయెను. భారతదేశములను శక్తి
వంతముగ పరిపాలించగలమున్న ధైర్యము బ్రిటీషు ప్రభుత్వమునకు
నన్నుగిల్లెను. భారతదేశమును వీడుట ఉత్తమరాజనీతి యని నిశ్చయము
ప్రభుత్వము భావించెను. భారతనాయకులతో స్వాతంత్ర్య ప్రదాన
విషయము చర్చించుటకు మువ్వరు మంత్రుల రాయబారము పంపి
గలమని, ప్రధానమంత్రి మిస్టర్ క్లెమెంట్ అట్లీ పార్లమెంటులో ప్రక
టించెను. లార్డు వెలిక్ లారెన్సు (ఇండియా సెక్రటరీ) సర్ స్టాఫోర్డు
క్రిస్టు, బోర్డు ఆఫ్ ట్రేడ్ (వెసిడెంటు), మిస్టర్ ఎ. వి. అగ్నెజ్జాండరు
(అడ్మినిస్ట్రేటివ్ బోర్డు వెసిడెంటు) రాయబారవర్గముగా నియమితులైరి.

వీరు భారతదేశమునకు విచ్చేసి, కాంగ్రెసు ప్రతినిధులతోను,
ముస్లింలీగ్ ప్రతినిధులతోను, దీర్ఘచర్చలు జరిపిరి. ఉభయపక్షాల
దృక్పథము పరస్పర విరుద్ధముగ నున్నందున, ఉభయులకు సమ్మతమగు
నిర్ణయమునకు వచ్చుట అసంభవమయ్యెను. ముస్లింలీగ్ భారతదేశ
మును రెండుభాగములుగ విభజించి, పాకిస్తాన్ మరియు హిందూస్తాన్
అను రెండు భిన్నరాష్ట్రముల కూటమిగా నిర్ణయించమని కోరెను.
హిందువులు, మహమ్మదీయులు, రెండు, పరస్పర భిన్నజాతులకు
చెందినవారనియు, వారిలో ఐకమత్య మసంభవమనియు, లీగ్ వాదము.
భారతీయులందరు ఒకేజాతికి చెందినవారని కాంగ్రెసు సిద్ధాంతము.
కావున భారతదేశమును విభజింపరాదనియు, రాష్ట్రముల కెక్కుడు
అధికారములు నిచ్చు, అఖిలభారత సమాఖ్యను నెలకొల్పవలెననియు
కాంగ్రెసు కోరెను. ఇటువంటి పరస్పర భిన్న ప్రతిపాదనలను సమన్వ
యించజాలక, తమకు తోచిన విధమున, రాయబార వర్గము మత

“ఉత్తమ సలహాను” బ్రిటీషు ప్రభుత్వమునకు సమర్పించెను. మే 16 1946 నాటి ప్రకటనగా యీ ప్రణాళిక చరిత్రలో ప్రసిద్ధికెక్కినది.

రాయబార వర్గనూచన ప్రకారము, కేంద్రములో తాత్కాలిక ప్రభుత్వము యేర్పడవలెను. భారత రాజ్యాంగ చట్టమును నిర్మించుటకు, రాజ్యాంగనిర్మాణసభ (Constituent Assembly) సమావేశపడువలెను. ఇందులో రాష్ట్రీయ శాసనసభసభ్యులు, తమలోనే కొందరిని, రాజ్యాంగసభకు సభ్యులుగా యెన్నుకొనెదరు. ప్రతి పది లక్షల జనాభాకు ఒక సభ్యుని యెన్నుకొను యధికారము ఉండగలదు. రాష్ట్రములు మూడుభాగములుగ విభజింపబడెను. మద్రాసు, బొంబాయి, యూ. పి., సి. పి., ఒరిస్సాలుకలిసి 187 సభ్యుల నెన్నుకొనగలరు. సరిహద్దు రాష్ట్రము, పంజాబు, సింధు రాష్ట్రాలు కలిసి 35 సభ్యులను, బెంగాల్, అస్సాం రాష్ట్రాలు 70 సభ్యులను, దేశీయ సంసానములు 93 సభ్యులను, బ్రిటీషు బెలుచిసాన్ ఒక సభ్యుని, ఢిల్లీ, అజ్మీర్, కూర్గులు, ఒక్కొక్క సభ్యుని, రాజ్యాంగ సభకు యెన్నుకొనవలెను. ఈ విధముగ సమావేశమైన రాజ్యాంగసభ చిత్తుచట్టమును సిద్ధముచేయగలదు. కేంద్రప్రభుత్వము సమాఖ్యగా నుండగలదు. పై నాలుగు వర్గాలలో చేర్చబడిన రాష్ట్రములు, రాష్ట్రీయ స్వయం పరిపాలనాధికారములు కలిగి, కేంద్రమునకు వదలిన విషయములుదప్ప కడమ విషయములలో సంపూర్ణాధికారము కలిగి యుండును. దేశరక్షణ, విదేశ వ్యవహారములు, రవాణా శాఖలను మాత్రమే కేంద్రమునిర్వహింపగలదు. కేంద్రమున వేరే శాసనసభ, మరియు ఆసభకు బాధ్యతవహించు మంత్రిమండలి యుండును. ప్రతి రాష్ట్రమునకు ప్రత్యేక శాసనసభ, మంత్రి మండలి యుండగలవు. ఈ విధముగా, భారత దేశసమాఖ్య పరిపాలనముపది సంవత్సరములు జరిగిన తరువాత, రాజ్యాంగ చట్టములో ఆవసరమగు మార్పులు తేవచ్చును.

మంత్రిమండలి చేసిన పై సూచనలు కలగూర గంపవలె నుండెను. ముస్లింలీగ్ కోరినట్లు పాకిస్తాన్ యిచ్చుటకు ఆ

కున్నను, రాష్ట్రాలను నాలుగు వర్గాలుగా విభజించుటలో తూర్పు పాకిస్తానము, పశ్చిమ పాకిస్తానము, తామంతట ఆవియో యేర్పడు చున్నవి. ఈ విధముగా గావింపబడిన దేశవిభజనకు కాంగ్రెసు తీవ్ర ఆనమ్మతిని జూపెను. ప్రత్యక్షముగా పాకిస్థాన్ యాయనందుకు జిన్నా దుయ్యబుచ్చుకొనెను. “కష్టపడి వ్రాసిన విషాద గీతము” ని చర్చిలు మహాశయుడు యీ ముగ్గురు మంత్రుల ప్రణాళికను విమర్శించెను.

రాజ్యాంగ సభకు జరిగిన యెన్నికలలో, ముస్లింలీగు, కాంగ్రెసులు పాల్గొనెను. మహమ్మదీయుల వోట్లు చాలా వగకు లీగుకే దొరికెను. కేంద్రములో సెప్టెంబరు 2- 1946 తేదిన తాత్కాలిక మంత్రివర్గమేర్పడెను. ప్రప్రథమమున ముస్లింలీగు మంత్రి మండలిలో చేరక, మహమ్మదీయులకు ప్రత్యేక రాజ్యాంగసభ కావలెనని పట్టు పట్టెను. చివరకు మంత్రి మండలిలో చేరి రాజ్యాంగ సభలో చేర నిరాకరించెను. లీగు సభ్యులులేని రాజ్యాంగ నిర్మాణసభ ప్రథమ సమావేశము, డిసెంబరు 9, 1946 తేదిన జరిగెను. కేంద్రమంత్రి మండలి సమష్టి బాధ్యతలో మొలగవలెనన్న ఆచారము పాటించబడలేదు. లీగు సభ్యుల సంప్రదించక సిద్ధముజేసిన రాజ్యాంగ చట్టము మహమ్మదీయులకు రుచించదని ముస్లింలీగు ప్రకటించెను. *1947/10/15*

ఈ తాత్కాలిక మంత్రివర్గ యొక్క అనుభవము మిక్కిలి ఆసంతృప్తికరముగా నుండెను. కేంద్రములో కాంగ్రెస్ ప్రతి నిధులు మంత్రులుగా నున్నప్పటికి బెంగాలు రాష్ట్రములోని నౌఖాబిలో జరిగిన దురంతములను నివారించుటకు వాసు దేవియను చేయజాలక పోయిరి. కాంగ్రెసు - లీగు మిశ్రమ మంత్రి వర్గము ఒల్లని కాపురముగా పరిణమించెను. ఇట్టి పరిస్థితులలో దేశవిభజన తప్ప తీవ్రమార్గాంతరము కనుపించలేదు. 20 ఫిబ్రవరి 1947 నాడు బ్రిటిషు ప్రధాని భారత ప్రభుత్వమును జూన్ 1948 లో భారతీయుల హస్తగతము చేసెదమని ప్రకటించెను. అటు పిమ్మట ఆంగ్లేయులు ఒక క్షణమైనను భారతావనిపై నిఁ వరనియు, ఈ లోపుగా, హిందూ, ముస్లింలు వికళ

మైనచో ఏకప్రభుత్వస్థాపన జరుగ గలదనియు, ఏకమత్యము కుదరనియెడల భారతదేశ విభజన జరిగి వేర్వేరు ప్రభుత్వములకు బాధ్యత అప్పగించబడ గలదనియు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము ప్రకటించెను. లార్డ్ వేవెలు స్థానే లార్డుమాంటు బ్యాటన్ భారత వైస్రాయి, గవర్నరు జనరలుగా నియమింప బడెను.

భారత నాయకులలో సమాధానము కుదిరించుటకు నూతన గవర్నరు జనరలు ప్రయత్నముచేసెను. కాంగ్రెసు, లీగులు, చివరకు వేరు పడుటకే నిశ్చయించెను. ఇండియా సెక్రటరీ అనుమతితో 31 జూన్ 1947 తేదీనాడు లార్డుమాంటుబ్యాటన్ ఇండియా - పాకిస్తాన్ రెండు వేర్వేరు డొమినియనుల ఆవతరణను ప్రకటించెను. పంజాబు, బెంగాలు రాష్ట్రములను విభజించుటకు, సరిహద్దు రాష్ట్రము మరియు అస్సాంలోని సిల్హట్ జిల్లాలో ప్రజాభిప్రాయము (Plebiscite) తెలుసుకొనుటకు సరిహద్దు నిర్ణయసంఘము నొకదానిని స్థాపించుటకును, తగు సన్నాహములు చేయబడెను. పాకిస్తాన్ కొరకు ప్రత్యేక రాజ్యాంగసభ యేర్పరచుట కంగీరింపబడెను. జూన్ 1948 కంటే ముందుగా 15 ఆగష్టు 1947 స్వాతంత్ర్యప్రదాన దివసముగా నిశ్చయించబడెను. జూలై 1947 మాసమున భారత స్వాతంత్ర్య చట్టము పార్లమెంటులో ప్రవేశ పెట్టబడి ఆమోదించబడెను. తత్ఫలితముగా భారతదేశముపై గల సర్వాధికారములు బ్రిటను వదలుకొనెను. దేశీయ సంస్థానములు తమ యిష్టము వచ్చిన డొమినియనులో చేరవచ్చునని ప్రకటించుచు, ఆ సంస్థానాలు తమతో సన్నిహిత సంబంధముగల ఇరుగు పొరుగు డొమినియనులో చేరుట భావ్యమని సలహా యొసంగబడెను. బ్రిటీషుప్రభుత్వమునకు దేశీయసంస్థానములపై గల సార్వభౌమాధికారము అంత రించగలదు. డొమినియన్ పార్లమెంటు సర్వ స్వతంత్ర శాసనాధికారములు కలిగియుండును. డొమినియను శాసనముల నిరాకరించుటకు బ్రిటీషు ప్రభుత్వకృత్తి యధికారము, ఉండదు. బ్రిటీషు పార్లమెంటు చట్టముల డొమినియనులో అనువర్తింప జేయుటకు డొమినియను పార్లమెంటు ఆంగీకారము ఆవసరము. బ్రిటీషు ప్రభుత్వము సంస్థానాధీశ్వ

రులతో గావించుకొనిన సంధి ఒకంబడికలు 15 ఆగష్టు 1947తో రద్దు కాగలవు.

ఇండియా, పాకిస్థానులలో యేర్పడిన రాజ్యాంగనిర్ణయ సభలు, తాత్కాలిక కేంద్రశాసనసభలుగా వ్యవహరించగలవు. ప్రత్యేక రాజ్యాంగ చట్టములా మోడింపబడునంతవరకు 1935 భారత రాజ్యాంగ చట్టము ప్రకారము ప్రభుత్వము నడువగలదు. స్వల్పమార్పులు చేయుటకు గవర్నరు జనరలుకు అధికారమివ్వబడెను. గవర్నరు, గవర్నరు జనరలు ప్రత్యేక సందర్భములలో తమ యిష్టము వచ్చినట్లు వ్యవహరించుటకు యీయబడిన అధికారములు తొలగింపబడెను. భారత స్వాతంత్ర్యప్రదాన చట్టములో దేశవిభజనకు కావలసిన తంత్రాంగము చేర్చబడెను. ఇండియా సేక్రటరీ సలహాదారుల సంఘము రద్దుచేయబడెను. ఇండియా సివిల్ సర్వీసు ఉద్యోగులు, న్యాయమూర్తులు స్వాతంత్ర్య ప్రదానము తరువాత ఉద్యోగములో నుండదలచిన యెడల వారికి పూర్వపుహక్కులే సురక్షితముగ నుండగలవు. ఈ విధముగ స్వాతంత్ర్య ప్రదానమునకు బ్రిటన్ నిష్క్రమణకు 15 ఆగష్టు 1947 లోపుగా సకల సన్నాహము చేయబడెను.

14 ఆగష్టు 1947 నాటిరాత్రి 12 గంటలకు, బ్రిటిషు ప్రభుత్వ పక్షమున, లార్డు మౌంటాట్ బ్యాటన్ భారత ప్రజల ప్రతినిధియైన భారత రాజ్యాంగ సభకు డొమినియన్ అధికారమును దత్తము గావించెను. భారతదేశమునకు, బ్రిటిషు సమష్టి రాజ్య కూటమిలో, ఇతర రాజ్యములలో సమానమగు అధినివేశ ప్రతిపత్తి లభించెను. అధినివేశ ప్రతిపత్తియనగా, బ్రిటిషు రాజును అధినేతగా అంగీకరించిన, సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యముని చెప్పవలెను. అధినివేశ మంత్రముండలి కంగీకారమైన వ్యక్తిని ఇంగ్లండు రాజు, గవర్నరు జనరలుగా నియమించును. గవర్నరుజనరలు, మంత్రముండలి సహాయముతో, శాసన బద్ధముగా దేశమును పరిపాలించును.

భారత రాజ్యాంగసభయే కేంద్రశాసన సభగా అంగీకరింపబడెను. అందు కనుగుణముగ శాసనసభకు వేరు ఆధ్యక్షునిగూడ యెన్నుకొనిరి. కేంద్రశాసన సభను, భారత పార్లమెంటుని పిలువసాగిరి శాసనబద్ధము చేయబడగల విషయములన్నియు మూడుభాగములుగ చేయబడెను. (1) కేంద్రీవిషయములు (2) రాష్ట్రీయ విషయములు (3) సమష్టివిషయములు. కేంద్ర సమష్టి విషయములపై కేంద్ర శాసనసభ శాసనముల గావించును. కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భములలో రాష్ట్రీయ విషయములనుగూడ చట్టబద్ధము గావించవచ్చును. గౌరవరు జనరలు పేరుతో సర్వవ్యవహారములు, ప్రధానమంత్రి చక్కబెట్టుచుండెను. ప్రధానమంత్రి కేంద్రశాసన సభకు బాధ్యుడుగ నుండును. ఇదేవిధమగు మార్పు రాష్ట్రములలోగూడ జరిగెను.

భారత రాజ్యాంగ చట్ట నిర్మాణము చురుకుగా సాగి 26 నవంబరు 1949 నాడు, భారతరాజ్యాంగ నిర్మాణ సభచే ఆమోదింపబడెను. అందు 395 సూత్రములు, 8 అనుబంధములు గలవు. 26 జనవరి 1950 నాడు, చట్టము ఆచరణలోనికి వచ్చి అధినివేశముగానున్న భారతదేశము, సర్వస్వతంత్ర ప్రజాసత్తాక ప్రజారాజ్యముగ మారెను. రెండువందల సువత్సరముల తరువాత, భారతదేశముల బ్రిటిష్ పరిపాలన అంతమొందెను. ఇది భారతదేశీయతంత్రో గర్వింక ఆనందించదగిన విషయము. భారతదేశమునకు ప్రథమ ఆధ్యక్షుడుగ డాక్టరు రాజేంద్రప్రసాదు యెన్నుకొనబడెను. జవాహర్ లాల్ నెహ్రూ భారత ప్రధానిగా నియమింపబడెను. గౌరవ సూచకముగ, అతః జీవితపర్యంతము సర్దార్ వల్లభాయ్ పటేలు ఉపప్రధానిగా నియమింపబడెను. రాజ్యాంగ చట్టములో ఉపప్రధాని పదవికి అవకాశము లేపోయినప్పటికిని, సర్దారు పటేలుకు ప్రత్యేక గౌరవసూచకముగ యీ నియామకము చేయబడెను.

ఏప్రిలు 1949 లో డొమినియన్ ప్రధానుల సమావేశవల్లడనులో జరిగెను, భారతప్రధాని ప్రత్యేకముగ ఆహ్వానించి,

సభలో బ్రిటిషు రాజచిహ్నమును అంగీకరించకపోయినప్పటికి, భారత దేశము బ్రిటిషు సమష్టి రాజ్యకూటమిలో చేరియుండవలసిన దని కోరబడెను. కామన్వెల్తుకు బ్రిటిషు అను విశేషణమును వదలి వేయుటకుగూడ నిశ్చయించబడెను. ఈ తీర్మానమును భారత రాజ్యాంగసభ అంగీకరించెను. గావున నేడు భారతదేశము సర్వ స్వతంత్ర ప్రజా రాజ్యమైనప్పటికి, సమష్టి రాజ్యకూటమిలో సభ్యత్వము గలిగియున్నది.

౨

భారత రాజ్యాంగ విధానము.

(ప్రధానాంశములు)

ప్రపంచములో కొన్ని దేశముల రాజ్యాంగచట్టములు లిఖిత రూపకముగా నున్నవి. ఫ్రాన్సు, అమెరికా, సోవియెట్ రష్యా, ఇంగ్లాండు, ఆస్ట్రేలియా, కెనడా, మొదలైన దేశాలు లిఖితరూపక రాజ్యాంగ చట్టముల కుదాహరణములు. బ్రిటనులో మాత్రము నేటివరకు, లిఖిత పూర్వక రాజ్యాంగచట్టములేదు. భారత రాజ్యాంగచట్టము, ఇతర దేశములందు కంటే, ముక్కుమారు విభులముగా నున్నది. ఇందులో చిన్న చిన్న విషయములుగూడ నిర్ణయించడి, వ్రాయ దీనివి.

ఆంగ్లేయుల సంపర్కమువలన పాశ్చాత్యుల ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతములు భారతీయులకు నూతనముగ అలవడినవి.

ఆంగ్లేయుల పరిపాలనలో, పాశ్చాత్య సాంప్రదాయములు మన కలవడి, సమానత్వము, సాభాత్యత్వము, స్వాతంత్ర్యముకొరకై పోరాడజూచితిమి. స్వాతంత్ర్యము చిరకాల లభించెనుగాని, దాని నుపయోగించువిధానము మనము నేర్చుకొనకపోతిమి. 1937 తరువాత 2½ సంవత్సరముల కాలముమాత్రము, రాష్ట్రములలో ప్రజాతంత్రము నడుపుటకు కొద్దిగా యలవడితిమి గాని తదితర అగట్టు 1947కు పూర్వము మనముగ్రహించిన పరిపాలనానుభవము ఇంచుమించు తొమ్మిది

మనిచెప్పిన అతిశయోక్తి కాజాలదు. ప్రజాస్వామ్య మనగా నేమియో మనము చదువుట, వినుట యేగాని, ఎన్నడుఅనుభవించలేదు. మన దేశములో నూటికి తొంబదిమంది, విద్యావిహీనులు. ప్రజాస్వామ్యపరిజ్ఞానము సాధించుటకు విద్య యవసరము. విద్యరానివారు ప్రజాస్వామ్యమును సంకరభరితరగా అర్థముచేసికొనెదరు. అస్థిములుకల్పించుకుండుటకై భారతరాజ్యాంగ విధానమును విఘ్నముగ వ్రాగువలసి వచ్చినదని, డాక్టరు అంబేద్కరు రాజ్యాంగసభలో వివరించుచుండిరి.

ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతములను ఆచరణలో పెట్టుటకు రెండు విధానములు గలవు. (1) పార్లమెంటరీ విధానము. (2) అధ్యక్ష విధానము. అమెరికాలో నున్నది అధ్యక్షవిధానము. అచ్చట ముఖ్య పరిపాలకుడు అధ్యక్షుడు. అతడు ప్రజలచే యెన్నుకొనబడి ప్రజలకు బాధ్యత వహించును. ఇంగ్లాండులో నున్నది పార్లమెంటరీ విధానము. ఇంగ్లాండులో ప్రధానమంత్రి ప్రజా ప్రతినిధులలో గూడుకొనిన శాసనసభకు బాధ్యత వహించును. ఇంగ్లాండు పరిపాలన, రాజుపేరుతో ప్రధానమంత్రి నిర్వహించును. భారతదేశమునకు రాజు లేడు గావున, ఆ స్థానమును అధ్యక్షుడు ఆక్రమించును. భారతాధ్యక్షుని, రాష్ట్ర శాసన సభాసభ్యులు, కేంద్ర శాసన సభాసభ్యులు కలిసి యెన్నుకొనెదరు. అతని గౌరవ ప్రతిపత్తులు, ఇంగ్లాండుదేశములో రాజు యొక్క గౌరవ ప్రతిపత్తులను పోలియుండును. భారతదేశ పరిపాలనకు యెన్నుకొనబడిన అధ్యక్షుడు యాజమాన్యము వహించినప్పుడు పరిపాలనా విధానము మాత్రము, ఇంగ్లాండులోవలె పార్లమెంటరీ విధానమే. అధ్యక్షుడు పేరునకు మాత్రమే అధిపతి. అతనిపేరుతో సర్వకార్యములు ప్రధానమంత్రియే నిర్వహించును. పరిపాలనలోని మంచిచెడ్డల బాధ్యత గూడ అతనిదే - కేంద్ర శాసనసభలో అధిక సంఖ్యాకనభ్యులు ప్రధానమంత్రి పరిపాలన సక్రిమముగా లేదని తీర్మానించిన యెడల, ఆయన తన పదవిని వీడి, అధిక సంఖ్యాకనభ్యులచే యెన్నుకొనబడిన, మరొక సభ్యునికీ, బాధ్యత నిప్పగించ వలసి యుండును. దీనినే మంత్రి

వర్తపు మార్పు అనెదరు. ప్రధానమంత్రీ, అధ్యక్షుని అనుమతితో, తనకు సహాయకులుగానుండు ఇతర మంత్రులను నియమించును. ఈ మంత్రులు అందరు కలిసి సమష్టి బాధ్యతతో పరిపాలనాకృమ మును నడపవలెను. అందులో యెవరు తప్పు జేసినప్పటికీ, దాని బాధ్యత ప్రధానమంత్రీపై నుండగలదు. పార్లమెంటరీ పరిపాలనమనగా, శాసనసభకు బాధ్యతవహించు ప్రధానమంత్రీ పరిపాలనమని సూక్ష్మ ముగచెప్పవచ్చును. భారతదేశములో పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వవిధానము ఆచరణలో పెట్టబడినది.

భారత కేంద్రప్రభుత్వము సమాఖ్యగా యేర్పరుపబడినది. ప్రపంచములో అమెరికా, కెనడా, సోవియట్ రష్యా, స్విట్జరులాండు, దక్షిణ ఆఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియాలు, సమాఖ్య రాజ్యములు. బ్రిటన్, ఫ్రాన్సు, ఐర్లాండు మొదలగునవి ఏకైక రాజ్యములు. ఏకైక రాజ్యములలో ఒకే శాసనసభ, ఒకే మంత్రీమండలి యుండును. రాజ్యమంతయు ఒకే రాష్ట్రముగ పరిగణింపబడును. సమాఖ్యలో పలురాష్ట్రములు చేరి యుండును. ప్రతి రాష్ట్రమునకు ప్రత్యేక శాసనసభ మరియు మంత్రీ మండలి యుండును. ఇవిగాక ఒక కేంద్ర శాసనసభ, కేంద్ర మంత్రీ మండలి యుండును. రాజ్యాంగవిధానములో నిర్ణయించి అనుబంధములో సూచించిన ప్రకారము కేంద్రరాష్ట్ర శాసనసభలు, వేర్వేరుగా చట్టముల నిర్మించును. కేంద్రశాసనములకు, భిన్నముగాని విధముగా రాష్ట్రములు శాసనములను నిర్మించును. కావున పరస్పర సంఘర్షణకు తావుండదు - ఈ శాసనసభలమధ్య ఏదైన వివాదగ్రస్తమైన అంశము వచ్చినయెడల సుప్రీంకోర్టు విచారణ సలిపి పరిష్కారము జేయును. ప్రతి సమాఖ్య రాజ్యములో నొక సుప్రీంకోర్టు ఉండును. అదేవిధముగా భారతదేశమున ఎనిమిదిమంది న్యాయమూర్తులతో గూడిన సుప్రీంకోర్టు ఢిల్లీలోగలదు.

రాజ్యాంగ విధానములో మార్పులు సులభముగా చేయవచ్చునా లేదా యను అంశమునుబట్టి, సమాఖ్య విధానములు-

(1) కఠినము (2) సౌమ్యము అని రెండు విధములు భారత రాజ్యాంగము సౌమ్యమైనది. రాజనీతి శాస్త్రమునకుగాని, ధర్మశాస్త్రమునకుగాని శాశ్వతత్వములేదు. కాలానుగుణ్యముగ అందు మార్పులు సహజముగ రావలయును. సులభముగా మార్పులు చేయు అవకాశము భారత రాజ్యాంగ విధానము కలిగియున్నప్పటికీ, తొందరపడి మార్పులు చేయకుండునట్లుగా కొన్ని అసాధారణమైన కట్టుబాట్లులు చేయబడినవి. విషయ ప్రాధాన్యమునుబట్టి కొన్ని సవరణలకు ఉభయ శాసనసభలలోని (శాసనసభ, శాసన సమితి - ఈ రెంటిని కలిపి పార్లమెంటును) మొత్తము సభ్యులలో మూడింట రెండువంతులు ఆమోదము అవసరము. అధ్యక్షుని యెన్నిక, కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వముల శాసన, నిర్మాణ కార్యాచరణాధికారములు, వాని పరస్పర సంబంధము; అనుబంధములో చేర్చబడిన శాసన విషయములు; రాష్ట్రములకు పార్లమెంటునందుగల ప్రాతినిధ్యము, కేంద్ర, రాష్ట్ర న్యాయశాఖలు, రాజ్యాంగ విధానములో సవరణలు చేయుటకు నిర్ణయింపబడిన పద్ధతి - మొదలైనవాని విషయమై సవరణలు చేయునందర్భవమున, సైవిధమున మొత్తము కేంద్ర పార్లమెంటు సభ్యులలో 2/3 సభ్యుల ఆమోదము అవసరమేగాక, సగము కంటే యెక్కువ, రాష్ట్ర శాసనసభలయొక్క ఆమోదముగూడ కావలసియుండును.

ఇతర విషయాలలో పార్లమెంటు సామాన్యమగురీతి, అధిక సంఖ్యాక సభ్యుల ఆమోదముతో సవరణలు చేయవచ్చును. కొన్ని ప్రత్యేక ఉపద్రవపరిస్థితులందు భారతసమాఖ్యను, ఏకైక రాజ్యముగ జేయుటకు, అనుకూలముగూడ మన రాజ్యాంగ చట్టములో కల్పించబడినది. ఇట్టి విశేషము, ఇతర ప్రపంచసమాఖ్య రాజ్యాంగ విధానములలో నెచ్చటను లేదు.

పాశ్చాత్య సిద్ధాంతములనుబట్టి, మర రాజ్యాంగ విధానము సిద్ధము చేయబడినది కావున, భారతసాంప్రదాయముల చిహ్నము లందు కానరావు. పాశ్చాత్య రాజనీతిజ్ఞులు యుక్తముగని భావించినవిషయ

ములనే, భారత వాతావరణమున కనుకూలముగ కొలచి మార్పులతో, మనము స్వీకరించినాము. ఒకవిధముగా దీనిని. ఆంగ్లో - ఇండియన్ రాజ్యాంగవిధానమని చెప్పవచ్చును. 1935 రాజ్యాంగచట్టములోని విషయములే, చాలసరకు యిందు పొందుపరుపబడినవి. కొన్ని మార్పులు, ఐర్లాండు, ఆస్ట్రేలియా, కెనడా, అమెరికా రాజ్యాంగములను పోల్చిచూచి గ్రహించబడినవి.

ప్రజాస్వామ్యమును సమర్థవంతముగ నడపించుటకు, కొన్ని ఆచారములను సాంప్రదాయములను పాటించవలసియుండును. ఈ సాంప్రదాయములు మరియు ఆచారములన్నింటిని (Conventions of the Constitution) శాసనబద్ధముగావించుట అసంభవము-కావున వానిని, పాటించు బాధ్యత శాసనసభాధ్యక్షుని (Speaker)పై నుండగలదు. భారతదేశములో, పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వవిధానము, నూతనానుభవము కావున, ఇంగ్లీషుపార్లమెంటు ఆచార, వ్యవహారములను, సందర్భము సారముగ మనము గ్రహింపవలసియుండును. ముఖ్యమైన ప్రభుత్వ తీర్మానములను శాసనసభ త్రోసిపుచ్చినయెడల ప్రధానమంత్రి రాజీనామా యొందుగవలెననునది ఉదాహరణకొక, చట్టబద్ధముగాని ఆచారము. శాసనసభలో అధికసంఖ్యాకులయొక్క సహకారముకలిగిన పార్టీనాయకుని పిలిచి ప్రధాన మంత్రిత్వము నొసంగవలసిన బాధ్యత, ప్రభుత్వాధ్యక్షునిపై గలదు ఇట్టి ఆచారములను పాటించనినాడు, ప్రజాస్వామ్యము, నియంతృత్వముగా మారగలదు. కావున రాజ్యాంగ విధానమును సంగ్రహించుబాధ్యత, అధ్యక్షునిపై నను, ప్రధానమంత్రి పై నను గలదు. ప్రభుత్వాధికారమునకు మూలకండము ప్రజలను విషయమును, భారతదేశప్రజలు ముఖ్యముగ గ్రహించవలెను. ప్రజలలో పూర్తిగా రాజకీయచైతన్యము కలిగిననాడుగాని, ప్రజాస్వామ్యము సంపూర్ణముగా నిజయవంతము కాజాలదు.

ప్రస్తావన - ప్రాథమిక హక్కులు

పౌర తత్వము - రాజనైతిక ధర్మ సూత్రములు

భారత రాజ్యాంగమునందు, ఆమెరికా, ఇంగ్లాండు మరియు బ్రిటిషు కామన్వెల్త్ రాజ్యముల రాజ్యాంగము లందలి కొన్ని ముఖ్యసూత్రములు దేశకాల పాత్రానుగుణ్యముగ కొలదిచూపులతో గ్రహింపబడినవి. భారతరాజ్యాంగమును సమగ్రముగ తెలుసుకొనవలెనన్న పై సుదహరించిన రాజ్యాంగ విధానములను, వాని ఆచరణను తెలుసుకొనవలెను. భారత రాజ్యాంగముయొక్క ఆదర్శోద్దేశ్యములు ప్రస్తావనలో సూచింపబడినవి. భారతీయుల స్వాతంత్ర్యవాంఛ, అందు పుష్కటమగుచున్నది. భారతదేశ భవితవ్యమును భారతప్రజలే నిర్ణయించగలరు. ప్రజారాజ్యములో రాజ్యాంగ సూత్రముల నామోదించు యధికారము ప్రజలకే గలదు. ఈ ప్రజాస్వామ్య సూత్రములు, ప్రస్తావనలో ఆమోదింప బడుటయే గాక, ఆచరణలోనికి తేబడినట్లు యీ క్రింది ప్రస్తావన వెల్లడి చేయుచున్నది.

“మేము భారతదేశ ప్రజలము, భారత దేశమును సర్వ స్వతంత్ర, ప్రజాస్వామిక, ప్రజారాజ్యముగ ప్రకటించు నిమిత్తము; మరియు సమస్త పౌరులకు, సామాజిక, ఆర్థిక, రాజనైతిక న్యాయము, భావస్వాతంత్ర్యము, ప్రకటనా స్వాతంత్ర్యము, సమాన ప్రతిపత్తి, సమానావకాశముల లభ్యపరచు కొరకును, పౌరులందరిలో ఆత్మకార

వము, జాతీ యొకమత్యము ద్వారా, సర్వమానవ సాభాత్మత్యము, నెలకొల్పుట కొరకును, ఈ రాజ్యాంగ నిర్ణయసభలో 26, నవంబరు 1949 తేదినాడు, ఈ రాజ్యాంగ విధానమును ఆమోదించి, చట్టబద్ధముగావించి స్వీకరించుటకు తీరణమును ఇచ్చి యున్నాము."

ఈ ప్రస్తావన, మన రాజ్యాంగ చట్టములోని అంతర్భాగము గాకపోయినను, ఉద్దేశ్యమువలె రాజ్యాంగము యొక్క ఉద్దేశ్యములను ఆవర్ణములను వివరించుచున్నది. ప్రజల సార్వభౌమాధి కారమును ఈ ప్రస్తావన ఉద్ఘాటించుచున్నది. ప్రభుత్వము యొక్క అధికారము లన్నియు ప్రజలనుండియే సంక్రమించుచున్నవని ఇందువలన స్పష్టమగు చున్నది. ప్రస్తుతకాలము ప్రజాస్వామికయుగము. శాసన కర్తలు ప్రజలచే యెన్నుకొనబడిన వారై, తమ శాసనాధికారమును, ప్రజానుమతితో ప్రజలనుంచి పొందవలెను. ప్రజల శ్రేయస్సుకొరకు ప్రజానురంజకముగ, అట్టి అధికారమును వినియోగించవలెను. ప్రజా సామాన్యమునకు శాసనబద్ధ స్వాతంత్ర్యముతో పాటు, నిత్యజీవనమును సౌఖ్యవంతము చేయుట, రాజ్యాంగమువలన ఉపయోగము, ప్రజలు సహజముగ శాంతియుత సుఖజీవనము గోరుచుందురు. రాజ్యాంగ విధానము, ప్రజాసౌఖ్యమునకు, మరియు ప్రజాశ్రేయస్సుకు లోడ్పుడునడై యుండవలెను. ఇదియే రాజ్యాంగము యొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము. ప్రజా ప్రతినిధులైన పరిపాలకులు పై ఉద్దేశ్యమును అవగాహన మొనరించుకొనుట అవసరము.

రాజ్యాంగ తరముల మేలుగోరి నేడు మనము రాజ్యాంగచట్టము నిర్మించినాము. మనతరువాత తరములవారు అట్టి మేలును పొందజాలనియెడల రాజ్యాంగములో మార్పులు వారు చేపట్టినీతిరవలెను. అనగా ఒకమారు రాజ్యాంగ చట్టమును నిర్మించినంతమాత్రమున, ప్రజలందరూ శాశ్వతముగ సుఖించెదరని చెప్పటకు వీలులేదు. ప్రజాశ్రేయస్సుకు ఉపకరించినంతవరకే రాజ్యాంగచట్టము అనుసరణీయము.

అమెరికా రాజ్యాంగ చట్టము యేర్పాటు చేయబడినప్పుడు, బానిస వ్యాపారము బాహుళ్యముగ సాగుచుండెను. కాలక్రమేణ ప్రజలు బానిసవ్యాపారము మానవశర్మ విరుద్ధమని తెలుసుకొని, దానిని నిషేధించిరి. ఈ నిషేధమును అనాలు జరుపుటకై 1861 నుంచి 1865 వరకు తీవ్రమైన అంతర్యుద్ధముగూడ సంభవించెను. ఒకానొకప్పుడు జాతీయత మానవత్వమును పోషించుటకై చట్టవిరుద్ధముగా నడచినను, అది క్రమబద్ధమైనదిగానే భావించవలెను. “దేశ సంరక్షణవృత్త్యా రాజ్యాంగ సంరక్షణకు అనివార్యములైన చర్యలు యితరత్రా చట్ట విరుద్ధములై నప్పటికిని న్యాయబద్ధములేనని నేను భావించితిని” అని నడిచిన, అమెరికా ప్రెసిడెంటు అబ్రహం లింకను వాక్యములు సర్వదా స్మరణీయములు.

“స్వాతంత్ర్యము నా జన్మహక్కు” అని ఉద్ఘాటించినాచొక భారత పీఠుడు. జన్మహక్కును సంరక్షించుటే మన రాజ్యాంగము యొక్క ముఖ్యద్దేశ్యము. పీనినే ప్రాథమిక హక్కులు, పౌరసత్వము లనెదరు. ప్రజాస్వామ్య రాజ్యమునకు పౌరసత్వములు పునాదివర్తింపి, ప్రజాస్వామ్యసూత్రముల మిసిమియే పౌరసత్వములు. అవి నిరాకరింప బడిన మరుక్షణమున, పునాదులు కడలిర సాధమువలె ప్రజారాజ్యము నేలపాలు కాగలదు. కావున పౌరసత్వముల ప్రాముఖ్యతను, వానిసంగతినావశ్యకతను ప్రజలు గుర్తించుట అవసరము.

31 సంవత్సరములు నిండిన, ప్రతి భారతీయునకు శాసనసభకు ప్రతినిధులను యెన్నుకొను హక్కుగలదు. దీనినే వోటింగుహక్కు అనెదరు. మనదేశములో విద్యార్హతుల సంఖ్యచాల తక్కువ. అందుబాది సామాన్య వ్యవహార పరిజ్ఞానముగలవారు యింకను తక్కువ, కావున పాదులైన సామాన్యప్రజాసేకమునకు, పాదులనగా నెవరు, పౌర సత్వములనగానేవి, వారి బాధ్యతాధికారములు యెన్ని, అనుసంగతులు ముఖ్యముగ బోధపరుపవలెను.

భారతరాష్ట్రాంగచట్టము అమలులోనికి వచ్చునప్పటికి, భారత దేశములో కాపురముచేయుచు ఈ క్రింది మూడు నియమములలో నొకదానిని పూర్తి చేయువారు భారతపౌరులుగా పరిగణింపబడుదురు. (1) భారతదేశములో పుట్టియుండవలెను. (2) లేదా, అతని తల్లి తండ్రిలలోనొకరైన భారతదేశములో పుట్టియుండవలెను. (3) లేదా, కనీసము అయిదు సంవత్సరముల కాలము, భారతదేశము లోస్థిరనివాసము యేర్పరుచుకొని యుండవలెను.

భారతదేశమునుండి పాకిస్తాన్ విడిపోయినసంగతి మనకందరకు తెలిసినదే. పాకిస్తాన్ పూడి లక్షలాదిజనులు భారతదేశమునకు వలస వచ్చిరి. పాకిస్తాన్ నుండి వలసవచ్చిన భారతీయుల జన్మహక్కులను సంరక్షించు బాధ్యతను గుర్తించి, వలసవచ్చినవానికి పౌరహక్కులు ప్రసాదించబడినవి. అవిధక్త భారతదేశంలో, అతడుగాని అతని తల్లి దండ్రులలో నెవరేకాని, లేక, అతని తాతముత్తవలలో నెవరేకాని, జన్మించియుండిన యెవరు అతడు భారతపౌరుడుగా అంగీకరింపబడును. 19 జూలై 1948కి పూర్వము భారతదేశానికి వలసవచ్చి, అప్పటినుండి భారతదేశములో స్థిరనివాసము యేర్పరుచుకొన్నవారు, భారతపౌరులే. 19 నూలై 1948 తరువాత పాకిస్తాన్ నుండి వలసవచ్చి; 26 జనవరి 1950కి పూర్వము, ప్రభుత్వముచే భారతపౌరునిగా అంగీకరింపబడినవారు పౌర హక్కులు కలిగియుందురు. అయితే భారతదేశంలో కనీసము ఆరు నెలలపాటు కాపురము ఉండిననేకాని, యిట్టిహక్కు సంక్రమింపనేరదు. కొందరు పాకిస్తాన్ ను తమ మాతృభూమిగా భావించి భారతదేశము వదిలివెళ్ళినారు. 1 మార్చి 1947 తరువాత ఇచ్చాప్రూర్వకముగా వెళ్ళినవారు భారతేతరులుగా భావించబడుదురు. అయితే తిరిగివచ్చు ఉద్దేశముతో, ప్రభుత్వానుమతిని పాకిస్తాన్ వెళ్ళి, తిరిగి, అనుమతి కాలముతీరగానే భారతదేశమువచ్చి చేరుకున్నవారు, తమ పౌరసత్వ

కొందరు భారతీయులు విదేశాలలో చాలాకాలంనుంచి నివసించుచున్నారు. వారుగాని, వారి తల్లిదండ్రులలో నెవరైనా ఒకరుగాని, లేక వారి తాత ముత్తవలలో యెవరే నొకరుగాని, అవిభక్త భారతదేశములో జన్మించి యుండినట్లయిన, అట్టివారు భారతేతర దేశాలలో నివసించుచున్నప్పటికిని, భారత పౌరులుగానే, ఎంచుకుందురు. భారతరాయభార ప్రతినిధులు ఇట్టివారిని భారతపౌరులుగానిర్ణయించుచు ప్రకటించవలసి యుండును. ఎవరైనను, విదేశాలలో నివసించుచు, యిష్టపూర్వకముగ ఆయాదేశపు పౌరులుగ ఎన్నుకొనునటుల చేసికొనిన యెడల, వారు భారతదేశ పౌరసత్వమును కోల్పోవగలరు. ఈ నియములలో అప్పుడప్పుడు మార్పులు చేయుటకు పార్లమెంటుకు అధికారము యాయబడినది. అమెరికాలో వివిధరాష్ట్రములందు వేర్వేరు పౌరసత్వములు గలవు. భారతదేశము శలురాష్ట్రముల సమాఖ్య అయినప్పటికి పౌరసత్వము లందరికి సమానము ; మనదేశమున అమెరికాలో వలె వివిధరాష్ట్రాలలో పౌరసత్వములు వేరువేరుగా లేవు.

పౌరసత్వములు లేక ప్రాధమిక హక్కులు

భారత పౌరులందరికి వ్యక్తిగతముగా గల అధికార స్వాతంత్ర్యములను పౌరసత్వము లనెదరు. ఇవి భారత రాజ్యాంగమునకు పునాది వంటివి గావున పౌరసత్వములను ప్రాథమిక హక్కులని గూడ వ్యవహరించుట గలదు. భారత రాజ్యాంగచట్టపు మూడవభాగములో పౌరసత్వములు, నల్లవభాగములో రాజనైతిక ధర్మనూత్రములు ఉదహరింపబడినవి. పౌరసత్వములను అమలుపర్చుటకు ఉన్నత న్యాయస్థానములకు అధికారము యాయబడినది. ధర్మనూత్రములు నూత్రము న్యాయవిచారణకు అతీతమైనవి. పౌరసత్వములను చట్టబద్ధము గావించు పద్ధతి, నిర్ణయము, అమెరికా, ఫ్రాన్సుదేశ రాజ్యాంగములనుండి గొని

బడినది. ఈ విషయములో మనము బ్రిటిషు రాజ్యాంగ విధానమునకు మొరగులు దిద్దినాము. బ్రిటిషు పార్లమెంటుకు, పౌరసత్వములను సంకుచితపరుచుచు తీర్మానించు అధికారము గలదు. ఇట్టి తీర్మానములు చట్టరూపము ధరించినంతనే న్యాయస్థానములు కాదనజాలవు. భారత దేశములో ఇప్పుడు అమలులోనున్న న్యాయసూత్రములు, ముందు చేయబోవు చట్టములు, పౌరసత్వములకు వ్యతిరేకముగా నున్నంతవరకు చట్ట విరుద్ధములు (Ultra Vires). పౌరసత్వములకు ఆటంకము గల్గినప్పుడు, అట్టిఅవరోధమును తొలగించవలసినదిగా న్యాయస్థానములను కోరవచ్చును. పౌరసత్వముల రక్షించుబాధ్యత న్యాయస్థానముపై గలదు. స్వాతంత్ర్యమునకేవి ప్రాణము వంటివి, ప్రజలను బానిసలుగా జేయు నియంతలు, ప్రజల ఆయువుపట్టువగు ప్రాథమిక హక్కులను హరింప యత్నించెదరు. కావున ప్రజలు నియంతలకు తావీయక తమ జన్మహక్కులను అతి జాగరూకతతో రక్షించుకొను చుండవలెను. రక్షణోపాయములు 32 సెక్షనులో ఉడహరించబడి, 32 (2), 226 సెక్షన్లద్వారా రక్షించుబాధ్యత, ఉన్నత న్యాయస్థానములకు, సుప్రీం కోర్టుకు (ప్రధాన ఉన్నత న్యాయస్థానమునకు) యియ్యబడినది.

ప్రాథమిక హక్కులు ఈ క్రింది విషయములకు సంబంధించి యుండును.

- (1) సమానత్వము లేక సమత.
- (2) వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము లేక స్వేచ్ఛ.
- (3) ఆత్మ శౌరవము.
- (4) మత స్వాతంత్ర్యము.
- (5) సాంస్కృతిక, విద్యా స్వాతంత్ర్యము.
- (6) వ్యక్తులస్థిర, చరాస్తుల రక్షణ.
- (7) 32 సెక్షనులో సూచించబడిన చట్టబద్ధాధికారములు.

1. సమత లేక సమానత్వమనగా, న్యాయరక్షణ భారత పౌరులందరకు సమానముగా లభించవలెను. న్యాయమును కోరుహక్కు అందరకు సమానముగగలదు. జాతి, మత, కుల, స్త్రీ పురుష, జన్మ స్థాన విభేదకారణముగ, కొందరియెడ పక్షపాతముగాని, విచక్షణగాని చూపించుటకు వీలులేదు. హోటళ్ళు, సినిమాలు, మొదలగు స్థలము లందు గుమిగూడునప్పుడుగాని. దుకాణములందు వస్తువులు కొనున ప్పుడుగాని, ప్రభుత్వ సహాయముతో నిర్మింపబడినట్టియు లేక ప్రభు సామాన్యము యొక్క ఉపయోగమునకై వినియోగింపబడినట్టి బావు లను, చెరువులను, స్నాన ఘట్టములను, రహదారులను, ప్రజలుసాధారణముగ గుమిగూడు పార్కులు, మైదానములవంటి స్థలములను ఉపయోగించుటలో, గాని పౌరులకు ఎట్టి ఆటంకములు విచక్షణకల్పింపబడ రాదు. ప్రభుత్వోద్యోగములలో చేరుటకు పౌరు లందరికిని సమానావ కాశముల నొసంగవలెను. జాతి, మత, కుల, లింగ భేదములవలనగాని, జన్మస్థల, నివాస కుటుంబ విషయిక విభేదములవలనగాని ప్రభుత్వోద్యోగములలో చేర్చుకొనరాదని నిషేధించుట చట్టవిరుద్ధము కాగ లదు. మద్రాసురాష్ట్రములో ఆచరణయందున్న “మతవిషయిక నిషేధిత్తి సూత్రము” (Communal G. O.) చట్టవిరుద్ధమని భారత ప్రభుత్వ ఉన్నత న్యాయస్థానము తీర్పుచెప్పినది. కొన్ని కారణముల వలన హరిజనులకు, ఆదిమవాసులకు వెనుకబడియున్న యితర తరగ తులవాటికి ప్రభుత్వము ప్రత్యేక సౌకర్యములను కల్పించినది. వారు తగినంత విద్యావంతులు కానందున, ఇట్టి ప్రత్యేక రక్షణ కొంత కాలమువరకు అవసరము.

మన రాజ్యాంగ చట్టముద్వారా అస్పృశ్యత నిర్మూలించబడి నది. అస్పృశ్యతను పాటించువారు శిక్షార్హులుగా పరిగణింపబడుదురు. సహస్రాబ్దములనుండి హిందూసూరమును కళంకితమొనరించిన అస్పృ శ్యతా దురాచారము అంతమొందుట, మన భారతీయులకు సంతోషింపదగినవిషయము. విశ్వవిద్యాలయము లొసంగిన పట్టములు, సైనిక

బిరుదులు తప్ప యితర బిరుదులను ప్రభుత్వము సమ్మేధించినది. ఇట్టి బిరుదులు ఇకముందు యాయబడవు విదేశ ప్రభుత్వములిచ్చు బిరుదులు, బహుమతులు, వేతనము, అధికార పదవులు- మన ప్రభుత్వానుమతి లేనిది యెవరును స్వీకరించగూడదు.

2. ప్రతి వ్యక్తికి వాక్వాత్మంత్ర్యముతోపాటు తన మనోభిప్రాయమును సుస్పష్టముగ ప్రకటించు అధికారముగలదు. ఆయుధములులేక, శాంతియుతముగ, యిష్టమువచ్చినచోట సమావేశమగు నధికారము, పలువురువ్యక్తులకలసి, సంఘములు, నమితులు, స్థాపించు నధికారము, భారతదేశము నలుమూలలలో యిచ్చవచ్చిన తేరగున తిరుగు నధికారము, భారతదేశములో యేభాగములోనైన యెచ్చట నైన స్థావరము యేర్పరచుకొని నివసించు నధికారము, ఆస్తి కలిగియుండుట, సంపాదించుట మరియు క్రయ విక్రయాధికారము, ఏ ఉద్యోగమునైనను, యే వృత్తినైనను అవలంబించు నధికారము, తదితర వర్తకవ్యవహారములను జేయు నధికారము, ప్రతి వ్యక్తికి కలదు. వ్యక్తి స్వాంత్ర్యమునగా, ప్రతి అధికారములను యెవరికి యిష్టము వచ్చినట్లు వాడు ఉపయోగించవచ్చుననిగాదు. చట్టబద్ధమైన పనులు చేయునంతవరకే వ్యక్తి స్వాత్మంత్ర్యముగలదు.

ఎవరైనవ్యక్తి తప్పుజేసినయెడల, ఆ పని న్యాయవిరుద్ధము, తప్పు అని న్యాయస్థానములో విచారణరిగి నిర్ధారణయగువరకు, అతనిని నిర్దోషతముగ శిక్షించుటకు ఏలులేదు.

ఎంతతప్పుకు అంతశిక్ష విధించవలెనేగాని, తప్పుకుమించినశిక్ష విధించరాదు. దొంగతనమునకు తగినశిక్ష చెబుసాలకు పంపుటగాని, చేతులు ఖండించుటకాదు. నేరస్థునిహింసించి తప్పుచేసినట్లుగా వాబ్బా లము తీసికొని శిక్షించునాచారము పూర్వముండెడిది. అది ఇప్పుడు చట్టరీత్యా తొలగించబడినది. నేరమును తదితరసాక్ష్యముతో రుజువు నరచవలెగాని, నేరస్థుని వాబ్బాలముపైనే ఆధారపడి నేరనిర్ణయము

చేయరాదు. అదిగాక ఒక నేరముక్రింద రెండవమారులు శిక్ష విధింపరాదు.

న్యాయవిచారణ చేయక మరణశిక్ష విధింపరాదు. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమున కవరోధము కల్పింపగూడదు. విచారణచేయక వ్యక్తులను నిర్బంధములో నుంచకుండుటకై ఈ సూత్రము కల్పింపబడినది. అట్లుంచబడినయెడల, హేబియస్ కార్పస్ పికిషన్ ద్వారా న్యాయస్థానములలో విచారించవలసినది, లేదా విడుదల గావించవలసినది అని సుప్రీంకోర్టును లేక పార్లమెంటు అనుమతిపొందిన కోర్టులను కోరవచ్చును. ప్రభుత్వమును పై ప్రకారము చేయునట్లు నిర్బంధించు అధికారము న్యాయస్థానములకు గలదు.

ఏ వ్యక్తి నైనను చట్టరీత్యా నిర్బంధించుటకు పూర్వము నిర్బంధ కారణము అతనికి తెల్పవలెను, నిర్బంధించబడినవ్యక్తిని, ఇరువది నాల్గుగంటలలోగా న్యాయాధికారి ఎదుట ప్రవేశపెట్టవలెను. న్యాయాధికారి అనుమతి లేనిది ఇరువదినాలుగు గంటలకుపైగా ఎవరినిగూడ నిర్బంధములో నుంచుటకు వీలులేదు. అతడు కోరిన యెడల న్యాయవాదులలో సంప్రదించుటకును తన పక్షమున వాదించు నిమిత్తము యిష్టమువచ్చిన న్యాయవాది నియామకమునకును అనుమతి నిచ్చి తీరవలెను.

మానవులను వస్తువులవలె విక్రయించుట, బలంతోకరముగా పనులుగొనుట, వెట్టిచాకిరి, మొదలగు చూరగూరములు చట్టవిరుద్ధముగా ప్రకటింపబడినవి. పైపనులు చేయువారు శిక్షకు పాత్రులగుదురు. అయితే యుద్ధ సమయాలలో, ప్రజాశ్రేయస్సు కొరకు తప్పక పని చేయవలసినదని ప్రభుత్వము వ్యక్తులను నిర్బంధించ వచ్చును. 14 సంవత్సరముల లోపు బాలబాలికలను కర్మాగారములలో గాని, గనలలో గాని, లేక తదితర కఠినమైన పనులకు గాని నియోగింపరాదు. అట్లు చేయువారు శిక్షకు పాత్రులగుదురు.

జనులకు వ్యక్తిగతముగా సంపూర్ణ మతస్వాతంత్ర్యము గలదు. ప్రభుత్వమునకు మతమునకు ఎట్టి సంబంధము లేదు. మతసంస్థలను పోషించు నిమిత్తము పన్నులు విధించరాదు. అయితే వ్యక్తులు తమ వ్యక్తిగత స్వాతంత్ర్యమును పురస్కరించుకొని మతసంస్థలను స్థాపించి పోషించవచ్చును. అందు పూజా ప్రార్థనాదికములు జరుపుకొనవచ్చును గాని, యీ ప్రార్థనలలో పాల్గొనుమని యెవరిని నిర్బంధింపరాదు, మతము ప్రభుత్వపరము గాక వ్యక్తిపరము చేయబడినది. ప్రభుత్వము మత విషయకములలో ఎట్టి జోక్యము తీసుకొనదు. అయితే మతవిషయకముగా ప్రజాశాంతికి భంగము రానట్లు తగిన కట్టుదిట్టములు ప్రభుత్వము జేయగలదు.

విద్యా వైజ్ఞానిక, సాంస్కృతిక స్వాతంత్ర్యము, ప్రత్యేకభాష, లిపి, సంస్కృతి గల ప్రజాసమూహమునకు తమ విశిష్టతను నిలబెట్టుకొను అధికారము గలదు. అనగా ఆంధ్రులకు ఆంధ్రీసంస్థలను స్థాపించి పోషించుకొను అధికారము చట్టరీత్యా గలదు. ఇదేవిధముగ ఇతర భాషాప్రాంతీయులకు తమ విశిష్టతను కాపాడుకొను అధికారముగలదు. మత, భాషావిషయములలో అల్పసంఖ్యిక వర్గములకు తమతమ విద్యాసంస్థలను నెలకొల్పి విద్యావ్యాప్తి జేసికొను సాధికారముగలదు. ప్రభుత్వము విద్యాసంస్థలకు సహాయము చేయునప్పుడు మత భాషా విభేదముల పాటించరాదు. ప్రభుత్వముచే నెలకొల్పబడిన, లేక ప్రభుత్వ సహాయముతో నడపబడుచున్న విద్యాసంస్థలలో మత, జాతి, తల, భాషా విభేద కారణముగా వ్యక్తులకు ప్రవేశము నిరాకరింపకులులేదు.

వ్యక్తులనుండి వారి సొంత ఆస్తిప్రభుత్వమువశపరచుకొను అవసరము గలిగినప్పుడు అట్టి ఆస్తియొక్క యజమానులకుతగిన ప్రతిఫలము ముట్టజెప్పనిచే ఆస్తిని స్వాగ్రీనపరచుకొనుటకు వీలులేదు. భూస్వాధీన చట్టము భారతదేశమంతటను అమలులోనున్నది. ఈ చట్టములో

చూపి చబడిన విధానము ననుసరించి మాత్రమే వ్యక్తుల ఆస్తులను స్వాధీన పరుచుకొనవచ్చును. భూస్వాధీనపట్టము నతిక్రిమించినయెడల ఆ స్తిపై దురాక్రమము జరిపినట్లుగా భావించి, పోలీసు సహాయముతో ఇట్టి దురాక్రమణ తొలగింపవచ్చును. భారతదేశసుప్రీంకోర్టుకు మరియు, పార్లమెంటు అనుచుతిలో యితర స్టేకోర్డులకు సందర్భతములను సంరక్షించు బాధ్యతలో పాటు, వాటిని అమలు పరుచు ప్రజ్ఞేకాధికారములు యీయబడినవి. హేబియస్ కార్పస్, మాండమస్, ప్రొహి బిషన్, క్వోవారంటో, సెర్టియారిరి, అని యివి అయినవి విధములైనవి అధికారములు.

విచారణలేక ఏవ్యక్తి నైనను కారాగార బంధుని చేసిన యెడల వెంటనే విచారణ జరపవలసినది లేదా నదిలిపెట్టు వలసినదని సుప్రీం కోర్టు లేక హైకోర్టు (హేబియస్ కార్పస్ ద్వారా) ప్రభుత్వమును ఆజ్ఞపించవచ్చును. ఈ ఆజ్ఞను అతిక్రిమించుటకు భారత రిజిస్ట్రార్ అధ్యక్షులకు కూడ అధికారము లేదు. దీనిపై అపీలు గూడ లేదు. హేబియస్ కార్పస్ వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటకు ఏర్పడిన ప్రత్యేక సూత్రము. ఇది అధికారోన్మత్తుల అధికార దుర్వినియోగమును నివారించు అంతుశము వంటిది.

న్యాయముగా జేయవలసిన విద్యుక్త ధర్మమును యెవరోని వ్యక్తులుగాని ప్రభుత్వాధికారులుగాని పాటించనియెడల అట్టివిద్యుక్త ధర్మమును తప్పక చేసి తీరవలసినదిగా, సుప్రీంకోర్టు అట్టి వ్యక్తులను ఆజ్ఞపించగలదు. దీనిని మాండమస్ అనెదరు. ఎవరైనా ప్రభుత్వాధికారులు తగిన అధికారము లేక అధికార పీఠమును అధిష్టించిన యెడల తమ అధికార పత్రమును చూపించవలసినది, లేదా గద్దెనుంచి దిగవలసినదని ఆజ్ఞపించునది “కోవారెంటో”.

తమ అధికారముచుమించి ప్రభుత్వాధికారులు ప్రవర్తించిన యెడల వాని అట్టిపనులు చేయకూడదని ఆజ్ఞపించునది “ప్రోహిబిషన్”. క్రింది అధికార్లు చట్ట ప్రకారము చేసెదలను విచారించు

పెడల న్యాయానుసరణముగ తగువిచారణ జరుపునిమిత్తం తత్సంబంధమైన పత్రములను పై అధికారులకు పంపవలసినదిగా ఆజ్ఞాపించుచు "రిజ్ ఆఫ్ సెక్రియరెరి."

పార్లమెంటు చట్టమద్వారా, పై సూత్రములను, శాంతిసంరక్షక శక్తులకు, సాయుధదళములకు క్రమశిక్షణ అలవరింపజేయు ఉద్దేశ్యముతో, అనువర్తింపకుండునట్లు చేయవచ్చును. శాంతి రక్షణ ఉద్దేశ్యముతో ప్రత్యేకావసరసమయములందు పై సూత్రములను అతిక్రమించినవారిని నిర్దోషులుగా ప్రకటించునధికారము పార్లమెంటుకు లేదు.

భారత దేశమంతట ప్రాథమిక హక్కుల పరిరక్షణ ఒకే విధముగా జరుపునిమిత్తము, ఇట్టి ప్రత్యేకాధికారములు భారతపార్లమెంటుకు, భారత సుప్రీంకోర్టుకు యీయబడినవి. తన్మూలముగా భారత భారతదేశ సంరక్షణ భారమునహితము వారే వహించుచున్నారు.

రాజనైతిక దర్మ సూత్రములు

భారత రాజ్యాంగ చట్టపు న్యాయభాగములో ఉదహరించబడిన నీతిసూత్రములను అమలుపరచుటకు న్యాయస్థానములకు అధికారము యీయబడలేదు. అయినప్పటికి అధికారములోనున్న మంత్రులు, శాసనసభ్యులు యీ సూత్రముల కనుగుణ్యముగ, శాసనములను ప్రవేశపెట్టి ఆమోదించవలసినదని ఆదేశింపబడినది. ఇది ఆదేశమే గాని ఆజ్ఞ కాదు. శాసనసభ్యులు, మంత్రులు యీ సూత్రముల కనుసరించవలెనన్న నియమము లేకపోయినప్పటికి, వీటిని పాటించు విషయములో వారు తమను యెన్నుకొనిన ప్రజలకు గాఢ్యులుగా తలంచబడెదరు. ఈ ప్రజాస్వామిక రాజ్యములో ప్రజలే సర్వాధికార సంప

న్నలు, సార్వభౌములు. వారు తమ ప్రతీనిధులైన గవర్నర్లకు, మంత్రిలకు, శాసన సభ్యులకు, మంచెడ్డలు, ఉచితానుచితములగురించి యిచ్చిన సలహాలవంటివే యీ ధర్మసూత్రములు. 1936 భారత రాజ్యాంగ చట్టములో గవర్నర్లకు యిట్టి సలహాపట్టి యీమాటడినది. 'ఏదని ఇన్స్ట్రుమెంట్సు ఆఫ్ ఇన్స్ట్రుమెంట్సు అని వ్యవహరించును' అని. న్యాయపరిపాలనకై యిట్టి సలహాలు యెంతయో అపసరము.

ఆధునికయుగములో ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వము పాట్ల పట్ల తులపై ఆధారపడియున్నది. ఏ పార్టీ అధికారములో నున్నప్పటికిని ప్రభుత్వాదర్శములు నిశ్చలముగా నుండవలెనని మహాత్తరోద్దేశము దృష్టిలోనుంచుకొని, యీభాగము రాజ్యాంగములో శేర్చబడినది. నేటి ప్రపంచమున ఏర్లాండులోతప్ప, మరేదేశమునందును, యిట్టి ఆదర్శములు రాజ్యాంగచట్టములో నుదహరింపబడలేదు. నిజముగా యీ సూత్రములు అధికారయంత్రములు గానందున రాజ్యాంగచట్టపు నాల్గవభాగములోగాక, మూడవపెఱువలుచివర చేర్చియుండిన శాగుండెడిది. భారతరాజ్యాంగ చట్టపు సెక్షన్ 38 నుండి 51 వరకు యీ సూత్రము లుదహరింపబడినవి.

ప్రజలజాతీయజీవనమునకు సంబంధించినసంఘములలో, సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ సమత్వన్యాయము చిరస్థాయిగావించి తద్వారా ప్రజాభ్యుదయమునకు దోహద మొనంగుటకై ప్రభుత్వము కృషి సల్పవలెను. స్త్రీ పురుషులైన సమస్త పౌరులకు సమానముగా తగిన జీవనవృత్తి కల్పించవలెను. సమస్త పురుషులకు శ్రేయోదాయక మగు విధముగా, జాతియొక్క ఆర్థిక సంపదను విభజించి అనుభవించు విధానమును నిర్ణయించవలెను. ధనము, ఆర్థిక సాధనసంపత్తి యే కొద్దిమంది చేతులలోనో కేంద్రీకరింపబడి జనసామాన్యమునకు సప్త దాయకముగాకుండునటుల దేశ ఆర్థికవిధానమును సవరించవలెను. స్త్రీ పురుషులకు సమానముగా సమానమగు పనికి సమానవేతనము నొసంగవలెను. అనారోగ్యకరములు, అతి కఠినమగు పనులకు వారిని

నియోగించరాదు. ముఖ్యముగా చిన్న యీడుపిల్లలతో, వారివయసు మరియు, శక్తి క్షిమించిన పనులు చేయించరాదు. ఆర్థికదుస్థితి యేర్పడి వార్షికపనులు చేయనిచ్చగించినను, వారి ఆర్థికదుస్థితిని తొలగించుటకు ప్రభుత్వముతో క్షణచర్యతీసికొనవలెను. బాలుగు, యువకులు నిర్ధనులై అమర్్యాదకరమైన వృత్తులలో ప్రవేశించకుండ కాపాడుచుండవలెను. వారి కాన్యశక్తిని దుర్వినియోగపరచక, ప్రభుత్వమే తగు సంఘసంస్కరణకు పూనుకొనవలెను.

ప్రభుత్వము గ్రామపంచాయతీల పునరుద్ధరించి, తద్వారా గ్రామపరిపాలన సాగించవలెను. ప్రాచీనభారతదేశములో గ్రామపంచాయతీలు ప్రజలకు పెట్టునికోటలై వారిని కష్టములనుండి కాపాడుచు, గ్రామజీవనమును సుఖవంతము జేయుచుండెడివి. క్రమేణ మహమ్మదీయుల కాలములో వాటిశక్తి నన్నగిలి బ్రిటిషువారి పరిపాలనక్రింద నలిగి నహిపోయినవి. పంచాయతీలు గ్రామీణజీవనమునకు ప్రాణము వంటివి.

పనిలేనివారికి పనికల్పించుట, విద్యావిహీనులకు విద్యగరపుట, నిరుద్యోగులకు జీవనాధారముగల్పించుట, వయోవృద్ధులకు, వికలాంగులకు రోగులకు తదితర నిస్సహాయులకు తగిన ఆర్థికసహాయముచేయుట ప్రభుత్వవిధియైయున్నది. కార్మికులకు, మానవ సహజమైన సౌకర్యములు మరియు స్త్రీలకు ప్రసూతియేర్పాట్లు ప్రభుత్వము చేయవలయును. పారిశ్రామిక వ్యవసాయక కూలీలకు పనులుగల్పించుటేగాక, సామ్రాజీవనమునకు సరిపోవు వేతనము నీయవలెను. సామాజిక సాంఘికవినోదములు, తీరుబడినమయాలలో సౌఖ్యముగా ప్రార్థించుచు నవకాశము లుండవలెను. గ్రామాలలో ముఖ్యముగా సహకార సంఘములద్వారా లేక వ్యక్తిగతముగా, గ్రామ పరిశ్రమలకు ప్రోత్సహము నొసంగవలెను.

భారతదేశముతటికి ఒకే నివిల్ కోడ్ ఆమలులోనుండునట్లు చేయవలెను. ఈ రాజ్యాంగచట్టము ఆమలునానికి వచ్చిన తేదీనుండి

పదిసంవత్సరములలోగా, 14 సంవత్సరముల లోపు బాలబాలిక లందరికి నిర్బంధముగా విద్య నేర్పవలెను.

జనసామాన్యములో నూటికినూరుమంది విద్యావంతులై, యుక్తాయుక్తజ్ఞానము, విచక్షణ కలిగియుండిన నేగానో ప్రజాస్వామిక పరిపాలన జయప్రదము కాజాలదు.

వెనుకబడియున్న తరగతులవారికి ముఖ్యముగా, పెడ్యూలులో చేర్చబడినమతమల, మరియు జాతులవారికి విద్యనేర్పుట, ధనార్జనకు సాధనములనుమకూర్చుట ప్రభుత్వవిధియైయున్నది. వాటికి సఘములో అన్యాయము జరుగకుండునట్లును వారి ఆమాయకత్వమువలన యితరులు ఆక్రమలాభము పొందకుండునట్లును వారిని కాపాడవలసియున్నది.

మన దేశములో పుష్టికరమైన ఆహారము సమృద్ధిగా లభింపక యెందరో వివిధ రోగముల పాలగుచున్నారు. కావున జాతి ఆరోగ్యవంతముగా నుండవలెనన్న పుష్టికరమైన ఆహారము సమృద్ధిగా ఉత్పత్తి చేయవలెను. ఆరోగ్యాభివృద్ధికై, వైద్యసహాయము, విరివిగా లభించునట్లు జేయవలయును. మద్యపానము, మత్తుపదార్థముల ఉపయోగము వలన, మనదేశ ప్రజలు చాలామంది ధనమునేగాక, ఆరోగ్యమును సైతము కోల్పోవుచున్నారు. కావున మద్యపాన నిషేధము విధిగా దేశములో ప్రవేశ పెట్టవలెను.

వ్యవసాయము, పశుసంపద, ఆధునిక పద్ధతులపై శాస్త్రీయముగా వృద్ధిచేయుటేగాక, మేలురకపు పశువుల సభివృద్ధి పరచుటకు ప్రయత్నము చేయవలెను. పాలిచ్చు పశువులను, వ్యవసాయ పశువులను, దూడలను, చంపు పద్ధతిని నిషేధించవలెను.

మనదేశ ప్రాచీన చరిత్రకు సంబంధించిన పురాతత్వ వస్తుసంగ్రహమును కాపాడుట మనవిధియై యున్నది. తద్వారా మనదేశ పురావస్తుత్వమును స్మరణకు తెచ్చుకొను నవకాళము కలదు.

మన దేశములో న్యాయవిచారణ శాఖ, ప్రభుత్వ కార్యనిర్వహణ శాఖలను విడదీయునవసర మెంతయోగలదు. రెంటిని ఐక్యపరచుటవలన, అధికార దుర్వినియోగమునకు, దౌర్జన్యమునకు అవకాశము కలుగుచున్నది. న్యాయ, కార్యనిర్వాహక శాఖల విభజన హైద్రాబాదు రాష్ట్రములో 1922 లోను, మద్రాసు రాష్ట్రములో 1950 లోను ప్రారంభింపబడినది.

ప్రపంచములోని వివిధరాజ్యములమధ్య సౌజన్యము, స్నేహభావము, శాంతిభద్రతల నెలకొల్పుట ప్రభుత్వము యొక్క విధి. అంతరరాష్ట్రీయ న్యాయసూత్రములముల ననుసరించుచు, సంధివర్తుల పాటించవలసిన బాధ్యత ప్రభుత్వముపై గలదు. వివిధ రాజ్యముల మధ్య వివాదము సంభవించిన, దానిని సర్వసమ్మతముగా. మధ్యవర్తుల ద్వారా పరిష్కారము చేసుకొను నియమము సంగీకరించవలయును. ఈ సూత్రముః కు వ్యతిరేకముగా శాసనాధికారములు ఉపయోగించిన యెడల, ప్రభుత్వము ప్రజల అసమ్మతికి పాత్రమై, ఎన్నికలసమయాలలో పరాజయము పొందు నవకాశము గలదు.

౪

కేంద్ర పరిపాలనశాఖ

అధ్యక్షుడు

భారతసమాఖ్యకు అధినేత అధ్యక్షుడు. సర్వాధికారములు అతనిపేరులో లేక అతనిచేస్వయముగ వినియోగింపబడును. రాజ్యాంగవిధానము ననుసరించి, యీ అధికారములు వినియోగింపబడవలెను. ప్రతిముఖ్యవిషయములో ప్రజాప్రతినిధుల సమ్మతి, ప్రధానమంత్రి ద్వారా తీసికొనవలసినవిధి రాజ్యాంగములో చేర్చబడినందున, ప్రజాభిప్రాయమునకు వ్యతిరేకముగ, అధ్యక్షుడేపనియు చేయజాలడు. రాజ్యాంగసూత్రముల, నిరంకుశముగ సత్రికమింపజూచిన అధ్యక్షునిపదవి భీష్టుచిజేయుటకు ప్రజల కధికారముగలదు. సర్వసైన్యాధ్యక్ష పదవి గూడ అధ్యక్షునికేగలదు. ఈ అధికారనిర్వహణకు తగిన శట్టబాష్టు చట్టబద్ధము గావింపబడినవి. అందు సమయానుకూలముగ మార్పుల జేయు అధికారము పార్లమెంటుకుగలదు.

ప్రజలచే యెన్నకొనబడిన కేంద్ర పార్లమెంటుసభ్యులు, రాష్ట్ర శాసనసభ్యులు కలిసి ఒక ఎన్నికలసభగా యేర్పడుదురు. వీరు అధ్యక్షుని ఎన్నుకొనెదరు. ప్రభుత్వముచే నియమితులగు సభ్యులకు, అధ్యక్షుని యెన్నికల వోటింగుహక్కు ఉండదు. అధ్యక్షునిఎన్నికలో, పార్లమెంటుసభ్యులకు, యెక్కుడు ప్రాధాన్యముగలదు. ఎన్నుకొనబడిన

వివిధరాష్ట్ర శాసనసభాసభ్యులందరూ కలిసి వేయవోట్లకుసమానముగా పార్లమెంటుగాని ఎన్నికైన సభ్యులు వోటుచేయగలరు.

సభ్యులవోట్లన బట్టి యీ క్రిందివిధముగ నిర్ణయించబడును.

(a) రాష్ట్రానాభాను. ఎన్నికైన రాష్ట్ర శాసన సభాసభ్యుల సంఖ్యచే విభాగించగా వచ్చునగుణమును, తిరిగి వేయచేభాగించిన వచ్చుగుణము (Quotient) ప్రతి శాసనసభ్యునికిగల వోట్లసంఖ్యకు సరియగును.

(b) రెండవ భాగాహారములో శేషము 500ను మీచియున్న ఇంకొకవోటు కలుపుకొనవలెను.

(c) పై రెండువిధానములలో వచ్చు మొత్తము ఓట్లసంఖ్యను ఎన్నికలయిన పార్లమెంటుసభ్యుల సంఖ్యచే విభాగించగా వచ్చుగుణమునకు సరియగునన్నివోట్లు, ఎన్నికలయిన ప్రతి పార్లమెంటరీసభ్యుడు వేయగలుగును.

పై విధమున జనసంఖ్యా నిష్పత్తి ననుసరించి వోట్లసంఖ్యను నిర్ణయించుటను క్రమనిష్పత్తి ప్రజాప్రాతిఃధ్య విధానమందురు. ఇక సంకర్మమున వోటింగు విధానము క్రింద సూచించనైనది.

అధికార పదవికి పోటీ చేయువారి సంఖ్య మూడు గాని, అంత కెక్కుడు గాని వున్నప్పుడే, యీ విధానము వర్తించును. ముగ్గురు కంటె తక్కువ సంఖ్య యున్నప్పుడు సామాన్య అధికసంఖ్యాక వోటింగు విధానము (ordinary majority - vote system) వర్తించగలదు, భారత అధ్యక్షపదవికి A. B. C. అను ముగ్గురు వ్యక్తులు పోటీ చేసెదనుకొనుడు. 500 మంది పార్లమెంటరీ సభ్యులలో ప్రతి సభ్యుడు 600 వోట్లు అధ్యక్షుని యెన్నుకొనుటకై వేయవచ్చును. 1500 మంది రాష్ట్ర శాసన సభాసభ్యులలో ప్రతి సభ్యుడు 200 వోట్లు

వేయవచ్చును. ఓట్ల సంఖ్య a. b. c. సూత్రముల ననుసరించి గ్రహించితిమి. పార్లమెంటు సభ్యులకు, రాష్ట్ర శాసనసభ్యులకంటె మూడు రెట్లు యెక్కువ ప్రాధాన్యము యియ్యబడినది. మొత్తము ఓట్ల సంఖ్య నెరసి ఆరులక్షలు. అధ్యక్షపదవికి పోటీచేయు అభ్యర్థికి 2 లక్షల వోట్లకు తక్కువ వచ్చిన యెడల యెన్నుకొనబడు అవకాశమే లేదు గావున, అట్టి అభ్యర్థి పేరు కొట్టివేసి, అతని ఓట్లు మిగతా ఇరువురి మధ్య పంచివేయుదురు. ఓటింగు ప్రక్రియలో ప్రతివోటరు రెండు పేర్లను వ్రాయవలెను. మొదటిస్థానములో సూచింప బడినవ్యక్తి. గెలుపొందనిచో, ఆ వోటు, రెండవ స్థానములో సూచించిన అభ్యర్థికి సంక్రమించవలెను అనుభావము, చెప్పకయే, యీ విధానములో సూచితమై యుండును. A. కు 2,50,000, B. కు 2,30,000, C. కు 1,20,000 ఓట్లు వచ్చినవనుకొనును. C. గెలుపొందు అవకాశము లేనే లేదు గావున, అతని పేరు మొదటి స్థానములో నుండి, రెండవ స్థానములో B. పేరు సూచితమైన ఓట్లు, B. కి సంక్రమింప గలవు. అట్లే రెండవ స్థానములో A. పేరు సూచితమైన ఓట్లు A కు సంక్రమించ గలవు. ఈ విధముగ B. కి 80,000 ఓట్లు A. కు 40,000 ఓట్లు వచ్చిన వనుకొనును. అప్పుడు A, B. ల మొత్తము ఓట్ల సంఖ్య 2,90,000, 3,10,000 క్రమముగా నగును. ఈ విధముగ B. అధ్యక్షపదవిని గెలుపొందినట్లు తేలగలదు, సామాన్య అధిక సంఖ్యాక వోటింగు విధానము ననుసరించిన యెడల, C. వోట్లు, A-B-ల మధ్య పంచబడవు. A. కు B. కంటె 20,000 వోట్లు యెక్కువవచ్చినవి గావున A. అధ్యక్షపదవిని గెలుపొంది నట్లగును. గాని సంక్రమణ వోటింగు విధానము ప్రకారము B. అధ్యక్షుడు. కారణమేమన, C. అనువ్యక్తి పోటీ చేసియుండని యెడల, B. కు 3,10,000, ఓట్లు A. కు 2,90,000, ఓట్లు వచ్చి యుండెడివి. B. అధిక సంఖ్యాక వర్గముచే యెన్నుకొనబడి అధ్యక్షుడు కాదగినవాడు. గెలుపొందని అభ్యర్థులకు వేసిన వోట్లు వృధా పోకుండునట్లు, అధ్యక్షపదవి యెన్నికకు ఈ విధానము అవలంబింప బడినది.

బహుళసంఖ్యాక నియోజకవర్గమునుండి సభ్యుల నెన్నుకొనుటకుగూడ, ఈ విధానము కొద్దిమాన్యులలో ఆచరణలోగలదు. ఎన్నికకు అవసరమైన కనీసపు ఓట్లసంఖ్య ప్రభుత్వమే నిర్ణయించును. ఏ అభ్యర్థికైన, కనీసపుసంఖ్యకంటె యెక్కుడుఓట్లువచ్చిన, అతనివిజయమును ప్రకటించి, ఎక్కువగావచ్చిన ఓట్లను స్థానక్రమమునుబట్టి మిగతా అభ్యర్థులకు పంచివేయుదురు. కనీసపుసంఖ్యను అతిక్రమించిన రెండవ వ్యక్తినిగూడ యెన్నికలలో గెలుపొందినట్లు ప్రకటించుదురు. ఇరువురు సభ్యులను ఎన్నుకొనవలసి, అభ్యర్థులసంఖ్య అంతెక్కుడుగా నున్నప్పుడు, ఈ క్రమమును ఒకమారు, ముగ్గురుసభ్యుల నెన్నుకొనవలసినప్పుడు, రెండుమార్లు, నలుగురుసభ్యుల నెన్నుకొనవలసినప్పుడు, మూడుమార్లు, ప్రయోగించుదురు. భారతరాజ్యాంగములో ఇట్టి అవసరము ఆరుదు.

$$\frac{\text{ఓటర్ల సంఖ్య}}{\text{స్థానముల సంఖ్య} + 1} + 1 = \text{కనీసపు ఓట్ల సంఖ్య.}$$

కనీసపు ఓట్ల సంఖ్యను నిర్ణయించుటకీది సులభసూత్రము.

అధ్యక్షుడు కాదగినవ్యక్తి భారతపౌరుడై యుండి, 35 సంవత్సరముల వయసుమీరి యుండవలెను. కేంద్ర శాసనసభకు సభ్యుడు కాదగిన అర్హతకలిగియుండవలెను. రాష్ట్ర, కేంద్రప్రభుత్వములనుండి, నేరుగా వేతనము దీసికొనువ్యక్తి, లేక ప్రైవేట్ ప్రభుత్వముల ఆధీనము నందుగల సంస్థలనుండి వేతనముగైకొనువ్యక్తి, అధ్యక్షపదవికి అనర్హుడు. కేంద్ర, రాష్ట్రప్రభుత్వముల మంత్రులకు, గవర్నర్లకు, రాజప్రముఖు, ఉపరాజప్రముఖులకు, భారతప్రభుత్వ ఉపాధ్యక్షునకు యీ సూత్రమువర్తించదు.

అధ్యక్షపదవి కాలపరిమితి, అధ్యక్షపీఠము నధిష్టించిన తేదీనుండి ఆయిదుసంవత్సరములు. సూతనముగ ఎన్నుకొనబడిన అధ్యక్షుడు అధికార స్వీకారము చేయువరకు, ప్రారంభ అధ్యక్షుడు అర్హత కలిగియుండు.

గలడు. తన ఉద్యోగకాలములో, ఉపాధ్యక్షునికి తెలిసి, అధ్యక్షుని స్వచ్ఛందముగ, తన పదవినుండి విరమించుచున్నాను. లేదా, రాజ్యాంగవిధానమును ధిక్కరించి, అతిక్రమించినాడను, అభియోగముతో బలవంతముగ అధ్యక్షుని పదవినుండి తీసివేయబడవచ్చును.

కేంద్ర శాసనసభ లేక శాసనసమితి యుక్త నాల్గవసంవత్సరము, లిఖితపూర్వముగ, 14 రోజుల వ్యవధినిచ్చి, తీరినయెడల అధ్యక్షుని అభియోగ తీర్మానము శాసనసభ లేక సమితిలో ప్రవేశపెట్టబడవలెను. ఆ సభ లేక సమితి మొత్తము సభ్యులలో 2/3 గా ఆమోదించిన యెడల, రెండవ సంవత్సరము సమితి లేక సభ, అభియోగమును విచారించును. అభియోగము నిరసడిన యెడల అధ్యక్షుని పదవి భ్రష్టుని జేయవలసినదిగా, ఆ సభ లేక సమితి, మొత్తము సభ్యులలో 2/3 గురు ఆమోదముతో తీర్మానించును. ఇట్టి తీర్మానము తరువాత, అధ్యక్షుడు పొలగించబడి, నూతనాధ్యక్షుని యొక్క జరుగునంతవరకు ఉపాధ్యక్షుడు, యీ పదవిని నిర్వహించు గలడు. నూతన ఎన్నిక ఆరు నెలల లోగా జరుగవలెను.

అయిదు సంవత్సరముల కాలపరిమితి తీరినతరువాత, అధ్యక్షుడు, తిరిగి ఎన్నికకై పోటీ చేయవచ్చును. ఇట్లు ఎన్నిమారుల పోటీ చేసినను తప్పలేదు. అమెరికాలో, అధ్యక్షుడు రెండు తడవలగుంచి ఆ పదవిలో నుండరాదను ఆచారముండెడిది. కాని రూజువెల్ కాలములో ఈ నియమము ఉల్లంఘింపబడినది. ఉద్యోగ రీత్యా, అతని చేసిన ఏ పనిని గురించి విచారించుటకు న్యాయస్థానముల కధికారము లేదు. ఉద్యోగములో సున్నతకాలము, అతనిపై క్రిమినలు అభియోగము తెచ్చుటకు వీలులేదు. అతనిని ఆరెస్టు చేయుటకును, నిర్బంధించుటకును యెవరికిని అధికారము లేదు. అధ్యక్షునిపై సివిలు న్యాయవివేయువారు, ముందుగా రెండునెలల నోటీసు నివ్వవలెను.

అధ్యక్షుడు కేంద్ర కార్యనిర్వహణ శాఖకు అధిపతి. పామెంటుకు గల శాసనాధికారి ము లన్నియు, అధ్యక్షుని ఆమోదములే

కార్యరూపమును దాల్చగలవు. రాజ్యాంగ విధానములో సూచించిన కృమము ననుసరించి తాను స్వయముగా లేక, తనకు సహాయులగు, ప్రధానమంత్రి, తదితర మంత్రులద్వారా పనులు చేయించును. కేంద్ర శాసనసభలో అధికసంఖ్యాకవర్గ నాయకునిపిలిచి ప్రధానమంత్రిత్వము అతనికి అప్పగించవలసిన బాధ్యత అధ్యక్షునిది. ప్రధానమంత్రి సలహా ననుసరించి, ఇతరమంత్రులను అధ్యక్షుడు నియమించును. ప్రభుత్వ శాఖల విభజించి మంత్రులకిచ్చునదిగూడ అధ్యక్షుడే. కేంద్రప్రభుత్వ అధికారప్రకటనలు, ఉత్తరువులు అధ్యక్షుని పేరుతో వెలువడగలవు.

షెడ్యూలులోని (సి) వర్గములో చేర్చిన రాష్ట్రముల పరిపాలనా బాధ్యత అధ్యక్షునిపై గలదు. అడ్మిని, భూపాలు, కూర్పు, ఢిల్లీ ప్రాంత ములను, చీఫ్ కమిషనరు లేక లెఫ్టనెంటు గవర్నరు సహాయముతో పరిపాలించగలడు. సౌలభ్యముకొరకు ప్రక్కగానున్న రాష్ట్రగవర్నరు ద్వారాగూడా వీనిని పరిపాలించవచ్చును.

(ఎ). రాష్ట్రముల గవర్నరులను, (బి) రాష్ట్రముల రాజప్రముఖ, ఉపరాజ ప్రముఖులను అధ్యక్షుడు నియమించును. అధ్యక్షుని అనుమతి యున్నంతకాలము, వారాపదవిలో నుండగలరు. వారా పదవికి రాజీనామానివ్వించిన అధ్యక్షునికి తెలియపరచవలెను. అండమాన్, నికోబారు దీవులను, చీఫ్ కమిషనరు ద్వారా పరిపాలించగలడు.

భారతప్రభుత్వ ముఖ్యోద్యోగులను అధ్యక్షుడు నియమించును. ఇట్టి నియామకమునకు తగిన నిబంధనలను అధ్యక్షుడే ఆమోదించి, అమలుపరచును. సివిలు సర్వీసు, రక్షణ సర్వీసు, పోలీసు సర్వీసు, తదితర కేంద్రసర్వీసులందలి ఉద్యోగుల, నియామకము, ఉపసంహరణ అధ్యక్షుని అధీనము. భారత అటర్నీ జనరలు, ఆడిటరు జనరలు, హైకోర్టు, సుప్రీంకోర్టుల న్యాయమూర్తులను, నిమ్నజాతులు, కులముల స్పెషల్ అధికారిని, యూనియన్ సర్వీసు కమిషన్ అధ్యక్షుని, అండలి సభ్యులను నియమించుటకును, ఉపసంహరించుటకును అధ్యక్షుని కధికారము

గలదు. ఆయన యూనియన్ సర్వీసు కమిషన్ పరిపాలన రిపోర్ట్ పరిశీలించగలడు.

భారత ప్రభుత్వము జేయు ఒడంబడిక లన్నియు అధ్యక్ష పేరుతో నుండగలవు. వాని ఫలితములకు, అధ్యక్షుడు వ్యక్తిగతవ బాధ్యుడు కాదు.

అధ్యక్షునికి పార్లమెంటుతో గల సంబంధము

పార్లమెంటులో రెండు భాగములు గలవు (1) కౌన్సిలు (స్టేటు లేక కేంద్ర) శాసనసమితి (2) ప్రజా శాసనసభ (House of the people) సంఘసేవ, నైజ్జానము, కళలు, సారస్వతమునందు ప్రకాశనభవము, సమర్థత గలవారిని పన్నెండు మందిని శాసనసమితి నియమించుటకు అధ్యక్షున కధికారము గలదు. సమితి చైర్మన్ లేక డిప్యూటీ చైర్మను స్థానములు ఒకే పర్యాయము ఖాళీ అయినప్పు చైర్మనును నియమించుట, అధ్యక్షుని విధి. శాసనసభాసభ్యులందఱు ఎన్నికొనబడిన వారై యుందురు. అందు ఆంగ్లో ఇండియనులకు తా ప్రాతినిధ్యము లేక అన్యాయము జరుగగలదని తోచిన యెడల ఇద్దఱు ఆంగ్లో ఇండియన్ సభ్యులను, శాసనసభకు నియమించవచ్చును. శాసనసభాసభ్యుడగు స్పీకరు, డిప్యూటీ స్పీకరు స్థానములు ఒకే పర్యాయము ఖాళీ అయిన, అధ్యక్షుడు ఎవరైనాక సభ్యుని స్పీకరుగా నియమించవచ్చును. అధ్యక్షుని సమక్షమున, లేక అతనిచే నియమింపబడిన వ్యక్తి సమక్షమున, పార్లమెంటు ప్రతిసభ్యుడు, భారత రాజ్యాంగమునకు ఒద్దుడనై యుండెనని ప్రమాణము స్వీకరింపవలెను. పార్లమెంటుకు ఎన్నికలు జరుపు నిమిత్తం ఎన్నికల కమిషన్ నియమింపబడున ఎన్నికలకు పోటీచేయు అభ్యర్థులకు తగిన అర్హత కలదా లేదా య విషయము; ఎన్నికల కమిషన్ సభ్యులను సంప్రదించి అధ్యక్షుడు నియమించును. ఇట్టి నిర్ణయమునకు తిరుగులేదు.

సమయము, స్థలము నిర్ణయించి, శాసనసభను, లేక సమితిని, లేక రెంటిని, ఆరు నెలలకొకపర్యాయము అధ్యక్షుడు సమావేశపరచును. ఇట్టి సమావేశముల కాలపరిమితి నిర్ణయించుట, ఉపసంహరించుట, లేక మొత్తముపార్లమెంటునే రద్దుయొనరించుట, అధ్యక్షుని అధీనము. అధ్యక్షుడు పిలువనిదే పార్లమెంటు సమావేశమగుటకు వీలులేదు. కొన్ని దేశములలో, శాసనసభ (ప్రజాప్రతినిధిసభ) ను రద్దుచేయుటకు, సమితి (upper House) అంగీకారము అవసరము. భారతరాజ్యాంగములో యిట్టి సంప్రదింపుకు అవకాశములేదు. శాసనసభా సమితులకు విడివిడిగాగాని, లేక సంయుక్త సమావేశమునందుగాని సంబోధించుటకు అధ్యక్షున కధికారముగలదు. పార్లమెంటు సమావేశమయినప్పుడు, అధ్యక్షుడు, దేశ, కాల, పరిస్థితులను ప్రభుత్వకార్యకలాపములను సమీక్షించుచు, అత్యవసరమగు శాసననిర్మాణమును సూచించుచు, ఒక ప్రారంభోపన్యాసముచేయును. పార్లమెంటును ప్రారంభించుచు, ఇంగ్లాండు దేశపురాజు తప్పకగావింపు, ఉపన్యాసమునకు ఇది అనుకరణము. కొన్ని ప్రత్యేకవిషయములను చర్చించవలసినదిగా, అధ్యక్షుడు, ఉభయసభలను ఆదేశించవచ్చును. ఇట్టి ఆదేశములను వారువిచారించి తీరవలెను.

పార్లమెంటు (శాసనసభ - శాసనసమితుల) సంయుక్త సమావేశము జరిపించుటకు అధ్యక్షున కధికారముగలదు. పార్లమెంటుచే ఆమోదింపబడిన, ఆర్థికవిషయములకు సంబంధించనిబిల్లును అధ్యక్షుడు పునర్విచారణకై, కొన్నిసూచనలతోసహా, పార్లమెంటుకుపంపవచ్చును. పోలిబిల్లు, అధ్యక్షుని సంతకముతో చట్టమగును. ఆర్థికవిషయములకు సంబంధించినబిల్లులు అధ్యక్షుని పూర్వానుమతితో, మంత్రిమండలిచే పార్లమెంటునందు పోలిపాదించబడును. కావున పార్లమెంటు ఆమోదించినంతనే వాటిపై అధ్యక్షుడు తప్పనిసరిగసంతకముజేసి చట్టబద్ధముగావింపును. వైకోర్టు న్యాయమూర్తులను లేక సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులను, ఆడిటర్ జనరలును పదవినుంచి తొలగించవలెనన్న పాఠ

మెంటు, అధ్యక్షునికి విన్నపము సమర్పింపవలెను. వారిని సీయమింను నది అధ్యక్షుడుగావున ఆయనయే వారిని తొలగించగలసమర్థుడు.

పార్లమెంటు సమావేశముగానప్పుడు, క్లిష్టపరిస్థితులలో, అధ్యక్షుడు ప్రత్యేకశాసనములను (Ordinances) గావింపవచ్చును. పార్లమెంటు సమావేశముకాగానే సభ్యులు, యీ శాసనమును పునర్విమర్శించి, అననములేనిచో రద్దుచేయగలరు. ఈ ఆర్డినెన్సులు పార్లమెంటులో విచారణకురానియెడల, పార్లమెంటు సమావేశమైన ఆరు వారములకు, అవి సహజముగ రద్దుకాగలవు. పార్లమెంటులో ప్రధానమంత్రి చేయు ప్రతిపాదనలు, మరియు నిర్వహించు కార్యక్రమమంతయు, అధ్యక్షుని పేరుతో జరుగును గావున, ప్రధానమంత్రి అధ్యక్షునికి ముఖ్య సలహాదారు గావున, ప్రధానమంత్రి జేయు ప్రతిపని, అధ్యక్షుని పేరులో జేయును. కాని ఇది నామమాత్రముననే. అచ్చమైన ప్రభుత్వాధికారము ప్రధానమంత్రి యందే కేంద్రీకరింపబడియున్నది. ఇంగ్లీషువారి సంపాదాయము గూడ ఇదిగో.

ఉపాధ్యక్షుడు

అమెరికాలో, అధ్యక్షునివలె, ఉపాధ్యక్షుని, ప్రజలు నేరుగా యెన్నుకొనెదరు. అతడు సెనేటుకు అధ్యక్షత వహించును. భారత దేశములో ఉపాధ్యక్షుని కేంద్ర శాసనసభ, శాసనసమితిసభ్యులు, సంయుక్త సమావేశములో సంక్రమణ వోటింగు విధానముననుసరించి యెన్నుకొనెదర. రాష్ట్ర శాసన సభాసభ్యులు, ఉపాధ్యక్షుని యెన్నికలో పాల్గొనరు. ఉపాధ్యక్షుడుగా ఎన్నుకొనబడువ్యక్తి ముప్పది సంవత్సరముల వయసుకు పైబడిన భారతపౌరుడుగా నుండవలెను. ఆయన కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వములనుండి వేతనము పొందక, మరే యితర

శాసనసభలో సభ్యుడుగానివాడు కావలెను. భారత ఉపాధ్యక్షుడు, అధికారకీర్త్యా, కేంద్ర శాసనసమితికి అధ్యక్షత వహించును.

భారత అధ్యక్షుడు, అన్వయత వలన గాని, దేశాంతరము నెల్ల సప్తుడు, మరే కారణము వలన గాని, తన విద్యుక్త ధర్మము నెరవేర్చ లేనప్పుడు, ఉపాధ్యక్షుడు అతని స్థానమున వ్యవహరించ గలడు. అధ్యక్షపదవి యొక్క అయిదు సంవత్సరముల గడువులో, అధ్యక్షుడు రాజనామానిచ్చిన పరమిందుడి తొలగించుటైన లే, మరణించిన తిరిగి అధ్యక్షుడు ఎన్నుకొనబడు వరకు ఉపాధ్యక్షుడు, అధ్యక్ష పద విని స్వీకరించగలడు. ఇట్టి పరిస్థితులలో అధ్యక్షపదవి యొక్క ఆరు నెల లలోగా జరిగి తీరవలెను.

మంత్రి మండలి

కేంద్ర శాసనసభలో, అధిక సంఖ్యాక సభ్యులచే తమ పార్టీ నాయకునిగా యెన్నుకొనబడిన వ్యక్తిని, అధ్యక్షుడు, తన ముఖ్య సలహా దారునిగా నియమించును. అధ్యక్షుని అనుమతితో, అధ్యక్షుని పక్షమున, కేంద్ర పరిపాలన సాగించుటే గాక, తను చేయు పనులకు పార్లమెంటు ఆమోదము సంపాదించుట, యీ ప్రధాన సలహాదారుని కర్తవ్యము. ఈయన తన కార్య భారమును పంచుకొనుటకు, పార్లమెంటు సభ్యులలో సమర్థులని తోచిన కొందరిని తోడు పిలుచుకొని, తన బాధ్యతమీద, వారిని ఉపసలహాదారులుగా అధ్యక్షునిచే నియమింప జేయును. వీరందరిది ఒక సంఘము. ఈ సంఘములోని యొకరుచేసినపనికి కడమవారందరు బాధ్యులుకావున, ప్రతివనిని, వీరుకలిసి, ఆలోచించి, అందరిసమ్మతితో చేయుచుందురు. అభిప్రాయభేదములున్నవారు. ఈ సంఘములో నుండుటకు వీలులేదు. వారు రాజనామానిచ్చి తొలగిపోవలయును. వారట్లు చేయనియెడల

అధ్యక్షునిచే బలవంతముగ తీసివేయబడుదురు. అందరుకలిసి పని చేయుచు, ఒకరుచేసినపనికి అందరు బాధ్యతవహించుచు, ఐకమత్యముతో, అధ్యక్షునిఆమోదముతో పరిపాలనాక్రమమును నడిపించుటను, "సమిష్టి బాధ్యతాసూత్ర"మందురు (Principle of joint responsibility). ఈ సలహాదారులను మంత్రులని వ్యవహరించుచున్నాము. వీరిసంఘము, మంత్రిమండలి. వీరినాయకుడు ప్రధానమంత్రి. వీరుచేయుపని అధ్యక్షునికి సలహాలనిచ్చుట, ఆశనిఆజ్ఞాప్రకారము, రాజ్యాంగవిధానమునకు లోబడి, రాజ్యపరిపాలనసాగించుట. వీరు అధ్యక్షునికి యేమిసలహా నొసంగుచున్నారన్నవిషయము, యెవరును ప్రశ్నించుటకు వీలులేదు. వీరిసలహాలను అధ్యక్షుడు పాటించి తీరవలెనను నిబంధనలేదు. అధ్యక్షుడు అన్నివిధముల భారతప్రభుత్వమునకు అధినేత. మంత్రులు ఆతనిచేతిక్రింద పనిచేయుద్యోగిగనులు. చట్టములోని 53 సూత్రములో అధ్యక్షుడు, తన క్రిందిఉద్యోగిగనులచే పనులు చేయించునని గలదు. అధ్యక్షుడు మంత్రులను, తన ఇష్టమువచ్చినప్పుడు తీసివేయవచ్చును. వారు పర్యవేక్షింపవలసిన ప్రభుత్వశాఖలను (Portfolios) ఆయననిర్ణయించును. ఆ శాఖల విభజనలో మార్పులుగూడ ఆపవచ్చును. మంత్రిమండలి, అధ్యక్షుని పేర జరుగుపనులకు, పార్లమెంటుయెదుట సమిష్టిగా బాధ్యతవహించుచున్నది. అధ్యక్షుడు చెప్పినట్లుచేయుచు, ప్రజాప్రతినిధులగు పార్లమెంటుసభ్యులను, వారిన్నివిధముల మెప్పించవలెను ప్రజాప్రతినిధుల విశ్వాసము చూరగొనవలెను. ఆర్థికబిల్లులు శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టబడును గావున, ఆ సభలో అధికసంఖ్యాకుల ఆమోదము తప్పక యుండితీరవలెను. ప్రధానమంత్రి; ముఖ్యముగా శాసనసభాసభ్యుడై యుండవలెను. శాసనసమితి, లేక శాసనసభాసభ్యులచుండియే మంత్రులను సాధారణముగ నియమించవలెను. సభ్యులుకానివారిని మంత్రిగనియమించిన, నియామకముజరిగిన ఆరునెలలలోగా వారు అట్టిసభ్యత్వము సంపాదించుకొనవలెను. లేనియెడల మంత్రిపదవి వదలుకొనవలెను. శాసనసభలో అధికసంఖ్యాకుల ఆమోదమును

పాండవాలనియెడల, ప్రధానమంత్రి తనపదవికి రాజీనామా నివ్వవలెను. ఇట్లు శాసనసభలో అధికసంఖ్యాక ప్రతినిధుల విశ్వాసము చూరగొన్నవ్యక్తి మరొకరున్న అట్టివ్యక్తిని అధ్యక్షుడు పిల్చి, తన ప్రధానసలహాదారునిగాను, ప్రధానమంత్రిగాను నియమించును. దీనినే మంత్రిమండలిమార్పు అందురు. కేంద్ర శాసనసభాసభ్యులు ప్రజాభిప్రాయమునకు భిన్నముగ, వ్యక్తిగతముగ, పార్లమెంటులో వ్యవహరించు చున్నారనియు, ప్రజోపయోగమున కత్యవసరముగు బిల్లుల నిరాకరించి, ప్రజాశ్రేయస్సుకు భిన్నముగ వర్తించుచున్నారనియు, ప్రధానమంత్రికి తోచినయెడల, ఆయన అధ్యక్షునికి చెప్పి శాసనసభను రద్దుచేయించవచ్చును. తత్ఫలితముగా శాసనసభకు కొత్త ప్రతినిధులను యెన్నుకొనవలసినదిగా ప్రజలను కోరుట జరుగును. రెండవవారు ప్రజలచే యెన్నుకొనబడిన ప్రతినిధులు, ప్రధానమంత్రిపై విశ్వాసరాహిత్యము ప్రకటించిన, ప్రధానమంత్రి తప్పనిసరిగా రాజీనామానిచ్చి తీరవలెను. కాని ఇట్టి పరిస్థితి అసాధారణము. ఎప్పుడోకాని జరుగదు.

ఇంతకుముందు మంత్రిమండలి శాసనసభకు బాధ్యత వహించునని చెప్పబడినది. అన్నిపనులు అధ్యక్షుడే చేయునప్పుడు మంత్రి లేలబాధ్యత వహింపవలెనని ప్రశ్నింపవచ్చును. ప్రధానమంత్రి సలహాల ననుసరించి అధ్యక్షుడు ఆజ్ఞల నొసగునని చెప్పబడినది. అధ్యక్షుని పేరుతో నిజముగా ప్రధానమంత్రియే అట్టి ఆజ్ఞల నొసగుచున్నాడు. అధ్యక్షునిది పేరు, ప్రధానమంత్రిది ఊరు. సర్వాధికారములు ప్రధానమంత్రికేగలవు. నిజముగా దేశమును పాలించునది ఆయనయే. కావున పార్లమెంటుయెదుట తన మంత్రిమండలితోసహా బాధ్యత వహించుచున్నాడు. అధ్యక్షుడు కేవలము గౌరవచిహ్నము. ఇంగ్లాండులో రాజు, ప్రభుత్వమునకు గౌరవాధికారి. అన్ని వ్యవహారములు, రాజుపేరుతో మంత్రిమండలి నిర్వహించును. రాజు పేరుతో చేయుటకు ప్రతిపనికి ఏదేనాక మంత్రి బాధ్యత వహించును. రాజుకు ఏలోపము ఆపాధించరాదన్న సూత్రము ఇంగ్లాండులో బలపడినది.

అంగ్లరాజ్యాంగ అనుకరణలో, అచ్చట రాజసభలు స్థానము, భారత అధ్యక్షునకు కల్పించబడినది. పరిపాలనలో ఎట్టిభోపములున్నను అధ్యక్షుడు బాధ్యుడుకాడు. బాధ్యత మంత్రిమండలిది. వారు ప్రజలకు ఉత్తరవాదులు. ఇదే బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వము యొక్క మూల సిద్ధాంతము.

రాచకార్యములన్నిటిని ప్రధానమంత్రి, మంత్రిమండలి సమావేశములో చర్చించును. చర్చల సారాంశమును అధ్యక్షునికి తెల్పుచుండును. అధ్యక్షుడు తనకు లోచన సలహాలనీయవచ్చును. తెలుసుకొనదగిన విషయము లేమైన యున్నచో అడిగి తెలుసుకొనవచ్చునేగాని, ప్రధానమంత్రి తను చెప్పినట్లు వినితీరవలెనని అధ్యక్షుడు నిర్బంధించరాదు. అధ్యక్షుడు ప్రభుత్వవిషయములలో అనవసర జోక్యము కలిగించుకొనిన, ప్రధానమంత్రి రాజీనామా నొసంగును. పార్లమెంటులో అతని పక్షమువారు అధికసంఖ్యలో నున్నంతవరకు ప్రధానమంత్రిత్వము అతనికి ఇచ్చి తీరవలెను. జోక్యము కలిగించుకొనిన అధ్యక్షుడు తన గౌరవమును కోల్పోవును. గాన, ఆయన సాధారణముగా అట్లు చేయడు. గౌరవ మర్యాదలు, అధ్యక్షునికి జరుపుచు, ప్రధానమంత్రి సర్వాధికారములు వినియోగించును.

మంత్రులులేని శాసనసభ యేపనియుచేయజాలదు. పార్లమెంటులో ముఖ్యభాగము శాసనసభ (House of the People) కావున మంత్రులందరు ఇట్టి ప్రజాసభలో సభ్యులుగా నుండుట ఉచితము. శాసనసమితి సభ్యుల (Council of States) మంత్రులుగా నియమించిన కొన్ని చిక్కులు వచ్చును. అట్టి మంత్రి, సమిష్టి బాధ్యతా సూత్రము ప్రకారము శాసనసభకు బాధ్యత వహింపజాలడు. గావున మంత్రిమండలి వ్యవహారములు ఒడుకు దుడుకుల పాలగును.

శాసనసభలో, అధ్యక్షునికి (Speaker) కుడికైపు, మంత్రులకు ప్రత్యేక స్థానములు నిర్ణయమై యుండును. పార్లమెంటు సమా

వేత మైనప్పుడు, ప్రతిదినము ఒక గంట ప్రశ్నోత్తరములకై కేటాయించబడును. ప్రభుత్వ వ్యవహారములగురించి ప్రశ్నించుటకు ప్రతిసభ్యునికి అధికారము గలదు. అడుగడలచిన ప్రశ్నలను, ముందుగా లిఖితపూర్వకముగ అధ్యక్షునికి అందజేయవలెను. అధ్యక్షుడు వానిని మంత్రులకు అందజేయును. పార్లమెంటులో ప్రశ్నోత్తర సమయమున, మంత్రులు, ప్రతిప్రశ్నకు తగిన సమాధాన మియ్యవలెను. సమాధానము తృప్తికరముగ లేనిచో, అనుబంధ ప్రశ్నల నడుగుటకు సభ్యుల కవకాశ మియ్యబడును. సభలో బహిరంగముగ ప్రశ్నలన్నిటికి సమాధానము చెప్పటకు వ్యవధి చాలనంచున, సభలో చర్చింపబడని, ప్రశ్నల సమాధానము, లిఖిత పూర్వకముగ సభ్యుల కందజేయ బడును.

పార్లమెంటులో మూడువంతులు బిల్లులు, మంత్రులచే ప్రవేశపెట్టబడును. ముఖ్యముగ ఆర్థిక బిల్లులు ప్రవేశపెట్టుటకు మంత్రులకే అధికారము గలదు. శాసనసభలో, మంత్రిమండలికి, అధికసంఖ్యాక బలము తప్పక యుండును గావున, మంత్రులచే ప్రవేశపెట్టబడు బిల్లులు సాధారణముగ అంగీకరింపబడి చట్టములగును. మంత్రులు ప్రవేశపెట్టిన బిల్లు, ఓడిపోయిన యెడల, అది మంత్రిమండలిపై విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానముగ భావింపబడును. పార్టీ సభ్యులచే అనుకూలముగ ఓటింగు చేయించుట కొక పార్టీ యధికారి యుండును (Chief Parliamentary whip), ప్రతికూలముగ ఓటు చేసిన వారిని పార్టీనుంచి తీసివేయుట గూడ జరుగును. ప్రధాన మంత్రి లేని సమయమున సభ్యుల ప్రశ్నలకు తగు సమాధానము జెప్పటకై, మంత్రులలో నొక్కరిని నాయకునిగా నియమించుట కలదు. ప్రధాన మంత్రి సర్వత్రా అధికసంఖ్యాక ప్రభుత్వ పార్టీ నాయకుడైన, ఇట్టి మంత్రిని పార్లమెంటులో ప్రభుత్వ పార్టీనాయకునిగా వ్యవహరింతురు (Leader of the Treasury Benches in Parliament). ఇతే పార్లమెంటులో ప్రతికూల పక్ష నాయకుడు గూడ నుండగలడు (Leader of the opposition).

ప్రధానమంత్రి

పార్లమెంటును సమావేశపరుచుట, కాలపరిమితిని పొడిగించుట, నిలుపుదలచేయుట (Pro-rogue), శాసనసభను రద్దుచేయుట (Dissolution of the House of the people) మొదలగువనలు, అధ్యక్షునివక్షమున ప్రధానమంత్రియే చేయును. మంత్రులకు ప్రభుత్వ శాఖల పంచియిచ్చుట ప్రధానమంత్రియే, అధ్యక్షుని పేరిట జేయును. అధ్యక్షుని అధికారములన్నియును సామాన్యముగ ప్రధానియే ఉపయోగించును. నామమాత్రముగ అధ్యక్షుని సంతకము, సమ్మతి గ్రహించును. ప్రధానమంత్రి, మంత్రిమండలి సమావేశములకు అధ్యక్షతవహించుటేకాక, మంత్రుల నియమించుట, తొలగించుట, అధ్యక్షుని పేరుతో జేయును. భారత రాజ్యాంగములో ప్రధాన మంత్రికి అత్యున్నత స్థానమియబడినది. పార్లమెంటుచే ఆమోదింపబడిన చట్టముల అమలుపరచుట, అధ్యక్షుని ఆదేశముల పార్లమెంటుకు నివేదించి విశదీకరించుట, మంత్రులు చేయువనలన్నిటికి తాను బాధ్యత వహించి, పార్లమెంటు మరియు అధ్యక్షుని విశ్వాసము చూరగొని సకల ప్రజాసమ్మతముగ దేశపరిపాలన సాగించుటయేగాక, విదేశములలో తన దేశగౌరవ ప్రతిపత్తుల నభివృద్ధిపరచుట, మొదలగు వివిధ బాధ్యతల నిర్వహించుట ప్రధానమంత్రి ముఖ్యకర్తవ్యములు. భారత ప్రధానిని, అమెరికా అధ్యక్షునితోనూ, బ్రిటిషుప్రధానితోను పోల్చుదగును. ప్రధానమంత్రి, శీలము, స్థిరత్వము, అతనికి, పార్టీసభ్యులపై గల పలుకుబడి, అధికారము, విదేశములలో అతనికిగల పేరు ప్రతిష్ఠలు, దేశాభ్యుదయమున కై ముఖ్యాతిముఖ్యము. సమర్థుడైన ప్రధానమంత్రి అభించుట ప్రజల యదృష్టము. నీతినితిక్రమించక, ప్రజల పరిపాలించుట చాల కష్టమైనది. అందుముఖ్యముగ, దండనీతి, రాజనీతులు శాఖోపశాఖా సమర్పితములై యుండును, అందులలో ధర్మసూ

క్షీములు సామాన్య ప్రజానీకమునకు అగ్రాహ్యములు. పాశ్చాత్య సంప్రదాయములననుసరించి చట్టబద్ధముగావింపబడిన భారత రాజ్యాంగ విధానమును, కూలంకషముగ తెలుసుకొనుటకై మన దేశముయొక్క ఆచుభవముచాలదు. భారతీయుల లక్ష్యసాధనకు, అకుంతకార్యదీక్షగల చుక్కానిగావలయును. భారతప్రధాని, అట్టివాడై యుండవలయును.

భారత పార్లమెంటు - ఉభయ శాసనసభలు

కేంద్ర శాసనసభ, కేంద్ర శాసనసమితి, ఈ రెంటిని కలిపి భారత పార్లమెంటు, అని పేర్కొనుచున్నాము. ఈ పదము ఇంగ్లాండు నుంచి గ్రహింపబడినది. ఇచ్చటజరుగు వ్యవహారములు, సూత్రప్రదాయములు, మర్యాదలు, అన్నియు, ఇంగ్లీషు పార్లమెంటరీ విధానము ననుసరించి యుండును.

కేంద్ర శాసనసమితిలో 250 మందిని నియమించుట సభ్యులుగాదురు. అందులో 12 మందిని, సారస్వత, వైజ్ఞానిక, సంఘ, సేవలందు నిష్ణాతులగు వారిని, అధ్యక్షుడు నియమించును. కడమ 238 మంది ఎన్నిక అయిన రాష్ట్ర శాసన సభ సభ్యులచే యెన్నుకొనబడుదురు. ఎ. వర్గములోని రాష్ట్రములు 145 సభ్యులను, బి. వర్గములోని రాష్ట్రములు 53 సభ్యులను, సి. వర్గములోని రాష్ట్రములు 7 సభ్యులను, యెన్నుకొనును. ఎన్నిక విధానమును అధ్యక్షుడు నిర్ణయించును.

శాసన సభవలె 5 సంవత్సరముల కొక పరి రద్దుకాక, శాసన సమితి శాశ్వతముగ నుండును. ప్రతి రెండు సంవత్సరములకు, మూడవ వంతు సభ్యులు, తమ స్థానముల ఖాళీ చేయవలెను. అట్టి స్థానములకు పునః యెన్నికలు జరుపబడును.

భారత ఉపాధ్యక్షుడు అధికార రీత్యా, శాసన సమితికి అధ్యక్షత వహించును. సభ్యులు తమలో నొకరిని సమితి ఉపాధ్యక్షునిగ

యెన్నుకొనగలరు. 14 రోజుల ముందుగా నోటీసు ఇచ్చి, ఉపాధ్యక్షునిపై విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానము తేవచ్చును. ఈ తీర్మానము అధికసంఖ్యాక సభ్యులచే ఆమోదింపబడిన, ఉపాధ్యక్షు పదవి ఖాళీ అగును. లేదా అతను స్వచ్ఛందముగ రాజీనామా నీయవచ్చును.

కేంద్ర శాసన సభ లేక ప్రజాసభ

ఇది ఇంగ్లాండులోని కామన్స్ సభను పోలియుండును. ఆర్థిక బిల్లుల నామోదించు ప్రత్యేకాధికారము, ఈ సభకు గలదు గావున ఇది పార్లమెంటులోని ముఖ్యభాగము. ఇందు 500 ను మించకుండా సభ్యులుండగలరు. వయోజన నోటింగు పద్ధతిపై రాష్ట్రప్రజలు వీరిని యెన్నుకొనెనరు. ఆయిదు లక్షలకు మించి $7\frac{1}{2}$ లక్షల లోపు జనసంఖ్య కు ఒక ప్రతినిధి యెన్నుకొనబడును. ఆసుబంధములో చేర్చబడిన కులములు, జాతులవారికి, జనసంఖ్య నిష్పత్తి ననుసరించి స్థానములు ప్రత్యేకింపబడినవి. సామార్య నియోజక వర్గములనుండి ఆంగ్లో-ఇండియన్ జాతివారు యెన్నుకొనబడిని యెడల, అధ్యక్షుడు, వీరినుండి ఇద్దరిని శాసనసభకు సభ్యులుగా నియమించవచ్చును. ఇట్టి సభ్యులు, భారత అధ్యక్షునియొక్కలో పాల్గొనజాలరు. భారతపౌరుడై, ఓటింగుహక్కు గలిగి పాతికసంవత్సరములకు పై వయసుగలవారు, శాసనసభ్యత్వమునకు పోటీచేయవచ్చును. ఇవే అర్హతలుగలిగి 30 సంవత్సరముల వయసు దాటినవారు, శాసనసమితికి సభ్యులుగావచ్చును. వయోజన ఓటింగు విధానము 326 సూత్రమువ్వారా ప్రవేశపెట్టబడినది. భారతదేశము ప్రజాసత్తాక రాజ్యమని నిరూపించుటకీదే తార్కాణము. ప్రజల విశ్వాసమునకు పాత్రులై, యెన్నుకొనబడిన ప్రజాప్రతినిధులు, పార్లమెంటులో సర్వశాసనాధికారములను గలిగియున్నారు. ఆందుముఖ్యులగువారు మంత్రీత్వపదవులను స్వీకరించి, శాసనములను కార్యరూప

మున బెట్టుచున్నారు. ప్రజలు ఓటుగముక్క - ప్రాముఖ్యతను గుర్తించు నట్లు, సమర్థత, నీతి, నియమముగల ప్రజానిధుల నెన్నుకొనునట్లు చేయుటకై, రాజకీయప్రజాభివృద్ధి, విద్యావ్యాప్తి విశేషముగ జేయవలెను. శాసనసభ కాలపరిమితి అయిదుసంవత్సరములు. గడువుముగియక ముందే కొత్త యెన్నికలు జరుపుచుండవలెను దేశములో అశాంతి, లేక ప్రపంచ యుద్ధము, మొదలగు అసాధారణ పరిస్థితులేర్పడినప్పుడు, తక్షణమే ఒక సంవత్సరము చొప్పున కాలపరిమితిని పొడిగించవచ్చును. అసాధారణ పరిస్థితి తొలగిన ఆరు నెలలలోగా తప్పక కొత్త యెన్నికలు జరిగి తీరవలెను. శాసనసభ, మంత్రీమండలి, మధ్య మనఃస్పర్థలు యేర్పడి, ప్రజాప్రతినిధులు, ప్రజాశ్రేయస్సుకు భిన్నముగా, తమ యధికారమును దుర్వినియోగపరచుచున్నారని ప్రధానమంత్రి తలచిన యెడల, ఆతనినలహాపై అధ్యక్షుడు, శాసనసభను అయిదుసంవత్సరముల గడువుకాక ముందేర్పడుచేసి, కొత్త యెన్నికల నాజ్ఞాపించవచ్చును.

శాసనసభ్యులు తమలో నొకరిని అధ్యక్షునిగాను, ఇంకొకరిని ఉపాధ్యక్షునిగాను యెన్నుకొందురు. సభలో వాగ్వివాదములు సంభవించునప్పుడు, ఇతడు, మధ్యవర్తిగా వ్యవహరించును. ఇంగ్లాండులో అధ్యక్షుని యెన్నికను రాజు ఆమోదించవలెను. కాని భారతదేశములో ఇట్టి యెన్నికకు, భారతాధ్యక్షుని అంగీకారముతో నిమిత్తములేదు. శాసనసభాధ్యక్షుని, అధికారబాధ్యత లెచ్చటను నిర్దేశింపబడలేదు. సంప్రదాయసిద్ధముగ, ఇంగ్లీషు పార్లమెంటు స్పీకరు అధికారములే, ఇతనికి గలవని ఆచరణబట్టి గ్రహించవలెను.

స్పీకరు, డిప్యూటీ స్పీకరుకు తెలిపి, తన పదవికి రాజీనామా నీయవచ్చును. ఏకారణము చేతనైన అతను శాసనసభా సభ్యత్వమును గోల్పోయిన, అధ్యక్షునిగానుండ నర్హుడుగాడు, అధ్యక్షునిపై విశ్వాస రాహిత్యతీర్మానము ప్రవేశపెట్టుటకు 14 రోజులు ముందుగా నోటీసు యియ్యవలెను. మొత్తము శాసనసభ సభ్యులలో అధిక సంఖ్యాకుల ఆమోదముతో, అధ్యక్షుని పదవీచ్యుతుని జేయవచ్చును.

సౌజన్యము చక్కగ నిర్వహింపబడవలెనన్న పార్లమెంటు లో కనీసము రెండు ముఖ్యపక్షములుండవలెను. వానిని ప్రభుత్వ పక్షము, ప్రతికూలపక్షమని వ్యవహరించవచ్చును. ఉభయులమధ్య జరుగు వాగ్వివాదములను, తర్జనభర్జనలను క్రిమపద్ధతిని జరిపించుట అధ్యక్షునివిధి. ఆయన పార్టీసభ్యుడుగా నుండుటకెట్టి ఆక్షేపణలేదు గాని, మధ్యచర్చియును సాగక పరుచుటకు, నిష్పాక్షికముగ నుండుట యుచునరము. ఇతను ప్రతివిషయముపై వోటుచేయనవసరము లేదు. ఏదేని విషయమును ఉభయపార్టీలు ఇదమిద్దమని నిర్ణయించ జాలనప్పుడు యధానధ పరిస్థితి (Status quo) ని నిలబెట్టుటకు, తన ఓటింగు హక్కు న పయోగింపవచ్చును. దీనిని అధ్యక్షుని కొనరుటటు అందురు (Speaker's Casting vote). ఇంగ్లాండులో స్పీకరు ఏ పార్టీకి చెందని వాడుగా నుండును. భారతదేశమున గూడ నిదేనంప్ర దాయము (Convention) నిలబెట్టుకొనిన ఉచితముగా నుండగలదు.

శాసనసభ కీర్తిప్రతిష్ఠలు, మరియు సభ్యుల అధికార రక్షణ, అధ్యక్షుని యధీనము. అధ్యక్షుడు సభకు ప్రతిరూపము. సభనుదే శించి మాట్లాడునభ్యుని అధ్యక్షుని సంబోధింతురు. సభలో మాట్లాడ దలచువారు తమతమస్థానములలో లేచినిలువవలెను. యెవరుముందు మాట్లాడవలెనో అధ్యక్షుడు నిర్ణయించును. సభలోవేయప్రశ్నలు సక్రిమమైనవా కాదా, యనునదికూడ ఆయనే నిర్ణయించగలడు. సభలో ఓటింగు జరిగినప్పుడు, ఫలితమును అధ్యక్షుడు ప్రకటించును. వ్యవహారక్రమము (Procedure) నుగురించి సందేహము గలిగినప్పు డు అధ్యక్షుడు, ఇంగ్లీషుపార్లమెంటు మరియు తదితర పార్లమెంటుల ఆచార వ్యవహారముల ననుసరించి, నిర్ణయించును. ఇట్టి నిర్ణయమునకు (Ruling) సభ్యులందరు బద్ధులుగా నుండవలెను. తీర్మానములకు సవరణల ప్రతిపాదించునప్పుడు, అధ్యక్షుని అనుమతి పొందవలెను. ఏదేని విషయముపై సభ్యుల ఓట్లను ఎట్టిసమయములో తీసికొనవలె నన్నవిషయము గూడ అధ్యక్షుడే నిర్ణయించును. సభలో ప్రవేశపెట్ట బడు బిల్లులు ఆర్థికవిషయములకు సంబంధించినదా కాదా యనువిషయ

ములో తుదినిర్ణయము అధ్యక్షునిదే. సభలో అసభ్య ప్రాసంగములు చేయకుండా, ఒకరినొకరు దూషించుకొనకుండా, అధ్యక్షుడు కనిపెట్టుచుండును. అట్లు చేయువారిని నివారించును. సభాశౌరవమునకు భంగకరముగ ప్రవర్తించువారిని అధ్యక్షుడు బయటకు పంపించవచ్చును. అధ్యక్షుడు మాట్లాడునప్పుడు, సభ్యులు ఇటునటు పచారు చేయరాదు. ఒకరితో నొకరు గుసగుసలాడరాదు. సభ్యుల తమ స్థానములో కూర్చుండునప్పుడు, లేచివెళ్లునప్పుడు, శౌరవపురస్కరముగ, అధ్యక్షుని యెదుట (bow) వంగి నమస్కరించవలెను. అధ్యక్షుపదవి గొప్ప శౌరవస్థానము గావున ప్రధానమంత్రి గూడ ఇట్లే వంగి నమస్కరించవలసి యుండును.

పార్లమెంటు యధికారములు

శాసన నిర్మాణము పార్లమెంటు యొక్క ముఖ్యకర్తవ్యము. ఏడవ అనుబంధములో చేర్చబడిన (I) (III) విషయనూచికలందు గల విషయములపై పార్లమెంటు శాసనముల నేర్పరుచును. రాష్ట్రప్రభుత్వముల కొరకపై (II) పట్టిక యందలి విషయములపై గూడ శాసనముల నిర్మింపవచ్చును. భారతాధ్యక్షుని సంతకముతో, ఇట్టి శాసనములు చట్టములై, దేశమంతటను చెల్లుబడి యగును.

శాసన నిర్మాణము, ప్రజల శ్రేయస్సు కనుగుణ్యముగా, ప్రజాసమ్మతముగ నుండవలెను గాన, ప్రజాప్రతినిధులు, మంత్రిమండలిని సందర్శించితముగ విమర్శించుటకు హక్కు గలిగియున్నారు. పార్లమెంటులో ప్రశ్నలు వేయుట ద్వారా, ప్రజాపరిపాలన సక్రమముగ జరుగుచున్నదా లేదా యని వారు తెలుసుకొనుచున్నారు. మంత్రులు ప్రజాశ్రేయస్సుకు భంగకరముగ నడుచుచుండిన యెడల, మంత్రులు ప్రతిపాదించిన బిల్లులను తోసివేయుట ద్వారా, లేదా ఆర్థికబిల్లుల

నిరాకరించుట ద్వారా, లేదా మంతులపై విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానమును ప్రతిపాదించుట ద్వారా, శాసన సభాసభ్యులు మంతులను పదవీచ్యుతుల జేయవచ్చును. మంతులు శాసనసభకు బాధ్యులన్న సూత్రము, పై విధానముల ద్వారా అమలు జరుగుచుండును.

దేశ ఆదాయ వ్యయముల సరి చూచుకొను బాధ్యత పార్లమెంటుపై గలదు. ప్రజల సమ్మతిలేనిది ప్రభుత్వము పన్నులు విధింపరాదు. ప్రజాసమ్మతి తెలుపువారు, ప్రజాప్రతినిధులగు పార్లమెంటు సభ్యులు. దేశ ఆదాయ వ్యయముల చూపించు శాసనమును బడ్జెట్ అందురు. ఇందు గత సంవత్సరపు ఆదాయ వ్యయములు, ప్రస్తుత సంవత్సరపు ఖర్చు, ఆదాయము, కొత్తపన్నులు, దానివల్ల వచ్చు రాబడి అంచనా మున్నగు విషయములు చూపించబడును. బడ్జెట్ ను సభ్యులు వివరముగా పరిశీలించెదరు. అవసరమని తోచిన మార్పులు, సవరణల సూచించెదరు. తుదకు అధిక సంఖ్యాకులకు అంగీకారమగు, విధముగ బడ్జెట్ బిల్లు అంగీకరింప బడును. అర్థము, ప్రభుత్వమునకు ప్రాణమువంటిది గావున, బడ్జెట్ చర్చలో సభ్యులు నూచించువిమర్శలను, మంతులు తప్పక గమనించి తీరవలెను. మంతులు ప్రజేత పెట్టిన బడ్జెట్ ను ప్రతినిధులు అంగీకరించనిచో, మంత్రిమండలి రాజీనామా నివ్వవలసి యుండును. పార్లమెంటుకు ఆర్థికబిల్లుల సంగీకరించుటలో గల యధికారము గొప్పది. అదేవిధముగ, ఇతర బిల్లుల చర్చయందు గూడ, మంత్రిమండలి అధిక సంఖ్యాక సభ్యుల, ఆమోదమును, విశ్వాసమును పొందవలెను.

ప్రత్యేకావసర సమయములందు, పార్లమెంటు న్యాయస్థానముగా వ్యవహరించగలదు. పార్లమెంటులోని ఏదో నొక శాసనసభ, భారతాధ్యక్షునిపై నేరారోపణజేసిన, రెండవసభ, దాని విచారణ సల్పగలదు. మొదటిసభలో నాల్గవవంతు సభ్యులు సంతకముజేసి 14 రోజులు ముందుగా అధ్యక్షునికి నోటీసు నివ్వవలెను. నోటీసు న్యాయసమ్మతముగా నున్నదని 2/3 సభ్యులు అంగీకరించవలెను.

విచారణజేయు సభయందును, 2/3 సభ్యులు, నేరములు రుజువయి నట్లు తీర్మానించినయెడల, అధ్యక్షుడు తన పదవిని గోల్పోవును.

ఇదేవిధముగ అవినీతికి బాల్పడిన సుప్రీంకోర్టు జడ్జీలను, పార్లమెంటు అధికసంఖ్యాకసభ్యుల తీర్మానముతో, పదవీచ్యుతులను జేయవచ్చును. పార్లమెంటులోని ఉభయసభలలో, చర్చలందుపాల్గొనిన వారిలో 2/3 సభ్యులు ఇట్టి తీర్మానమునంగీకరించవలెను. చర్చలో పాల్గొనిన సభ్యులసంఖ్య, మొత్తము సభ్యులసంఖ్యలో సగమునుమించి యుండవలెను. పార్లమెంటులోని ఉభయసభల తీర్మానముతరువాత అధ్యక్షుడు, తదనుగుణముగ ఉత్తరువుల నివ్వగలడు.

ఉభయ శాసనసభల పరస్పర సంబంధము

సాధారణబిల్లులు, ఉభయ శాసనసభలలో దేనియందైనను ప్రవేశపెట్టవచ్చును. అప్పుడు రెండవసభ యంగీకారము అవసరము నవరణలనుగూడ ఉభయసభలు ఆమోదించవలెను, అర్థిక బిల్లులు శాసనసభలోనే ముందు ప్రవేశపెట్టబడవలెను.

విమర్శనకొరకు బిల్లులు శాసనసమితికి పంపబడును. శాసనసమితి ఒకపక్షము దినములలోగా తిరిగి బిల్లును శాసనసభకు పంపవలెను. శాసనసమితి చేయు సూచనలను శాసనసభ అంగీకరించవచ్చును లేదా త్రోసివేయవచ్చును. ఎట్లుజరిగినను శాసనసభ ఆమోదముతో, బిల్లు అధ్యక్షుని సంతకమునకై పంపబడును. అర్థిక బిల్లుల నామోదించు యధికారము శాసనసభకుమాత్రమే గలదు.

ఒక సభలో ఆమోదించబడిన సాధారణబిల్లు రెండవసభ యెదుట ఆరునెలల కాలమువరకు ఉన్నప్పటికి, అంగీకారము పడని

యెడల, అగ్యత్యము ఉభయసభల సంయుక్త సమావేశము జరిపించును. సంయుక్త సమావేశములో, అధికసంఖ్యిక సభ్యులు ఆమోదించిన బిల్లు, చట్టముకాగలదు,

చర్చలోనున్న బిల్లులు. శాసనసభ రద్దుచేయబడిన, అంతరించిపోవును. శాసనసభచే అంగీకరింపబడి, శాసనసమితియెదుట చర్చలోనున్న బిల్లులు, అంతముకావు. శాసనసభ సమావేశము తాత్కాలికముగ నిలుపుదల చేయబడినంత (Pro-rogue) మాత్రమున చర్చలోనున్న బిల్లులు అంతముకావు.

(1) పన్నులు, (2) ప్రభుత్వముచేయు ఆస్తులు, (3) మూలధనము, లేక సమయోచిత ఖర్చులఫండు (Contingency Fund) నకు ధనముచేర్చుట లేక అందుండి ఖర్చుచేయుట లేక భద్రపరుచుట, (4) మూలధనమునుండి ఖర్చుచేయవలసిన ఆవసరనిర్ణయము, ఈ నాలుగు విషయములకు అనుబంధములగు సూచనలుగల బిల్లులన్నియు ఆర్థికబిల్లులని గ్రహించవలెను. ఏదేని బిల్లు, ఆర్థికబిల్లు అగునా లేదా యను తుదినిర్ణయము స్పీకరు చేయగలడు. రాష్ట్రములందు విధించు పన్నుల (ఆపరాధపు పన్నులు), లైసెన్సుగుసుములకు సంబంధించిన బిల్లులు, ఆర్థికబిల్లులలో చేరవు.

పార్లమెంటులో సభ్యులకు సంపూర్ణ వాక్స్వాతంత్ర్యము గలదు. సుప్రీంకోర్టు, లేక హైకోర్టు న్యాయాధిపతుల, దుష్ప్రవర్తననుగురించి సామాన్య సమావేశములలో చర్చించరాదు. స్పీకరు దృష్టిలో సభ్యుల తారహితముకు భాషనుపయోగింపరాదు. పార్లమెంటులో జేయుఉపన్యాసముల నాధారముజేసికొని, సామాన్యమైన కోర్టులలో, మానసప్రభు అభియోగముల తెచ్చుటకు వీలులేదు. పార్లమెంటు సభ్యులకు గల ప్రత్యేక సౌకర్యముల పేర్కొనుట కష్టము. సంప్రదాయసిద్ధముగ ఇంగ్లీషు పార్లమెంటులో, సభ్యులకుగల ప్రత్యేక రక్షణలే, యిచ్చటి సభ్యులకుగలవని గ్రహించవలెను.

పార్లమెంటు తన కృమవిధానమును తానే నిర్ణయించగలదు. ఇట్టి నిర్ణయముల సతికృమించినవారిపై కృమచర్య (Disciplinary action) దీసికొనుటకు గూడ దానికే అధికారముగలదు. పార్లమెంటును నిరసించినందుకు, (Contempt of the House) వ్యక్తులనుగాని, సభ్యులనుగాని, నిర్బంధించి, శిక్షనొసంగుట కధికారముగలదు. క్రమచర్యను అమలు జరుపుటకై, పార్లమెంటు రక్షణోద్యోగి, యొకడు నియమింపబడును (Bailiff of the Parliament). పార్లమెంటు సమావేశమునకు 40 రోజులుముందు 40 రోజులు తరువాతవరకు సభ్యుల నరెస్తుజేయుటకు, సామాన్య కోర్టులకధికారము లేదు. దేశద్రోహము, శాంతిభంగము, కోర్టుల గౌరవనిరసనము, మున్నగు అపరాధములు జేసినవారిని, స్పీకరుకు తెల్పి, యీలోపుగా అరెస్టు చేయవచ్చును. పార్లమెంటు సభ్యులు, అధ్యక్షునకు, ఏవిషయమునైనను విన్నవించవచ్చును. విన్నపమును స్పీకరుద్వారా అందజేయవలెను. పార్లమెంటు సభ్యులందరి వత్సమున అధ్యక్షునిలో వట్లాడుటకు నియమింపబడినవాడుగావున, శాసనసభాధ్యక్షునకు స్పీకరను (అనగా మాట్లాడువాడను) సార్థక నామము యివ్వబడినది.

పార్లమెంటు యావద్భారతదేశమును పరిపాలించు సంస్థ. అందలి సభ్యుల బాధ్యతాధికారములు, గౌరవ ప్రతిపత్తులు, గొప్పవి. సాశీల్యము, న్యాయనిరతి, వారియందు తప్పక ఉండితీరవలెను. ధర్మాధర్మసూక్ష్మ పరిశీలనాశక్తి, గుణగ్రహణపారీణత, స్వార్థరహిత దేశభక్తి, వారికినై జగుణములుగ నుండవలెను. వారిపై మోపబడిన గురుతరబాధ్యతను నిర్వహింపగల, కృమశిక్షణ, ప్రపంచజ్ఞానము, సమర్థత, వారికి అవసరము. ఇట్టి గుణసంపత్తిగలవారినే ప్రజలు తమ ప్రతినిధులుగ నెన్నుకొనవలెను. అప్పుడేవారి పరిపాలన ప్రజారంజకముగ నుండగలదు.

సుప్రీంకోర్టు - ప్రధాన ఉన్నత న్యాయస్థానము

ప్రధాన ఉన్నత న్యాయస్థానములో, ప్రధాన న్యాయమూర్తి

గాక, మరి ఏడుగురు న్యాయమూర్తులుండగలరు. వీరిని భారతాధ్యక్షుడు నియమించును. న్యాయమూర్తుల నియామకమును, ముందుగా అధ్యక్షుడు, ప్రధాన న్యాయమూర్తితో చర్చించగలడు, న్యాయమూర్తిగా నియమింపబడినవ్యక్తి, భారత పౌరుడై యుండి, ఇతని వయోర్థులలో 10 సంవత్సరముల పాక్టీసుగల అడ్వోకేటుగాని, 5 సంవత్సరముల యనుభవముగల హైకోర్టు జడ్జిగాని, కావలెను. 65 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చువరకు సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులు ఉన్నతస్థాయిలో నుండవచ్చును. పార్లమెంటుయొక్క ప్రత్యేక తీర్మానముపై మాత్రమే అధ్యక్షుడు వీరిని పదవినుండి తొలగించగలడు, ఉద్యోగపరిమితి తీరినతరువాత; పాక్టీసు చేయుటకుగాని, తిరిగి నియమింపబడుటకుగాని యధికారముండదు. ప్రధాన న్యాయమూర్తి నెలకు రూ 5000/- మిగతా న్యాయమూర్తులకు నెలకు రూ 4000/- ఉతముతో పాటు వనరు ఉచితముగ నివ్వబడును.

న్యాయమూర్తి సిద్ధపరచును. న్యాయమూర్తుల సంఖ్య చాలనప్పుడు, అధ్యక్షుని ఆనుమతితో, ప్రధానన్యాయమూర్తి, తాత్కాలిక న్యాయమూర్తులుగా ప్రాంతీయ హైకోర్టున్యాయమూర్తులలో అర్హతగలవారిని నియమింపవచ్చును. ఉద్యోగమునుండి విరమించుకొనిన న్యాయమూర్తులను సుప్రీంకోర్టు విచారణసభలలో పాల్గొనునట్లు నిలిపించవచ్చును.

సుప్రీంకోర్టులో ఆనుసరించు క్రమ విధానమును, ప్రధాన న్యాయమూర్తి అధ్యక్షుని ఆనుమతితో ముందే నిర్ణయించును. అధిక సంఖ్యాకులచే ఆమోదింపబడిన తీర్పు, అధ్యక్షుడు కోరిన విషయముపై నిర్ణయములు కోర్టులో బహిరంగముగ చదివి ప్రకటింపబడును. ఇదాభిప్రాయముగల తీర్పులిట్లే ప్రకటింపబడును. సుప్రీంకోర్టు తీర్పులను అన్ని హైకోర్టులు, అన్ని ప్రభుత్వములు అమలుజరిపి తీరవలెను. సుప్రీంకోర్టు అధికారమును ధిక్కరించినవారిని శిక్షించు నధికారము కోర్టుకు గలదు. ఏ వ్యక్తి నైనను, ఏ పత్రమునైనను కోర్టునకు రప్పించు నధికారముగలదు.

ప్రజల ప్రాథమిక స్వత్వముల నపహరించుటకు యత్నించు ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకుల నదలించి, వాటిని సంరక్షించుట, భారత రాజ్యాంగములో ప్రజలకు యియబడిన తదితరహక్కులను రక్షించుట సుప్రీంకోర్టుయొక్క ప్రధాన కర్తవ్యము. ప్రజాస్వాతంత్ర్యమును రక్షించు ప్రత్యేక బాధ్యత సుప్రీంకోర్టుకు గలదు. అధ్యక్షునకు సందేహముగలిగిన విషయములపై న్యాయవిమర్శనలిపి, న్యాయబద్ధమగు సలహా నొసంగుట మరొక ముఖ్య కర్తవ్యము.

కేంద్ర ప్రభుత్వమునకు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వమునకు మధ్య అధికార నిర్ణయమునకు సంబంధించిన తగాదాలనుగూర్చియు, రెండురాష్ట్రముల మధ్య హక్కుభక్తములకు సంబంధించిన తగాదాలను గూర్చియు తీర్పు జెప్పునప్పుడు, సుప్రీంకోర్టు మొదటి విచారణకోర్టుగా నుండగలదు.

రాష్ట్ర హైకోర్టుల తీర్పులలోగల ప్రభులలోపముల సవరించు నప్పుడు, అట్టి తీర్పులపై అప్పీల్స్ నువని పరిష్కరించునప్పుడు, సుప్రీం కోర్టు అప్పీలుకోర్టుగా నుండుగలదు.

20 వేలకు మించని ఆస్తికి సంబంధించిన సీవిలు వ్యాజ్యములలో, సుప్రీంకోర్టుకు అప్పీలు జేసుకొనవచ్చును. లేదా, హైకోర్టు అనుమతి నిచ్చిన మరే సీవిలు వ్యాజ్యములోనైనను అప్పీలు చేసుకొనవచ్చును.

క్రిమినలు వ్యాజ్యములలో, క్రిందికోర్టు నిర్దోషి యని స్పష్టమయిన తరువాత, హైకోర్టు దోషనిర్ణయము చేసి, మరణ శిక్ష విధించినను క్రిందికోర్టులలోగల వ్యాజ్యమును రప్పించుకొని, నిందితునికి మరణశిక్ష విధించినను, సుప్రీంకోర్టుకు తప్పక అప్పీలు జేసుకొనవచ్చును. తదితర క్రిమినలు కేసులలోగూడ, క్రింది హైకోర్టు అనుమతించిన, సుప్రీంకోర్టుకు అప్పీలు చేసుకొనవచ్చును.

కోర్టు మార్షలు కేసులలో తప్ప, మిగతా అన్ని కేసులలోను సుప్రీంకోర్టుకు అప్పీలు చేసుకొనుటకు 133 ఆర్టికల్ ప్రకారము, సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి అనుమతింపవచ్చును. ప్రజలకు, సర్వకాల సర్వావస్థలయందు న్యాయము లభింపజేయుటకై సుప్రీంకోర్టు క్లిష్టస్వాధికారము లొసగబడినది. దీనిని హైకోర్టులపైగల సవరణాధికారమందురు (Revisory Jurisdiction).

వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యసంరక్షణను సమర్థించుచు, ఎ. కె. గోపాల్ హేబియస్ కార్పస్ పెటిషన్ పై సుప్రీంకోర్టు యిచ్చిన తీర్పు ప్రజాధికారములను చక్కగ చర్చించినది. ఇట్లు న్యాయస్థిర్యముద్వారా న్యాయసూత్రముల సిద్ధాంతీకరించుట, ఒకవిధమైన శాసననిర్మాణ

మని చెప్పవచ్చును. సుప్రీంకోర్టు తీర్పులు, సర్వత్రా అవశ్యపాలనీయములుగావున, కొంతవరకు శాసనాధికారము గలిగియున్నవి. ఇటీవరోక్ష శాసనాధికారము సుప్రీంకోర్టు ప్రాముఖ్యతను ఇనుమడింపజేయుచున్నది.

ఉద్యోగములు - పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషను

సమాఖ్య పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ సభ్యులను, చైర్మనును రిపబ్లిక్ అధ్యక్షుడు నియమించును. అందు సగము మంది సభ్యులు, కేంద్ర లేక రాష్ట్ర ప్రభుత్వోద్యోగము కనీసము 10 సంవత్సరములు చేసి యుండవలెను. సభ్యుల ఉద్యోగ పరిమితి కాలము ఆరు సంవత్సరములు. ఈ లోపుగా రోగి సంవత్సరముల పయను దాటిన ఉద్యోగము నుండి విరమించవలెను. లేదా అధ్యక్షునికి తెలిపి రాజీనామా నివ్వవచ్చును. ఆరు సంవత్సరముల కాలమును మించి, ఎవరినీ తిరిగి ఈ ఉద్యోగమునకు గాని లేక యే ఉద్యోగమునకు నియమింప వీలులేదు.

సర్వీసు కమిషన్ సభ్యులు రుజువర్తనులు కారని అధ్యక్షునకు సందేహము దోచిన, ఆయన అట్టి విషయమును విచారణకై సుప్రీం కోర్టుకు పంపును. సంపూర్ణ విచారణ తరువాత, సుప్రీంకోర్టు, సభ్యునికి వ్యతిరేకముగ తీర్పుజెప్పిన, అధ్యక్షుడు, అట్టి సభ్యుని ఉద్యోగము నుంచి తొలగించును. పార్లమెంటు, తీర్మానము ద్వారా గూడ, అక్రమ ప్రవర్తన గల సభ్యుని తొలగింపుమని, అధ్యక్షుని కోరవచ్చును. అప్పుడు అధ్యక్షుడు పైవిధమున క్రమవిచారణ జరిపించి, నేరము రుజువై నచో, సభ్యుని, పదవినుండి తొలగించును. కమిషన్ సభ్యునికి, మనోవైకల్యము, లేక అంగవైకల్యము సంభవించిన, రహస్యముగ ఇంహొక ఉద్యోగము స్వీకరించిన, లేక అప్పులపాలై దివాలా తీసిననను, అధ్యక్షుడు ఇట్టి సభ్యుని పదవినుంచి తొలగించవచ్చును.

కట్టుదిట్టములతో హామీల జరిపించి, అందు ఉత్తమరీతిని ఉద్దేశ్యములగు వారిని, యూనియన్ ఉద్యోగముల కర్వులుగా ప్రకటించుట, కమిషన్ చేయు ముఖ్యకార్యము. ఉద్యోగస్థుల నియమించుటలో గమనించ వలసిన అర్హతలు, ఉద్యోగాభివృద్ధి, మార్పులు, ఉద్యోగస్థులపై తీసికొనబడు క్రమచర్యలు, ప్రభుత్వ కార్యకర్తగా వ్యవహరించినప్పుడు, ఉద్యోగస్థునికి కలిగిన నష్టపరిహారము, ప్రభుత్వపక్షమున జరుగు కోర్టు వ్యవహారములఖర్చులు, మున్నగు విషయములలో కమిషన్ సలహా తీసికొనబడును. అధ్యక్షుడు ఆజ్ఞాపించిన ఇతరవిషయములపై గూడ, వారు సలహా నొసగగలరు. రాష్ట్రముల, గవర్నరులు, లేక రాజప్రముఖులు కోరిన, రాష్ట్రములలో జరుగు ఉన్నతాధ్యక్షుల నియామకముపై, యూనియన్ కమిషన్ సలహానిచ్చుటయే గాక సహాయము చేయగలదు. రెండు, మూడు రాష్ట్రములు కలిసి, ప్రత్యేక కార్యకర్తలు గల, ఉద్యోగస్థుల నియమింప దలచిన, వారు, యూనియన్ కమిషన్ ద్వారా సలహాలను పొందవచ్చును.

ఇండియన్, ఆస్ట్రేలియన్ సర్వీసు, ఇండియన్ ఆడిట్ సర్వీసు, ఇండియన్ పోలీసు సర్వీసు మొదలగు ముఖ్య అఖిలభారత సర్వీసులలో ఉద్యోగస్థుల నియామకమును గురించి యూనియన్ కమిషన్ సలహా కోరుటకు బహులుగా, అధ్యక్షుడు, పార్లమెంటులో బిల్లును ప్రవేశపెట్టి దానిని మోదము పొందగలడు. ఈ చట్టనిర్మాణముతో కమిషన్ కు సంబంధముండదు. వెనుకబడియున్న తరగతులవారికి, కొన్ని ఉద్యోగముల ప్రత్యేకించునప్పుడు కమిషన్ సలహా పొందనవసరములేదు.

సంకల్పరమున కొకపరి, యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీసుకమిషన్ తాముచేసిన కార్యక్రమ సమీక్ష, రిపోర్టుద్వారా అధ్యక్షునికి అందజేయగలదు. అధ్యక్షుడు ఈ రిపోర్టును విమర్శకొరకు పార్లమెంటుకందజేయగలడు. కమిషన్ సలహాలకు వ్యతిరేకముగ ఉద్యోగనియామకములు జరిగిన, ఇట్టి వివరత చర్యకు తగినన్ని ప్రబలకారణములను అధ్యక్షుడు పార్లమెంటులో విశదీకరించవలెను.

యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ కు భారత సమాఖ్యలో ప్రత్యేక గౌరవ స్థానము గలదు. కమిషన్ నిర్ణయములను అధ్యక్షుడు సహితము సామాన్యముగ తోసిపుచ్చ జాలడు. వారి సలహాల నంగీకరించ నప్పుడు, ప్రబల కారణముల జూపవలసి యుండును. మంత్రులు శేయు నిర్ణయములను, కార్యరూపమున బెట్టు గురుతర బాధ్యత సివిలు సర్వీసు ఉద్యోగులపై గలదు. వారు నీతి, ధర్మబుద్ధితో పాటు సమర్థత గలవారై యుండవలెను. అట్టివారిని నియమించు బాధ్యత కమిషన్ పైన కలదు. వారు బహుభాగరూతులై సమర్థులైనవారిని యెన్నుకొనినప్పుడే, ప్రభుత్వ కార్యక్రమము, సమర్థవంతముగ నడువ బడు నవకాశముగలదు. ప్రభుత్వబాధ్యత విశేషముగ నధికారుల పైననే గలదు. వారు సమర్థులు, ప్రజాహితైక తత్పరులైన, ప్రజ సుఖించును. ఉన్నతాధికారుల నెన్నుకొనునప్పుడు, శీలమునకు సమర్థతతో సమానముగ ప్రాధాన్యత నీయవలెను. చిల్లిబడిన నౌకలో ప్రయాణము జేయుట యెంతప్రమాదకరమో, అవినీతిపరులతో గూడు కొనిన ప్రభుత్వమును నమ్మట యంతప్రమాదభూయిష్టము. ప్రపంచ రాజ్యములలో ప్రముఖస్థానము నాక్రమించుగోరు ప్రభుత్వము, సమర్థులు, శీలవంతులు, ఆత్మగౌరవము, చేశాభిమానముగల ఉద్యోగస్థుల నాదరించి నియమించు కొనవలెను. ఇట్టి మహత్వపూరిత కార్యములో ఉత్తమసలహాలనొసంగి, యోగ్యులగు యవకుల నెన్నుకొనుభారము యూనియన్ సర్వీసు కమిషన్ పై గలదు. కమిషన్ సభ్యులు నిష్పక్షి కముగ నుండుచేగాక, యోగ్యతాయోగ్యతలను చక్కగా పరిశీలన జేయుశక్తిగలవారై యుండవలెను. మంత్రీ మండలి, తదితర ఉన్నతాధికారుల మోమాటమునకు లోనుగాకుండ, తమ ఆత్మయే సాక్షిగా, విద్యుక్త ధర్మమును, నెరవేర్చు వారై యుండవలయును. దేశక్షేమము విశేషముగ వారి కృషిపై నాధారపడి యుండును.

౮

సమాఖ్య ఆర్థిక వ్యవస్థ

సమాఖ్య ఆర్థికవ్యవస్థను పరిశీలించి తగు సలహాలనిచ్చుటకై, అయిదుగురు సభ్యులతో గూడిన ఆర్థిక సలహాసంఘమును, అధ్యక్షుడు నియమించును. సభ్యుల యోగ్యతలను, వారిని ఎన్నుకొను విధానమును, పార్లమెంటు చట్టముద్వారా నిర్ణయించును. అయిదు సంవత్సరములకొక పర్యాయము, సంఘసభ్యులలో మార్పు జరుగగలదు. రాష్ట్రములకు కేంద్రమునుండి యిచ్చు గ్రాంటులను, ఎట్టి ఆవసరములకు, ఏ యే నిబంధనలతో యివ్వవలసినదో యీ సంఘము నిర్ణయించును. కొన్ని ప్రత్యేక పన్నులనుండి వచ్చు ఆదాయమునుండి కేంద్రమునకు రాష్ట్రములకు రావలసిన భాగములనుకూడ ఈ సంఘము నిర్ణయించును. బి. వర్గములోని రాష్ట్రములతో చేసికొనిన ఆర్థిక ఒడంబడికలలోని షర్తుల నిర్ణయమును అందు జేయవలసిన మార్పులను యీ సంఘము సూచించును. దేశ ఆర్థిక సౌష్ఠ్యమును పెంపొందింప జేయుటకై, తీసికొనవలసిన చర్యలను నిర్దేశించును.

ఆర్థిక సలహాసంఘనివేదికను, పార్లమెంటుయెదుటనుంచి, అందలి సలహాల ననుసరించి తీసికొనిన చర్యలను అధ్యక్షుడు విశదీకరించును.

కొన్నిపన్నులు కేంద్రముచే విధింపబడినప్పటికి, రాష్ట్రప్రభుత్వములువసూలుచేసి స్వావయోగమునకు ఉపయోగించుకొనును. మందులు, పరిమళద్రవ్యములు, ప్రాంపులపై పన్నులు, ఇట్టివి. సి. వర్గము రాష్ట్రములలో, యిట్టిపన్నులు కేంద్రప్రభుత్వముచే వసూలుజేయబడును.

కొన్ని పన్నులు కేంద్రప్రభుత్వముచే విధింపబడి, వసూలు జేయబడినప్పటికి, దానిపై వచ్చు ఆదాయము రాష్ట్రములకు కేటాయించబడును. వ్యవసాయేతర భూములపై శిస్తు, వారసత్వపు పన్నులు, ప్రయాణీకుల టిక్కెట్లు, సామానులపై పన్నులు, ప్రయాణాంతమందు, టిక్కెట్లు, సామానులపై విధింపబడు పన్నులు (Terminal-Taxes) స్టాక్ ఎక్స్‌ఛేంజీ, ప్రత్తి, జనపనార మార్కెటులందలి బడంబడికలపై స్టాంపుల డ్యూటీ, వార్తా పత్రికలు, అందలి పోకటనలపై ఆమ్లకపుపన్ను మున్నగునవి యీ శ్రేణికి జెందినవి. ఈ పన్నులు రెండు మూడు రాష్ట్రాలలో సమష్టిగా విధించినప్పుడు, రాష్ట్రముల మధ్య ఆదాయ విభజన పార్లమెంటు చట్టము ద్వారా జరుగగలదు.

ఆదాయపుపన్ను, భూమ్యాదాయముపై పన్ను, కేంద్రప్రభుత్వముచే విధింపబడి, వసూలుజేయబడినప్పటికి, అందు కొంతభాగము రాష్ట్రములకు సహాయముగ నీయబడుచు. సి. వర్గ రాష్ట్రములలో ఆదాయపుపన్ను కేంద్రమునకు సంక్రమించును. కేంద్రమునకువచ్చు ఆదాయమునుంచి రాష్ట్రములకీయవలసిన సహాయమును, ఆర్థికసలహా సంఘ ఆభిప్రాయముననుసరించి అధ్యక్షుడు నిర్ణయించును. జనపనార, జనపనారలోచేయబడినవస్తువుల యెగుమతిపై కేంద్రప్రభుత్వము పన్నువిధించును. ఈపన్ను నాలుగురాష్ట్రములలో వసూలు చేయబడుచున్నది (బీహారు, ఒరిస్సా, పశ్చిమబెంగాలు, అస్సాం). పై ఆదాయమునుండి, ఈనాలుగురాష్ట్రములకు ప్రత్యేకధనసహాయము (గ్రాంటు) ఇవ్వబడుచున్నది. ధనసహాయ ప్రమాణమును, ఆర్థికసలహా సంఘపు సంప్రదింపుతో అధ్యక్షుడు నిర్ణయించును.

రాష్ట్రముల ఆర్థిక పరిస్థితి అస్తవ్యస్తమైనప్పుడు, లేక అనుబంధములో చేర్చబడిన, కులములు, జాతుల అభివృద్ధికై యేర్పడిన ప్రత్యేకప్రణాళికల న్యాయమనిమిత్తం, కేంద్రమునుంచి, తత్సంబంధమైన రాష్ట్రములకు ఆర్థికసహాయము యియ్యబడును. ఇట్టి అభివృద్ధి ప్రణాళికల సిద్ధము చేయుటకు కేంద్రప్రభుత్వానుమతి యవసరము.

ఉన్యోగస్థులు, వ్యాపారులు, న్యాయవాదులు, డాక్టర్లు మున్నగు వారిపై వృత్తిపన్ను, ఆస్తిపన్ను విధించుటకు రాష్ట్రప్రభుత్వముల కధికారముగలదు. ఒకేచ్యక్తి నుంచి ఇట్టిపన్నులు రూ 250/-ను మించి పసూలు చేయరాదు. ఈపన్నులు కేంద్రప్రభుత్వము విధించు ఆదాయపు పన్నుకంటె భిన్నముగావున, వీనిలో కేంద్రప్రభుత్వమున కెట్టి సంబంధములేదు.

౯

అసాధారణ సన్నివేశములు

దేశ కాల పరిస్థితులు అనుగుణ్యముగానున్నప్పుడు రాజ్యాంగ విధానము నడిపించుట సులభము. ప్రతికూలపరిస్థితు లేర్పడినప్పుడు, గడ్డుసమస్యల నెదుర్కొనవలసినప్పుడు, రాజ్యాంగ విధానము నన్ని భిన్నముగానివిధముగా కాలానుగుణ్యముగ చేయవలసిన మార్పులను ముందే ఆలోచించుకొనుట ఉత్తమ లక్షణము. మూడు విధములైన ప్రతికూల పరిస్థితులు సాధారణముగ యేర్పడవచ్చును. 1. దేశములో శాంతి భద్రతలకు భంగము వాటిల్లుట లేక శత్రువులతో యుద్ధము లేక దురాక్రమణ. 2. ఏదైనా రాష్ట్రములో ప్రజా ప్రతినిధి ప్రభుత్వముయేర్పడక, పరిపాలన స్థంభించిపోవుట. 3. ధనలోపమువాటిల్లి ఆర్థికవ్యవస్థ భగ్గుమగుట.

ఇట్టి అసాధారణ పరిస్థితి యేర్పడినప్పుడు, అధ్యక్షుడు వెంటనే, పై పరిస్థితుల వివరించుచు ప్రకటన జేయగలడు. ఈ ప్రకటనతో భారత కేంద్ర ప్రభుత్వమునకు కొన్ని అసాధారణ అధికారములు లభించగలవు. రాష్ట్ర పరిపాలన స్థంభించినప్పుడు, సర్వాధికారములు కేంద్ర పార్లమెంటుకు లభించగలవు. ఇట్టి ప్రకటన రెండు నెలలకాలము అమలులో నుండగలదు. ఈలోపుగా పార్లమెంటులో, యీ ప్రకటన చర్చింపబడి ఆమోదింపబడిన, కాలపరిమితి పార్లమెంటు నిర్ణయము ప్రకారము పొడిగింపబడును. పరిస్థితులు సామ్యములగుచో, అధ్యక్షుడు యీలోపుగా ప్రకటనను ఉపసంహరించవచ్చును.

ప్రకటన అమలులోనున్న కాలములో, రాష్ట్రప్రభుత్వము తెల్ల సడుచుకొనవలెనో, కేంద్రప్రభుత్వము నిర్ణయించగలదు. కేంద్రము, రాష్ట్రముల మధ్యనుండు ఆర్థిక విభాగమును, అధ్యక్షుడు అనుగుణ్యముగా నవరింపవచ్చును. పశు అనుబంధములో సుదహరించబడిన సర్వ విషయములపై, పార్లమెంటు శాసించవచ్చును. అధ్యక్షుడు, రాష్ట్రగవర్నరు లేక రాష్ట్రముఖ్య అధికారిముల స్వీకరించవచ్చును. రాష్ట్ర శాసనసభల యధికారములు పార్లమెంటుకు సుక్రిమింపజేయవచ్చును. అధ్యక్షుడు హైకోర్టు అధికారిముల స్వీకరించుటకు వీలులేదు. రాజ్యాంగములో హైకోర్టులగురించి చేర్చబడిన మరే విషయమునుగాని కాసంతయు మార్పజాలదు. ఎంతటి క్లిష్టపరిస్థితి యేర్పడినప్పటికి న్యాయాధికారిములు, న్యాయరక్షణ స్వతంత్రముగ నుండవలెను.

రాష్ట్రశాసనాధికారిములు పార్లమెంటుకు సుక్రిమించినప్పడు, పార్లమెంటు, అట్టి అధికారిములను అధ్యక్షునికి, కేంద్రప్రభుత్వ ద్యోగులకు అప్పగించవచ్చును. రాష్ట్రముల మూలధనమునుండి ఖర్చుచేసి, తరువాత పార్లమెంటు ఆమోదము పొందుటకు, అధ్యక్షున అధికారము ఉండగలదు. కేంద్రప్రభుత్వాధికారులు, రాష్ట్రప్రభుత్వమును పశుపరుచుకొని, కేంద్రప్రభుత్వ ఆదేశానుసారము, పరిపాలన సాగించవచ్చును. రాష్ట్రప్రభుత్వముల స్వాధీనముజేసికొను ప్రకటన, ఆరు నెలలకొక పర్యాయము పార్లమెంటు ఆమోదమును పొందితీరవలెను. అంతేకాక, మొత్తము మూడుసంవత్సరములకన్న యెక్కువ కాలము యీ ప్రకటన అమలులో నుండరాదు.

భారత సమాఖ్య అస్తిత్వమునకే ముప్పువచ్చిన క్లిష్టసమయలలో, దేశరక్షణ దృష్ట్యా ప్రాథమిక హక్కులలో, అవుసరమని తోచినవానిని, పార్లమెంటు అంగీకారముతో, అధ్యక్షుడు అమలులో లేకుండచేయవచ్చును. 32 మరియు 226 సూత్రములలో హైకోర్టు ద్వారా రక్షణపొందుటకు ప్రజలకుగల యధికారమును ఉపసంహరింప

వచ్చును. అధ్యక్షుడు ఇట్టి ప్రకటనను బహుభాగగాకతతో ఆహ్వానించి చేయవలెను.

భారత సమాఖ్యకు ఆర్థికలోపముకలిగినప్పుడు కేంద్రఉద్యోగస్తుల జీతములు తగ్గించుటకును, రాష్ట్రములలోగూడ ఇదేమాదిరిగ జేయవలసినదని ఆజ్ఞాపించుటకును అధ్యక్షునకధికారముగలదు. ఇట్టి ప్రకటన రెండు నెలలకాలము అమలులో నుండును. ఈలోపుగా పార్లమెంటు ఆమోదించినచో, కాలపరిమితి పొడిగించవచ్చును. రాష్ట్ర శాసనసభలలో అంగీకరింపబడిన ఆర్థికబిల్లులను అధ్యక్షుడు తెప్పించుకొని, అందు అవసరమగు మార్పులుజేసి, తన సంతకముతో అమలు జరుపవచ్చును.

ఇంగ్లాండులోఇట్టిప్రకటన కాలపరిమితి వారమురోజులుమాత్రమే. భారత దేశములో యీ కాలపరిమితి రెండునెలలు. రెండునెలలలోగా పార్లమెంటు యీ ప్రకటనను ఆమోదించినచో, లేక చర్చించకనే విడిచినచో, రెండునెలల గడువులో ప్రకటనప్రభావము సహజముగా రద్దుకాగలదు. భారత రాజ్యాంగ విధానములో, అధ్యక్షుని యిట్టి ప్రత్యేకాధికారములు, అమెరికా అధ్యక్షునికిగల సాక్షేష కార్యనిర్వహణాధికారములకు అనుకరణమని గ్రహించునది. భారతరాజ్యాంగము కొన్ని విషయములలో ఇంగ్లాండుకు, మరికొన్ని విషయములలో అమెరికాకు అనుకరణముగా నున్నది.

ఎ. బి. సి. డి. వర్గములలో చేరిన రాష్ట్రముల పరిపాలన

(కార్యనిర్వహణ శాఖ)

1. ఆస్సాం 2. బీహారు 3. బొంబాయి 4. మధ్యప్రదేశ్ ము
5. మద్రాసు 6. ఒరిస్సా 7. పంజాబు 8. ఉత్తరప్రదేశ్ ము 9. పశ్చిమ
బెంగాలు, ఇవి తొమ్మిది ఎ. వర్గములో చేరిన రాష్ట్రములు

ప్రతి రాష్ట్రమునకు అగ్రసతి గవర్నరు, ఇతనిని అగ్ర్యక్షుడు నియ
మించును. ఉన్యోగ కాలపరిమితి ఆరు నెలలు, ఈ సమయమున,
అధ్యక్షునికి తెలిపి గవర్నరు ఉన్యోగమునుండి విరమించుకొనవచ్చును.
నూతన గవర్నరు పదవి స్వీకరించువరకు ప్రాతగవర్నరు అధికారములో
నుండగలడు. గవర్నరు భారత పౌరుడై యుండి పిద సునత్యగముల
వయసుకు మించి యుండవలెన.

(1) మైదాబాదు (2) జమ్మూ, కాశ్మీరు (3) మధ్యభారతము
(4) మైసూరు (5) పటియాల, తూర్పు పంజాబు రాష్ట్రముల సమాఖ్య
(PEPSU) (6) రాజస్థానము (7) సౌరాష్ట్రము (8) కొచ్చిన్ - తిరు
వాన్కూరు (9) వింధ్యప్రదేశ్ ము, ఇవి తొమ్మిది బి. వర్గములో చేరిన
రాష్ట్రములు. వీనికి అధి. తి (గవర్నరు క్లానే) రాజ ప్రముఖుడు.

హైదరాబాదులో నిజాముప్రభువు, జమ్మకన్నేరు, మైసూరులలో అచ్చట మహారాజులును రాజప్రముఖులుగా అంగీకరించినై నది. కడప రాష్ట్రములలో పూర్వపు సంస్థానాధీశ్వరులలో నొకరిని, రాజప్రముఖునిగా, అధ్యక్షుడు అంగీకరించినాడు.

రాజప్రముఖునకు ఉద్యోగ కాలపరిమితి లేదు. అధ్యక్షుడు అనుగ్రహించినంత కాలము వాడు పదవిలోనుండగలడు. ఏ కారణము వల్లనైన అధ్యక్షుని ఆగ్రహమునకు పాత్రుడైన రాజప్రముఖుడు, తన పదవిని గోల్పోవగలడు. భారత సమాఖ్య పోషకత్వమునకు వ్యతిరేకముగ వ్యవహరించిన బరోడా రాజప్రముఖుడు పరివీచ్యుతుడు గావింపబడిన యుదంతము యీనందగృహులో గమనించదగినది. రాజప్రముఖునకు వయసు నిబంధనలుగూడ లేవు.

గవర్నర్లకు రాజప్రముఖులకు తమతమ రాష్ట్రములలో సమానాధికారములు గలవు. కేంద్రమును అధ్యక్షుడు మంత్రిమండలి సహాయముతో పాలించునట్లు, రాష్ట్రములను గవర్నర్లు (రాజప్రముఖులు), తమతమ రాష్ట్ర మంత్రీమండలాల సహాయముతో పరిపాలించగలరు. కేంద్రప్రధానమంత్రికి, అధ్యక్షునికిగల యధికారములే, శాసనసభాముఖ్యో, రాష్ట్రప్రధానులకు, గవర్నర్లకు (రాజప్రముఖులకు)గలవు.

ఇటుగదానుంచి గవర్నరు అను పదము వాడిన ప్రతి సందర్భమునకు రాజప్రముఖుడు గూడ, అవే అధికారములు గలిగియున్నాడని గ్రహించవలెను.

గవర్నరు కేంద్ర చార్లమెంటులోగాని, రాష్ట్ర సభలలోగాని సభ్యుడుగా నుండరాదు. ప్రభుత్వోద్యోగిగా నుండరాదు. అట్టివారు గవర్నరుపదవికి నియమింపబడినప్పుడు, తమ పూర్వ సభ్యత్వమును, పదవిని వదులకొనవలెను. గవర్నరు స్థానము ఖాళీయైనప్పుడు అధ్యక్షుడు, తగువ్యక్తిని ఆపదవికి నియమించగలడు. ఏడవ

అనుబంధము, గౌరవ విషయసూచికతో చేరిన విషయములపై గవర్నరు శాసనసభలో మంత్రిమండలిద్వారా, బిల్లుల ప్రవేశపెట్టగలడు. కేంద్రమున అధ్యక్షునకు ప్రధానమంత్రికిగల అధికారములు మరియు సంబంధములే, గవర్నరు మరియు రాష్ట్రముఖ్యమంత్రి మధ్యన గుండ కలవు. గవర్నరు అధికారములన్నిటిని ముఖ్యమంత్రి, మంత్రిమండలి ద్వారా ఆమలు పరుచును. గవర్నరు రాష్ట్రశాసనసభలో అధిక సంఖ్యాకవర్గనాయకుని ముఖ్యమంత్రిగా నియమించి, అతని సలహాతో ఇతర మంత్రుల నియమించును. మంత్రుల అధికార నిర్ణయము, ప్రభుత్వ శాఖల విభజన ముఖ్యమంత్రి సంప్రదింపుతో గవర్నరు జేయును. ప్రభుత్వ పక్షమున వెలువడు ఆజ్ఞలన్నియును గవర్నరు పేరుతో, ప్రధానమంత్రిసంతకముతో, ఆమలు జరుపబడును.

మంత్రిమండలి సమావేశములో జరుగు నిర్ణయముల, ముఖ్యమంత్రి, గవర్నరుకు తెల్పుచుండ గలడు. ముఖ్యమంత్రి, మంత్రివర్గముతో సహా శాసనసభకు, బాధ్యత వహించగలడు. శాసనసభలో అధికసంఖ్యాక బలమున్నంతవరకు ముఖ్యమంత్రినిశీల గించుటకు వీలులేదు. గవర్నరు, అడ్వోకేటు జనరలును నియమించి, అతనికి యాయవలసిన ప్రతిఫలమును నిర్ణయించును. పబ్లిక్ సర్వీసు చైర్మన్, కడమసభ్యుల, నియమించును గాని, వారిని పదవినుండిశీల గించజాలడు. రాష్ట్రశాసనసభలో చట్టకీర్త్యా, ఉద్యోగస్థులవిద్యావిశేషములబట్టి వారినికమిషన్ ద్వారా యేరుకొనుక్రమవిధానము, మున్నగు నవి, నిర్ణయింపబడుంతవరకు, గవర్నరు శాతకాలిక నిబంధనల నేర్పరచగలడు. రాష్ట్రీయ సివిలు ఉద్యోగస్తులు, సర్వీసు కమిషన్ సలహా ననుసరించి గవర్నరు నియమించును. అతని అనుగ్రహమునకు పాత్రులై, ఉద్యోగస్తులు పనిజేయుదురు. కొన్ని రాష్ట్రములలో, అనుబంధములోచేసిన జాబులు, ప్రదేశములు గావు. వాని పరిపాలనా బాధ్యత గవర్నరుపై గలదు. వారి ఆభ్యున్నతికైనొక సలహాసంఘము నతడు నియమింపవచ్చును. ప్రతి సంవత్సరాంతమున దు పరిపాలనా నివేదికను, భారతావ్యక్తినికి సమర్పించవలెను.

1. గోడలు 2. మద్యానం 3. మూర్తుపంజాబు 4. ఉత్తరప్రదేశ్ శాసనసభలు 5. పశ్చిమ బెంగాలులోనూ, మైసూరులోనూ, రెండూ, రెండూ శాసనసభలుగలవు. అందు ఉన్నత శాసనసభ (Upper Chamber)ను, రాష్ట్ర శాసనసమితియందురు. ఉభయ శాసనసభల పరిస్థులను బంధము లేని ముగ్గురువలెనే యుండును. సాహిత్య, విజ్ఞాన, కళాకోవిదులను వారినిగొనినది శాసనసమితిక గవర్నరు నియమింపవచ్చును. శాసనసభలలో, ఆంగ్లో-ఇండియన్ జాతివారికి సర్వయేన పాతినిధ్యములేకున్న ఒకరిద్దరు సభ్యులను శాసనసభకునుగాని నియమించవచ్చును.

ఉభయ శాసనసభల సమావేశపరుచుట, ఉపసంహరించుట, సంయుక్త సమావేశములలో ఉపన్యసించుట గవర్నరు కర్తవ్యములు. సైన్యసభలు, సంపత్సరమునకు రెండుపర్యాయములు, రెంటికిమధ్య ఆరునెలలు గొట్టు వ్యవధిలేకుండా, తప్పక సమావేశపరచవలెను. శాసనసభసభ్యులు, ప్రజాభిప్రాయమునకు వ్యతిరేకముగ, మత్రిమండలి ప్రతిపాదనల తోసిపుచ్చుచున్నారని ముఖ్యమంత్రి భావించినయెడల, అతనిసలహాపై గవర్నరు శాసనసభనుమాత్రము రద్దుజేసి, కొత్త మెంబ్రికలుజరిపించవలెను. అతనికి శాసనసమితిని రద్దు (Dissolve) జేయు అధికారములేదు.

చిత్తు శాసనములపై చర్చజరుగుచున్నప్పుడు గవర్నరు తన అభిప్రాయములను, విమర్శను శాసనసభకు తెలుపవచ్చును. శాసనసభ అట్టి విమర్శను, అభిప్రాయమును గమనించి తీరవలెను. ఆతరువాత, అధికసంఖ్యాకతీర్మానముతో నెగ్గిన చిత్తు చట్టమును గవర్నరు ఆమోదమునకై పంపుదురు. గవర్నరు సంతకముతో, అది అవశ్య పాలనీయమైన చట్టముకాగలదు. కొన్ని చిత్తు చట్టములను గవర్నరు భారతాధ్యక్షుని సంతకమునకై పంపును. అవసరమని తోచినట్లును శాసనసభకు తిరుగ పంపవచ్చును. శాసనసభ రెండవమారు ఆ శాసనమును ఆమోదించినయెడల గవర్నరు తప్పక సంతకము జేసితీరవలెను. ఆర్థికసంబంధమైన బిల్లులను తిరుగగొట్ట వీలులేదు. వాటిపై గవర్నరు వెంటనే సంతకము చేసితీరవలెను.

ఉభయ శాసనసభలు సమావేశము గానప్పుడు, "అసెంబ్లీ" పరిసితులేర్పడి, హాటనే చర్య తీసికొనవలసివచ్చును ముఖ్యమంత్రి సలహాతో గవర్నరు తాత్కాలిక శాసనముల సములు రూపరేఖలు (ordinances) శాసనసభలు సమావేశమైన తేదినండి, ఆరువారముల తరువాత, తాత్కాలిక శాసనము రద్దు కాగలదు. ఈ లోబుగా, శాసనసభలు తీర్మానించిన గాని లేక గవర్నరు స్వయంగా ఉపసమావేశమైన గాని, ఇట్టి తాత్కాలిక శాసనములు రద్దు కాగలవు.

1. ఏప్రిలులో ఆరంభమయే ప్రతి ఆర్థిక సంవత్సరారంభమందు, రాష్ట్ర ఆదాయ వ్యయముల పట్టికను, ఆదాయమును స్పష్టపరచుటకై కొత్త పన్నుల సూచనలు, కొత్త ప్రాజెక్టులను ఖర్చు, మున్నగు హాటని, బడ్జెటు రూపమున, శాసనసభకు గవర్నరు నివేదించవలెను. బడ్జెటుపై చర్చ చాలముఖ్యమైనది. గవర్నరు ప్రభావ, ఆర్థికమంత్రి శాసనసభలో సమాధానము లొసగగలడు. ఆర్థిక సంబంధమైన ఏ ప్రతిపాదన గాని, గవర్నరు సమ్మతించినట్లే, శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టుటకు వీలులేదు. గవర్నరు ఆర్థిక బిల్లులపై సంతకము చేయక నిరాకరించుట గాని, అందు మార్పులు చేయుటగాని, చేయజాలదు.

రాష్ట్రమునందలి ప్రధాన న్యాయస్థానమునకు న్యాయమూర్తుల నియమించుటకు ముందు, అధ్యక్షుడు గవర్నరుతో సంప్రదింపును, నియమితుడైన న్యాయమూర్తి, గవర్నరు యెదుట ప్రమాణ స్వీకారము చేయగలడు. బి. వర్గ రాష్ట్రములలో న్యాయమూర్తుల కేయ వలసిన వేతనమును, రాజ ప్రముఖుని సంప్రదింపుతో అధ్యక్షుడు నిర్ణయించును. జిల్లా జడ్జీలను గవర్నరు, హైకోర్టు సలహా ననుసరించి నియమించును. సబ్ జడ్జీలను, మున్సిఫులను, మేజిస్ట్రేట్లను నియమించునప్పుడు, హైకోర్టుతోపాటు, పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ నుండి సూచనలహా పొందగలడు. ప్రధాన న్యాయమూర్తి తన క్రింది ఉపాధ్యక్షుల

నియమించునప్పుడు సర్వీసు కమీషన్ సలహా పొందవలెనని, గవర్నరు నియమించవచ్చును. మేజిస్ట్రేటులు, జడ్జిల నియామకము వరకే గవర్నరుకు అధికారము గలదు గాని, న్యాయవిచారణ యందు, అతనెట్టి జోక్యము కలుగజేసికొనరాదు.

రాష్ట్రీయశాసనముల నతిక్రమించినందున కోర్టులచే విధింపబడిన శిక్షలను, గవర్నరు తగ్గించవచ్చును; లేక తుమించి విడిచిపెట్టవచ్చును, లేదా కొంతకాలమువరకు శిక్షను నిలుపుదలజేయవచ్చును.

అనుబంధములో చేర్చబడిన ప్రత్యేకప్రాంతముల పరిపాలన, గవర్నరు, తన సొంతవాధ్యతమీద, అధ్యక్షుని ఆజ్ఞలనుసరించి చేయవలెను. పరిపాలనా విషయిక సాంవత్సరికనివేదికను, అధ్యక్షున కందజేయవలెను. ఇట్టిప్రాంతముల పరిపాలనకై, నిబంధనలను ఏర్పరచి, అమలు జరుపవచ్చును. నిబంధనలను సూచించుటకు, అమలుజరుపుటకు, ఒక సలహాసంఘమును గవర్నరు నియమించవచ్చును. ఇట్టి నిబంధనలకు, భారతౌచ్యముని ఆమోదము అవసరము.

రాష్ట్ర మంత్రిమండలి

మంత్రిమండలి నియామకము, కార్య నిర్వహణములో, కేంద్రమునకు, రాష్ట్రములకు, ఈషణాత్రిమైన భేదములేదు. గవర్నరుకు ముఖ్య సలహాదారునిగా ముఖ్యమంత్రి వ్యవహరించగలడు. రాష్ట్ర శాసనసభలో అధికసంఖ్యాకసభ్యుల విశ్వాసమునకు ప్రాప్తమైన నాయకుని గవర్నరు, ముఖ్యమంత్రిగా నియమించగలడు. అతనిసలహాపై యితరమంత్రుల నియమించి వారు నిర్వహించవలసిన ప్రభుత్వశాఖల విధులు చేయు. మంత్రిమండలి సమావేశములలో జరుగు నిర్ణయము

లను, ముఖ్యమంత్రి గవర్నరుకు నివేదింపగలడు. అతనిచ్చిన సలహాల తిరిగి మంత్రిమండలితో చర్చించగలడు.

రాష్ట్ర పరిపాలన గవర్నరు పేరుతో జరిగినప్పటికి నిజముగా, ఆజ్ఞల నిచ్చునది మంత్రిలే. మంత్రిమండలి ఒక సంస్థగా పనిచేయును గావున, అందొకరు జేసిన పనులకు ఇతరులు సమ్మతిగా బాధ్యులు. తాముజేయు పనులను, వారు శాసన సభలో సమర్థించుకొనవలెను. సభ్యుల ప్రశ్నలకు శాసనసభలో సరియగు సమాధానముల నీయవలెను. అధిక బిల్లులను, ప్రవేశపెట్టుటకు, మంత్రులకే అధికారము గలదు.

శాసన సభలో, అధికసంఖ్యక బల మున్నంతవరకు, ముఖ్యమంత్రిని మార్పుటకు వీలులేదు. అతనిసలహాలను, గవర్నరు మన్నించి తీరవలెనను, రాజ్యాంగ సంప్రదాయముగలదు (Constitutional Convention) గవర్నరు అధికారములక్రింద సూచించిన పనులన్నియు ముఖ్యమంత్రియే చక్క-బెట్టుచుండును. యదార్థములో గవర్నరే, ముఖ్యమంత్రికి సలహాదారుడు, సర్వాధికారములు ముఖ్యమంత్రివే. కేంద్రములో ప్రధానమంత్రికి, పార్లమెంటుకు గల, సంబంధమే, ముఖ్యమంత్రికి, రాష్ట్ర శాసన సభలోగలవు. ఆ వివరములు, కేంద్రమంత్రిమండలి శీర్షికక్రింద నుదాహరింపబడినవి.

మంత్రులందరు శాసనసభాసభ్యులై యుండవలెను. సభ్యులు కానివారిని మంత్రిపదవికి నియమించిన, ఆరునెలలలోగా అట్టి సభ్యత్వమును సంపాదించుకొనవలెను. లేదా మంత్రిపదవినుంచి విరమింపవలసియుండును. ఈ విధముగ శాసనసభకు, మంత్రిమండలికి యెల్లప్పుడు అవినాభావసంబంధము గలదు.

రాష్ట్ర శాసనసభలు

బ్రీహదు, మద్రాసు, తూర్పు పంజాబు, ఉత్తరప్రదేశము పశ్చిమబెంగాలు, మైసూరు రాష్ట్రములలో, రెండు, రెండు శాసనసభలు గలవు. అందొకటి ప్రజాసభ, రెండవది ఉన్నతసభ. ఉన్నతసభను శాసనసమితి, అని, ప్రజాసభను, శాసనసభ అని వ్యవహరించెదరు.

శాసనసమితిలో (40) సభ్యులకు తక్కువ గాకుండా, శాసనసభా సభ్యుల సంఖ్యలో నాల్గవవంతును మించకుండా, సభ్యులుండగలరు. అందు కొన్ని స్థానములకు గవర్నరు, సాహిత్యము, విజ్ఞానము, కళ, సహకారోద్యమము, సంఘసేవలందు ప్రవీణులగు వారిని నియమించును. సమితిసభ్యులు, భారతపౌరులై యుండి (30) సంవత్సరముల వయసును మించినవారై యుండవలయును. మిగతా స్థానములకు నాల్గు రకములగు నియోజక వర్గములనుండి, సభ్యులు యెన్నుకొనబడుదురు. (1) మూడవవంతు సభ్యులను, పురపాలకసంఘములు, జిల్లా సంఘములు, తదితర స్థానిక ప్రభుత్వ సంస్థల సభ్యులు యెన్నుకొందురు. (2) మూడవవంతు సభ్యులను, శాసనసభాసభ్యులు, సభ్యులు కానివారినుండి యెన్నుకొందురు. (3) పన్నెండవవంతు సభ్యులను, కనీసము, మూడు సంవత్సరముల క్రితము పట్టభద్రులైనవారు యెన్నుకొందురు. (4) పన్నెండవవంతు సభ్యులను మూడు సంవత్సరముల పైగా ఉపాధ్యాయవృత్తిలో నున్నవారు యెన్నుకొందురు. ఎనిమిది

సంఖ్యానిష్పత్తి ననుసరించి సూక్ష్మమణికోటిని విభాసముద్వారా, జరుపబడును.

సమితి సభ్యులు తమలో నొకరిని, అధ్యక్షునిగాను, ఇంకొకరిని ఉపాధ్యక్షునిగాను యెఱుఁగొందును. వీరిరువురు, సమితి సభ్యత్వమును గోల్పోయినను, స్వచ్ఛానముగ గాఢీనామా నిచ్చినను, అధికసంఖ్యాక సభ్యులు వీరిపై విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానము నొనఁపించినను, తమ తమ పదవులనుండి విరమించుకొనరు.

శాసన సభవలె అయిదు సంవత్సరములకొకవారి విలీనముగాక, సమితి శాశ్వతముగ నుండును. ప్రతి రెండు సంవత్సరములకు, అందు మూడవవంతు సభ్యులు, వైకొలగి, ఆ స్థానములకు తిరిగి యెన్నికలు జరుగును. ప్రాత సభ్యులు తిరిగి పోటీ శేయవచ్చును.

కోపమువచ్చినపుడు నూరువరకు అక్కించి మరి మాటాడుమని యొక సామెతగలదు. ఈ లోపుగా, కోపోద్దోషము తగ్గిపోవునటకు సంజేహములేదు. ఒకవేళ తనవలన గొరబాటు జరిగిన సరిదిగ్గకొనుటకు న్యవధి చిక్కును. ఇదే సదుద్దేశము మనసులో పెట్టుకొని ఉన్నత శాసనసభ అనగా సమితిని ఏర్పాటుచేసినారు. ఉత్సాహవంతులగు యువకులు, ఉద్రేకపూరితులై తొందరపడి, ఏదేని శాసనమును, శాసన సభలో ప్రవేశపెట్టినప్పటికీ, అందలి యుక్తయుక్తిమూలను, లోపములను, విమర్శనాపూర్వకముగ సమీక్షించుటకు, అనుభవ వయోపరిపాకములుగల సమితిసభ్యుల కవకాశము లభించుచున్నది. ఉభయ శాసన సభల అంగీకారము పొందుటలో కొంత కాలచారణము జరుగుటవలన శాసన విషయమును సమరసభావముతో పరిశీలించుటకు, లోపాలొసముల గ్రహించి సరిదిద్దకొనుటకు, న్యవధి లభించుచున్నది. శాసన సభలో, సభ్యులు, పార్టీతత్వమునకు లోబడి యుండుట గనుక, ఏ విషయమును నిష్పాక్షికముగ విమర్శింపజాలరు. సమితిలో పార్టీ విభాసమునకు అవకాశము తక్కువ గావున, దేశ ఔచిత్యమైన, విషయ

మును నిష్పాక్షికముగ విమర్శింపజాలుదురు. శాసనసభలో తొందర పాటులో జరుగు లోపములను సవరించుట సమితి యుద్దేశ్యము.

రాష్ట్ర శాసనసభ:- శాసనసభాసభ్యులను, వయోజనవోటింగు విధానముననుసరించి, ప్రజలు నేరుగా యెన్నుకొనగలరు. ప్రతి 75000 జనసంఖ్యకొక సభ్యుని, నియామకము జరుగును. రాష్ట్ర శాసనసభలో (60) సంఖ్యకు తక్కువగా కూడా, (500)ను మించకుండా, సభ్యులుండ గలరు. ప్రతిసభ్యుడు, భారతపౌరుడై, 25 సంవత్సరముల వయసును మించినవాడై యుండవలెను.

ఆంగ్లోఇండియన్ జాతివారికి సభలో ప్రాతినిధ్యము లభించని యెడల, గవర్నరు ఆ జాతిసభ్యులకొందరిని శాసనసభకు నియమింప వచ్చును. అనుబంధములో చేర్చబడిన, కులములు, జాతులవారికి, వారి జనాభాననుసరించి, సభలో ప్రాతినిధ్యము యివ్వబడినది. రాష్ట్రములో అయిదవవంతుజనాభా అనుబంధజాతియులై న, శాసనసభలో అయిదవవంతుస్థానములు వారికై ప్రత్యేకింపబడును.

శాసనసభాసభ్యులు తమలో నొక్కరిని అధ్యక్షునిగాను, మరొకరిని ఉపాధ్యక్షునిగాను యెన్నుకొనెదరు. వీరిని స్పీకరు, డిప్యూటీ స్పీకరు అని వ్యవహరించుటగలదు. వీరిరువురు, శాసనసభా సభ్యత్వమును గోల్పోయినను, స్వచ్ఛందముగ రాజీనామానిచ్చినను, ఏదైన విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానము అధికసంఖ్యాకసభ్యులచే ఆమోదించబడినను, తమతమపదవులనుండి విరమింపగలరు.

శాసనసభ కాలపరిమితి అయిదుసంవత్సరములు. అధ్యక్షుని అనుసంతితో గవర్నరుగాని, కేంద్రపార్లమెంటు తీర్మానముద్వారాగాని, కాలపరిమితిని పొడిగించవచ్చును. తడవకు ఒక సంవత్సరము కంటె యెక్కువకాలము పొడిగింపవీలులేదు. ముఖ్యమంత్రికి, శాసనసభకు అభిప్రాయభేదమునచ్చినప్పుడు, ప్రజాభిప్రాయమునకు భిన్న

ముగా సభ్యులు వ్యవహరించుచున్నారని, లోచనయెడల, అయిదు సంవత్సరముల కాలపరిమితిలోపుగానే, గవర్నరు శాసనసభనురస్తు చేసి నూత్న యెన్నికలు జరిపించవచ్చును.

ఏడవ అనుబంధము, రెండవ పట్టిలోచేరిన విషయములపై శాసన నిర్మాణాధికారము రాష్ట్రసభలకే గలదు. పార్లమెంటుచే ఆమోదింపబడిన చట్టములకు వ్యతిరేకము గానిరీతిగా మూడవపట్టిలోని విషయములపైగూడ శాసనముల ప్రదిపాదించవచ్చును.

శాసనసభచే ఆమోదింపబడిన చిత్తుచట్టము, గవర్నరు వద్దకు పంపబడును. అతను సంతకముజేసిన వెంటనే అది చట్టము కాగలదు. సంతకముచేయక, పునర్విచారణకై, శాసనసభకు పంపవచ్చును. శాసనసభ రెండవమారు చిత్తుశాసనమును ఆమోదించినయెడల, గవర్నరు, సంతకము చేసితీరవలెను. ఆర్థిక బిల్లులపై గవర్నరు సంతకము తప్పనిసరిగా చేయవలెను. ఆర్థిక విషయములలో శాసనసభచే తుది నిర్ణయము.

(1) జీవితావసరములకు ముఖ్యములగు వస్తువులని పార్లమెంటుచే నిర్ణయింపబడినవానిపై అమ్మకపుపన్ను విధించు చిత్తుబిల్లును భారతాధ్యక్షుని ఆమోదమునకై పంపవలెను.

(2) రాష్ట్రశాసనమును అమలుపరిచిన రాష్ట్ర హైకోర్టు అధికారముల సంకుచిత పరుచుటగాని, అవరోధము కల్పించుటగాని సంభవమనితొచిన, అట్టి బిల్లును అధ్యక్షుని సంతకమునకై పంపవలయును.

(3) రెండుమూడు రాష్ట్రములనుండి ప్రవహించు నదీప్రవాహము నరికట్టి, నిర్మించిన జలాశయము లేక విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా కేంద్రము నుండి యియబడు నీటిపైగాని, విద్యుచ్ఛక్తిపైగాని పన్ను విధించుటకు తీర్మానించిన చిత్తుబిల్లును, తప్పక అధ్యక్షుని ఆమోదమునకై పంపవలెను.

(4) ఒకే రాష్ట్రములో, లేక ఉభయరాష్ట్రములమధ్య వర్తక వాణిజ్య సౌకర్యముల సంకుచిత పరుచుటకై బిల్లు ఉద్దేశించబడిన యెడల దానిని మున్నందు అధ్యక్షుని అనుమతిలేనిచే, శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టరాదు.

(5) కొన్ని రాష్ట్ర శాసనములను, ముఖ్య నౌకాశ్రయములకు, విమానాశ్రయములకు వర్తింపరాదని అధ్యక్షుడు శాసించవచ్చును.

ప్రతి సంవత్సరారంభమందు, రాష్ట్ర ఆదాయ వ్యయవట్టికను. శాసనసభలకు, ఆర్థికమంత్రి నివేదించవలెను. దీనినే బడ్జెటు అందురు. క్రొత్తపన్నులు విధించుటకు శాసనసభ ఆమోదము పొందవలెను, ఇట్టి ఆర్థికబిల్లులను, మంత్రిమండలియే ప్రవేశపెట్టును. సామాన్యసభ్యులకు ఆర్థికబిల్లును ప్రవేశపెట్టు సధికారములేదు. సభ్యులు బడ్జెటులో సవరణల ప్రతిపాదించవచ్చును. ఖర్చులు తగ్గించమని కోరవచ్చును. కొన్ని ఖర్చుల నిరాకరించవచ్చును. ఈ విధముగ బడ్జెటు ప్రతిపాదనల శాసనసభ ఆమోదించినపిమ్మట, పన్నులు వసూలుచేయు సధికారము ప్రభుత్వమునకు కలుగును. గవర్నరు డీతము, ఆలవన్నులు, స్పీకరు, డిప్యూటీ స్పీకరు, సమితి అధ్యక్షుడు, ఉపాధ్యక్షుడు, హైకోర్టు జడ్జిలు వీరి వేతనములు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వము చెల్లింపవలసిన అవ్వలు, డిక్రీ బాకీలు, వీటిని గురించి శాసనసభలో చర్చించినప్పటికి, ఖర్చులు మాత్రము నిరాకరింప వీలులేదు.

ప్రత్యేక ప్రణాళికలను అమలుపరుచుటకు ఖర్చుచేయు సధికారము మంత్రిమండలి కోరవచ్చును. శాసనసభ్యులు ఇట్టి ప్రణాళిక ఖర్చుల తగ్గించి ఆమోదింపవచ్చును, లేదా నిరాకరింపవచ్చును. ఇట్టి నిరాకరణ మంత్రిమండలిపై విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానముగ పరిగణింపబడును. మంత్రిమండలి తమ ప్రణాళికలను ఉపసంహరించుకొనవలెను, లేదా, తమ పదవికి రాజీనామా నొసంగవలెను.

ఆర్థికసంబంధమున బిల్లులను, లెక్క శాసనసభలోనే ముందు ప్రవేశపెట్టవలెను. సామాన్యబిల్లులను, ఉభయసభలలో యెచ్చటి వైన ప్రారంభించవచ్చును. ఆర్థికబిల్లులకు సమితి ఆమోదముతో పనిలేదు. కాని ఇతరబిల్లులు, ఉభయసభలు ఆమోదించిన తరువాతనే, గవర్నరుసంతకముతో చట్టబద్ధముకాగలవు. సవరణలుగూడ ఉభయసభలచే ఆమోదించబడవలెను. ఇ సనసభచే ఆమోదించబడిన బిల్లును, శాసనసమితి నిరాకరించినయెడల, లేక మూడుసలలదాకా తమ ఆమోదమును తెల్పక నిలిపియుంచినయెడల, అదేబిల్లును, శాసనసభ రెండవమారు చర్చించవచ్చును. రెండవమారు, బిల్లు శాసనసభచే ఆమోదించబడిన, సమితి అంగీకారములేకయే, గవర్నరునద్దకు సంతకమునకై పంపబడి, చట్టముకాగలదు. శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టబడినబిల్లు, ఆర్థికబిల్లు అగునా కాదా యను విషయము తుదినిర్ణయము స్పీకరు చేయగలడు.

ఉభయ శాసనసభలలో బిల్లును ప్రవేశపెట్టుటకొక నిగ్గితవిధానముగలదు. సామాన్యసభ్యుడు బిల్లును ప్రవేశపెట్టుటకు నెలరోజులు ముందుగా, శాసనసభకు తెచ్చి, సభ అంగీకారమును పొందవలెను. మంత్రిమండలిచే ప్రవేశపెట్టబడు బిల్లులకు, మున్నందుగా సభాధ్యక్షి కారము పొందనవసరములేదు, గాని బిల్లు ప్రవేశపెట్టుచున్నట్లు సభలో ప్రకటించవలెను. అటుతరువాత చిత్తుబిల్లును గవర్నరుగారి కెదుటలో ప్రకటించవలెను. బిల్లులోని వివిధభాగములను ప్రజలు లందురు. శాసనసభలో ఇట్టిబిల్లును క్లాజువారీగా మొదటిపర్యాయము చదివి వినిపించెదరు.

ప్రజాభిప్రాయమును తెలుసుకొనుటకు ప్రకటించవలసినదని గాని, సెలెక్టుకమిటీకి, విమర్శకై పంపవలసినదనిగాని, రెండవపర్యాయము, బిల్లును సభలో చదువవలసినదనిగాని, సభ్యులు తీర్మానించవచ్చును. సాధారణముగ, సెలెక్టుకమిటీకి అప్పజెప్పుటో, ప్రజాభి

కమిటీసభ్యులు, బిల్లును కూల కష్టముగ, క్లాజువారీగా చర్చించి, తమ అభిప్రాయముతోసహా, నివేదికను, కమిటీఅధ్యక్షునిద్వారా, సభకు అందజేయుదురు. బిల్లును, సభలో రెండవమారు, చదువవలయునను తీర్మానము ప్రవేశపెట్టబడి, ప్రతి క్లాజుపైనను సభలో చర్చలుజరుగును. సభ్యులు, క్లాజువారీగా సవరణల సూచింపవచ్చును. ముందు సవరణలపై, సభ్యుల అభిప్రాయముతీసికొని, అధికసంఖ్యాకసభ్యులచే ఆమోదింపబడిన సవరణలను, క్లాజులో చేర్చుకొనెదరు, ప్రతి అభిప్రాయమును తెల్పుకొనుటకై ప్రకటింపబడినబిల్లును, అభిప్రాయములు స్వీకరించు కాలపరిమితితీరగానే, సెలెట్టకమిటీకి అప్పగింతురు. రెండుమార్లు బిల్లును సభలోచదివి సవరణలను అంగీకరించినతరువాత, మూడవమారు బిల్లు సభలో ప్రవేశపెట్టబడును. ఈసారి బిల్లులోని భాషాలోపములమాత్రమే సవరింపవచ్చును. ఈ విధముగ మూడు పర్యాయములు, సభచే అంగీకరింపబడినబిల్లును, (రెండు సభలున్న రాష్ట్రములో) రెండవసభ అంగీకారమునకై పంపుదురు. ఉభయ సభల ఆమోదముపొందినతరువాత గవర్నరుసంతకమునకై పంపబడును. గవర్నరు, తన ఆమోదమును తెల్పక, పునర్విచారణకై బిల్లును పంపవచ్చును. శాసనసభలో తిరిగి బిల్లు ఆమోదింపబడిన యీమారు గవర్నరు తప్పక సంతకముచేసి తీరవలెను. కొన్ని బిల్లులను, వాటి విషయప్రాముఖ్యతనుబట్టి, అధ్యక్షుని సంతకమునకై పంపవచ్చును. అట్టి సందర్భములు పైన పేర్కొనబడినవి.

రాష్ట్ర పబ్లికు సర్వీసు కమిషన్ ను

ప్రతి రాష్ట్రములో నొక పబ్లికు సర్వీసు కమిషన్ ఉండవలయును. కమిషన్ ఛైర్మనును, ఇతర సభ్యులను, గవర్నరు నియమించగలడు, వారి ఉద్యోగ కాల పరిమితి ఆరు సంవత్సరముల పొందుదు.

(60) సంవత్సరములు దాటినవారు యీ ఉద్యోగమున కనర్దులు. అందు సగముమంది సభ్యులు, కనీసము పది సంవత్సరములపాటు ప్రభుత్వోద్యోగముచేసినవారై యుండవలెను. గవర్నరుకు వీరిని నియమించుటకే యధికారముగాని, తీసివేయుటకు లేదు. అధ్యక్షుడు సుప్రీం కోర్టుచే విచారణ జరిపించి యూనియన్ సర్వీసు కమిషన్ సభ్యులను తీసివేసినట్లు రాష్ట్ర సర్వీసు కమిషన్ సభ్యులను పదవినుండి తొలగించవచ్చును.

రాష్ట్రీయ ఉద్యోగస్థుల నియామకమునకు పూర్వము వారి అర్హత తెలుసుకొనుటకై పరీక్షల జరిపించుట, ముఖ్యము ప్రశ్నించి నారి యోగ్యతను గమనించుట, కమిషన్ విధులలో చేరినది. కమిషన్ వారు నిర్ణయించిన యోగ్యత ననుసరించి, రాష్ట్రప్రభుత్వము, ఉద్యోగస్థుల నియమించును. ప్రతి సంవత్సరము తాము జేసిన కృషిని సమీకరించి ఒక నివేదికను, చైర్మను, గవర్నరుకు అందజేయును. గవర్నరు, యానివేదికను రాష్ట్రశాసనసభయెదుట, సవిమర్శకముగ నుంచును. కమిషన్ సలహాలను తిరస్కరించిన ఘట్టములలో, అందుకు తగిన ప్రబలకారణముల గవర్నరు చూపించవలెను.

రెండు మూడు రాష్ట్రములు కలసి, సంయుక్తముగ ఒకే సర్వీసుకమిషన్ ను నియమించుకొనవచ్చును. ఉభయరాష్ట్ర శాసన సభలు, అధికసంఖ్యామోదముతో, పార్లమెంటుకు తమ తీర్మానముల తెల్పిన, పార్లమెంటు సంయుక్త పబ్లికుసర్వీసుకమిషన్ నియామకమునకై బిల్లునామోదించును. అప్పుడు సమాఖ్య సర్వీసుకమిషన్ ను నియమించినట్లే, అధ్యక్షుడు సంయుక్త కమిషన్ సభ్యుల నియమించ గలడు. వారు ప్రతిసంవత్సరాంతమున, ఉభయరాష్ట్ర గవర్నర్లకు, విడి విడిగా నివేదికల సంపగలరు.

రాష్ట్రసర్వీసుకమిషన్ కు, సమాఖ్య సర్వీసుకమిషన్ లో సమానముగ అధికారములుగలవు; గాని వీరిసలహాలు రాష్ట్రీయ ఉద్యోగస్థుల

వరకే పరిమితమైయుండును. సర్వీసు కమీషన్ అధికారముల, రాష్ట్రీయ శాసనముద్వారా హెచ్చించవచ్చును. లేదా ఉద్యోగస్తుల నియామకమునకై ప్రత్యేకనిబంధనల నేర్పరచవచ్చును. రాష్ట్రీసివిలు ఉద్యోగస్తుల నియామకము, మాబ్బలు, ఉన్నతి (Promotions) అభ్యర్థుల అర్హత, ఉద్యోగస్తుల క్రమశిక్షణకు సంబంధించినవిషయములు, ఉద్యోగరీత్యా నష్టపడినవారికి నష్టపరిహారము లేక ఉపకార వేతనము, వ్యభిత్వ నిర్వహణకు సంబంధించినవిషయములలో, ఉద్యోగస్తులపై తేబడిన అభియోగములలో వాదించుటకగు ఖర్చులు, లేక గవర్నరు ప్రత్యేకముగ కోరినవిషయములపై, సర్వీసుకమీషన్ తన సలహాల నివ్వగలదు.

దేశరక్షణకు సంబంధించిన ఉద్యోగస్తుల విషయమై, కమీషన్ సలహా పొందనవసరములేదు. వెనుకబడియున్న తరగతులవారికి, అనుబంధములో జేరిన జాతులవారికి ఉద్యోగముల ప్రత్యేకించుటలో కమీషన్ సలహా అవసరములేదు. కమీషన్ సలహా పొందనవసరములేని యితర విషయములను, శాసనసభలో చర్చించి చట్టము ద్వారా నిర్ణయించవచ్చును.

రాష్ట్ర న్యాయ పరిపాలనశాఖ (State Judiciary)

(ప్రతిరాష్ట్రములో నొక ఉన్నత న్యాయస్థానముండవలెను. రాజ్యాంగచట్టము అమలులోనికి వచ్చుటకుపూర్వము, రాష్ట్రములలో గల హైకోర్టులు, నూతన రాజ్యాంగవిధానము ననుసరించి యేర్పరుపబడిన హైకోర్టులని భావింపబడును. ప్రతి హైకోర్టులో జడ్జిలసంఖ్యను అధ్యక్షుడు నిర్ణయించును. హైకోర్టు ప్రధానన్యాయమూర్తిని, సుప్రీంకోర్టు ప్రధానన్యాయమూర్తి, మరియు రాష్ట్రగవర్నరు సలహా ననుసరించి, అధ్యక్షుడు నియమించును. ప్రైముగ్జరి సలహాతో మిగతా

న్యాయమూర్తులను అధ్యక్షుడే నియమించును. న్యాయనిర్వహణ శాఖలో పది సంవత్సరముల యనుభవముగల జిల్లా జడ్జీలనుండిగాని, ఆ పదిసంవత్సరముల యనుభవముగల అడ్వోకేట్లనుండిగాని, హైకోర్టు జడ్జీలు నియమింపబడుదురు. సమయానుకూలముగ, ఉపకార వేతనము పొందుచున్న హైకోర్టుజడ్జీలను, కొన్ని కేసుల విచారించ వలసినదిగా, ప్రధానన్యాయమూర్తి కోరవచ్చును.

హైకోర్టుజడ్జీలను పదవినుండి తొలగించుటకు అధ్యక్షునకే యధికారముగలదు. పార్లమెంటులోని ఉభయశాసనసభలలో, మొత్తము సభ్యులలో అధికసంఖ్యాకులు హాజరయి, అందు 2/3 వంతు సభ్యుల ఆమోదముతో, హైకోర్టుజడ్జీని పదవీచ్యుతుని జేయవలెనని తీర్మానించినయెడల, అట్టిజడ్జీని పదవినుండి తొలగించినట్లు, అధ్యక్షుడు ఆజ్ఞాపించగలడు.

ప్రతి హైకోర్టుకు న్యాయవిచారణలో సంగ్రహాధికారములు గలవు. హైకోర్టు అధికారమును నిగ్గించి, ఆజ్ఞలను పాలింపనివారిని, శిక్షించుటకు, దానికి యధికారముగలదు. రాష్ట్ర సరిహద్దులలో (32) సూత్రము మరియు (266) స్మాత్రములలో సూచించబడ్డ, హేలియను, కార్పసు మున్నగు, రిట్ ఆజ్ఞలను జారీచేయు నధికారము హైకోర్టులకు గలదు. ఇతర రాష్ట్రములందు నిరసించు వాపై గూడ, వైట్ ఆజ్ఞల జారీచేయవచ్చును. హైకోర్టు అధికారపుహద్దుల నిర్ణయించు నధికారము పార్లమెంటుకు మాత్రమే కలదు.

రాష్ట్ర సరిహద్దులలోనున్న ఇతర కోర్టువ్యవహారములు పర్యవేక్షణ చేయునధికారము హైకోర్టుకుగలదు. క్రింది కోర్టులు నడుచు కొనవలసిన క్రిమివిధానమును, నసూలుచేయు కీను, తత్సంబంధమైన లెక్కలనుంచు పద్ధతి, పరిష్కరింపబడిన కేసుల వివరములు హైకోర్టుకు తెల్పుట, మున్నగుచ్యులను, హైకోర్టు నిర్ణయించి, పర్యవేక్షణ చేయుచుండును. పై నిర్ణయము లన్నింటికి గవర్నరు ఆమోదముపొంద

వలసి యుండును. సైనికదళములకు సంబంధించిన కోర్టులపై, హైకోర్టున కెట్టియధికారములు లేవు.

ఆయా రాష్ట్రములలో జిల్లా జడ్జీలను, గవర్నరు, ఆరాష్ట్ర హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి సలహాననుసరించి నియమించును. కనీసము ఏడుసంవత్సరముల కాలము, ప్రాక్టీసు చేయుచున్న అడ్వకేటులను గూడ, హైకోర్టువారి ప్రతిపాదనపై, జిల్లా జడ్జీలుగా నియమించవచ్చును. మున్సిఫులను, మేజిస్ట్రేట్లను తదితర ఉద్యోగస్తులను, పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్, మరియు హైకోర్టు సలహాల ననుసరించి, గవర్నరు నియమించును. ప్రభుత్వముచే ఏర్పరుపబడిన సర్వీసు నిబంధనల ననుసరించి, క్రింది ఉద్యోగుల, మార్పు, నియామకము, ఉన్నతలను హైకోర్టు పాలించుచుండును. పైనిబాధనలు, మేజిస్ట్రేట్లకు గూడ వర్తించును.

సి. వర్గములోని రాష్ట్రములు

(1) అజ్మీరు (2) భూపాలు (3) బిలాసపూరు (4) కూర్గు (5) ఢిల్లీ (6) హిమాచలప్రదేశము (7) కచ్ (8) మణిపురము (9) త్రిపుర (10) వింధ్యప్రదేశము. కూచ్ బీహారు పశ్చిమబెంగాలులో కలిపి చేయబడినది. ఇవి పది సి. వర్గములోని రాష్ట్రములు. ఛీఫ్ కమిషనర్, లేక లెఫ్టనెంటు గవర్నరుద్వారా, యీ రాష్ట్రములను అధ్యక్షుడు, నేరుగా పాలించును. పార్లమెంటు యీ రాష్ట్రములకు ఉచిత మనితొచ్చిన శాసనసభను నిర్మించి, ప్రభుత్వ సలహాదారులు లేక మంత్రిమండలిని నియమించవచ్చును. శాసనసభ్యులకు పార్లమెంటు నియమించవచ్చును. లేదా కొందరిని నియమించి, ఇతరుల యెన్నికకై యేర్పాట్లు చేయవచ్చును. అధ్యక్షుడు కొన్ని రాష్ట్రముల పరిపాలనను, దగ్గరలోనున్న ఏ లేక బి వర్గ రాష్ట్ర ప్రభుత్వమునకు అప్పగించ

వచ్చును. అప్పుగించుటకుముందు, ఆరాష్ట్రపరిజల యభిప్రాయమును తెలుసుకొనుట అవసరము. పార్లమెంటు యీ వర్గములోని రాష్ట్రములకు ప్రత్యేక హైకోర్టుల నియమింపవచ్చును' లేదా యిదివరకే అమలులోనున్న హైకోర్టును నూతన రాజ్యాంగము ప్రకారము అంగీకరించవచ్చును. పరిజలలో రాజకీయ చైతన్యము సాచ్చినకొద్దీ, యీ రాష్ట్రములలో సంపూర్ణ ప్రజాప్రాతినిధ్యముతో గూడుకొనిన శాశ్వతాయుజ్యభివృద్ధియు నెలకొల్పుటకును.

డి. వర్గములోని ప్రదేశము

అండమాన్ నికోబార్ దీవులు డి. వర్గములో చేర్చబడినవి. ఇది ఒక రాష్ట్రముగాక ప్రదేశముగానే నిర్దేశింపబడినది. అధ్యక్షుడు, ఛీఫ్ కమిషనర్ ద్వారా, యీ ప్రదేశమును పరిపాలించును. దేశములో శాంతిసౌభాగ్యముల నెలకొల్పుటకు, అధ్యక్షుడే, శాసనములను, నిబంధనలను యేర్పరచగలడు. పార్లమెంటరీచట్టములు, అధ్యక్షుడు అనుమతించినవరకే, ఇచ్చట అమలులో నుండగలవు, క్రమేణ యీ ప్రదేశమును డి. వర్గ రాష్ట్రములోనలె పాలించుటకు యేర్పాట్లు జరుగగలవు.

కేంద్రమునకు రాష్ట్రములపైగల ప్రత్యేకాధికారములు

రాష్ట్రముల శాసనాధికారములు, ఏడవ అనుబంధము రెండవ పట్టికలో నుదహరింపబడినవి. ప్రత్యేక కారణములజూపించి, పార్లమెంటు, రాష్ట్రనిషయములపై శాసనముల ఆమోదించవచ్చును. కాన్సిలు ఆఫ్ స్టేట్స్ అనగా కేంద్ర శాసనసమితిలో 2/3 వంతుల అంగీ

కారముతో, కొన్ని రాష్ట్రవిషయములపై పార్లమెంటులోనే శాసనముల ప్రతిపాదించవలెనని, తీర్మానించిన పార్లమెంటుకు శాసనాధికారము లభింపగలదు. ఇట్టిఅధికారము సంవత్సరకాలముమాత్రమే యుండగలదుగాని సమితి, యీ గడువును ప్రతిసంవత్సరము పొడిగించవచ్చును. గడువుకాలములో గావింపబడిన చట్టములు, గడువు ముగిసిన తరువాత ఆరు నెలలవరకు అమలులోనుండగలవు.

ఏదేని రాష్ట్రములో అసాధారణపరిస్థితి యేర్పడినదని, అధ్యక్షుడు ప్రకటించినయెడల, ఆ రాష్ట్రములో శాసనసభ రద్దయి, శాసనాధికారములు, పార్లమెంటుకు సంక్రమించగలవు. అసాధారణపరిస్థితి అంతమొందిన, ఆరు నెలల తరువాతవరకు, ఈ గుర్తింపుకాలములో గావింపబడిన శాసనములు, అమలులోనుండగలవు.

రాష్ట్ర శాసనసభ స్వచ్ఛందతీర్మానము ద్వారా తన శాసనాధికారమును, తాత్కాలికముగ, పార్లమెంటు కప్పగించ వచ్చును. పార్లమెంటు ఆమోదించిన శాసనము రాష్ట్రములో అమలు జరుగును. ఇట్టిశాసనమునకు వ్యతిరేకముగ; తిరిగి, రాష్ట్ర శాసన సభలో తీర్మానించుటకు వీలులేదు. ఇట్టిశాసనమును రద్దుచేయను సవరించు, కేంద్ర పార్లమెంటుకే అధికారముగలదు.

ఏడవ అనుబంధములోగల విషయసూచిక సమగ్రముగ లేదు. అందుడవారింపబడిన విషయములపై, శాసన నిర్మాణాధికారము కేంద్ర పార్లమెంటునకేగలదు. అంతర్జాతీయ ఒడంబడికలు, సహకారము లేక ఒప్పందముల, కార్యరూపమున బెట్టుటకై, రాష్ట్ర శాసనసభలలో నిమిత్తములేక కేంద్ర పార్లమెంటునకే సర్వాధికారములుగలవు. కేంద్ర శాసనముల రాష్ట్రములలో అమలుపడుచునిమిత్తము కేంద్ర మంత్రివర్గము, రాష్ట్ర ప్రభుత్వములకు ఆజ్ఞల నీయవచ్చును. కేంద్ర ప్రభుత్వాధికారులు, నిరాశూటముగ రాష్ట్రములలో ప్రవేశించి, తమ అధికార వినియోగము చేయవచ్చును. రాష్ట్ర ప్రభుత్వములు,

కేంద్రోద్యోగులతో సహకరించుచు, వారి స్థితిలక్షణము గలుగకుండు నటుల చూడవలెను. రహదారులు, స్థలవైలరక్షణకై తగుచర్యల తీసు కొనవలసినదిగా, రాష్ట్రప్రభుత్వములను కేంద్రము శాసింపవచ్చును. సైనిక ప్రాముఖ్యత, జాతీయ ప్రాముఖ్యతగల, తంతి, తపాలా, రవాణా రోడ్లు, రైల్వే సౌకర్యములను తమ స్వంతవ్యయముతో నిర్మించి, కాపాడుచుండవలసినదని, రాష్ట్రప్రభుత్వముల నాజ్ఞాపింపవచ్చును.

రాష్ట్రప్రభుత్వ సమ్మతిలో, కొన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వాధికారము లను, అధ్యక్షుడు, రాష్ట్రప్రభుత్వముల కప్పజెప్పవచ్చును. ఇట్టి అధికార నిర్వహణములో, రాష్ట్రప్రభుత్వమునకగు, వ్యయములను, కేంద్రప్రభుత్వము భరించగలదు, తెలంగాణములో శాంతి భద్రతలు, కాపాడు నిమిత్తమగు, అధికవ్యయములో, కొంతభాగము, కేంద్ర ప్రభుత్వమిట్లే భరించుచున్నది.

కేంద్ర శాసనములకు సంబంధించిన విచారణలనుచేయు న్యాయ సాసముల సంఖ్యను, కొన్ని రాష్ట్రములలో హెచ్చించుటకు, పార్లమెంటున కధికారముగలదు. బి వర్గ రాష్ట్రములో, మంతుల నియామకము, కీలక సాసములలో, ఉన్నత ప్రభుత్వోద్యోగుల నియామకము కేంద్ర ప్రభుత్వోద్యోగీకారముతో జరుగవలెను. ఈ విధముగ బి వర్గ రాష్ట్రములు, ఎ వర్గ రాష్ట్రములకన్న, తక్కువస్థాయిలో నుండబడినవి.

౧౨

రాజ్యాంగచట్టము - సవరణలు

(1) మొదటి రాజ్యాంగచట్టము ది. 15 వ సూత్రమునకు ఇట్లు మార్పులు చేర్పులు చేయవలెనని ముద్రాపాతములు చేర్చబడినది మద్రాసు రాష్ట్రములో చిరకాలమునుండి ఆచరించుచున్న కమ్యూనికేషన్, జి. ఎ. (కులప్రతినిధిచట్టము) చట్టవిరుద్ధమని, మద్రాసు హైకోర్టు, మరియు సుప్రీం కోర్టులు రుద్దు చేసినందున కోర్టు వెనుకబడియున్న తరగతులకు ప్రత్యేక సౌకర్యము కల్పించుటకై, యీ చట్టము చేర్చబడినది, స్థాపనము యొక్క ఉద్దేశముగ గలదు.

ఈ సూత్రములోని ఏ అక్షరముగాని, 29 సూత్రము, రెండవ స్థానములోని ఏ అక్షరముగాని, అనుబంధములో చేర్చబడిన కులములకు లేక జాతులకు లేక సాంఘికముగా, వైజ్ఞానికముగా, వెనుకబడియున్న తరగతులకు చెందిన పౌరుల అభివృద్ధికి మరియు వారికి కల్పించబడు ప్రత్యేక సౌకర్యములకు, అటంకముగా నుండజాలదు.

(2) 19 సూత్రములోని, రెండవ స్థానమునకు బదులుగా, యీ క్రింది విధముగా కొత్త స్థానము చేర్చిరి. దేశములో శాంతి భద్రతల నెలకొల్పుట, విదేశములతో స్నేహభావము పెంపొందజేయుట, న్యాయస్థాన ధిక్కారము, నిందారోపణ మొదలగు నేరముల నరికట్టుటకై చేర్చబడిన శాసనముల, రక్షణకొరకు, ప్రభుత్వము అవసరమని తలచినచో, మొనటిస్థాన ప్రభుత్వముగా మారుచు నుండునని

హక్కులను, సంకుచితపరుచు, శాసనముల నిర్మించి, అమలుపరచుటకు, ప్రభుత్వమున కధికారము ఉండగలదు.

ఇదేసూత్రములో (6) క్లాజులోచివర సగభాగమునకు బదులుగా, యీక్రిందివిధముగ అర్థమునిచ్చు క్రొత్త వాక్యములు చేర్చబడినవి.

ఏదైన వృత్తి నభ్యసించుటకు, ఉద్యోగము, వర్తకము, వ్యాపారము సాగించుటకు, మరియు పైవాని కవసరమగు వృత్తి విషయక, సాంకేతిక అర్హతలు సంపాదించుటకు భారతదేశము కానివారిచే రాష్ట్రములో సాగించబడు వర్తక, వ్యాపార, పరిశ్రమలకు, సానుకూలము కల్పించువిధముగా శాసననిర్మాణముచేయుచో, యీ క్లాజులోని ప్రధమభాగము ప్రతిబంధకముగా నుండజాలదు. రాష్ట్రములో ప్రారంభమునకు నన్నిహిత్యపూర్వమందు, భారత దేశము, దములులో నున్న ఎట్టి శాసనము, యీ సూత్రమునకు, తేబడిన సవరణల మరియు మార్పులననుసరించి, క్రొత్తగా అర్థముచేప్పనవ్వదు, అప్రామాణికము లేక (Ultra vires) నిరర్థకమైనట్లు భావింపరాదు. అనగా ప్రాథమిక హక్కులను సంకుచితపరచుచు, చేసిన శాసనము నిబంధనలు, సహేతుకములా కాదా యను విచారణలో న్యాయశాసనములకు పనిలేదు. రెండవక్లాజు, ఆరవక్లాజులో, క్రొత్తగా చేర్చబడిన విషయములను అతిక్రమించి, శాసనముగా వింపబడినచో, న్యాయశాసనములు విచారించి, శాసనముల ప్రామాణికత్వమును నిర్ణయించవచ్చును.

(3) 31. వ సూత్రమునకు 31-A 31-B అని రెండు క్రొత్త సవరణలు చేర్చబడినవి. వివిధరాష్ట్రములలో, చేయబడిన జమీందారీ యెట్టేటు రద్దు శాసనములు, అప్రామాణికములు. లేకుండుటకై, ఈ సవరణలు ఆమోదించబడినవి. ఈ విధముగ, ముందు చేయబోవు శాసనములుగూడ అప్రామాణికములు కాజాలవు.

రాష్ట్రశాసనసభలచే ఆమోదింపబడిన, భూస్వాధీన సంబంధక శాసనములు, భారతాధ్యక్షుని ఆమోదముతో, అమలుపెట్టబడును. అధ్యక్షుని ఆమోదము పొందినతరువాత అట్టి శాసనము, 31 నూత్రము నకు, వ్యతిరేకముగానున్నదనిగాని తద్వారా సంక్రమించిన హక్కులను సంకుచిత పరుచుచున్నదనిగాని, అప్రామాణికము, నిరర్థకమని నిర్ణయించుట కెట్టి న్యాయస్థానమునకు, అధికార ముండజాలదు. అధ్యక్షుని ఆమోదము న్యాయవిచారణ కతీతముగావున అతనిచే ఆమోదింపబడిన శాసనమునకు వితర్కించుటకు న్యాయస్థానముల కధికారములేదు.

(4) 86 వ నూత్రము ప్రకారము, అధ్యక్షుడు పార్లమెంటును సంవత్సరమునకు రెండుమార్లు సమావేశ పరచవలసియుండెను. రెండు సమావేశములకు మధ్య, ఆరు నెలలకు మించిన వ్యవధియుండరాదు, ఇప్పుడీ సూత్రము పూర్తిగా రద్దుచేయబడి, కొత్త సూత్రము చేర్చబడినది. తత్ఫలితముగా అధ్యక్షుడు పార్లమెంటును, సంవత్సరమున కొకసారి మాత్రమేగాని, రెండుసార్లకంటె యెక్కువగా గాని సమావేశ పరచవచ్చును. రెండుసమావేశములకు మధ్య ఆరు నెలలను మించినవ్యవధి యుండరాదన్న నిషేధము తొలగించబడినది. అధ్యక్షునకు సందర్భానుసారముగ, ఏ సభనుగాని దీర్ఘవాయిదా వేయుటకు, మరియు కేంద్రశాసనసభ (ప్రజాసభ)ను రద్దుచేయుటకు అధికారము, కొత్తగా యియ్యబడినది. సందర్భనిర్ణయము చేయువారు భారత ప్రధాని. భారతాధ్యక్షుడు మాత్రమే.

(5) 87వ సూత్రములో కొన్ని మార్పులు చేయబడినవి. పార్లమెంటుయొక్క ప్రతిసమావేశమునకు, అధ్యక్షుడు సందేశము నంపుట మరియు యితర విషయములకంటె ముందు, సందేశ విషయముల చర్చించుట యిప్పటి ఆచారము. ఇకముందు, అధ్యక్షుడు ప్రతిసంవత్సరము ఒకసారిమాత్రమే ప్రథమ సమావేశమునకు సందేశము నిచ్చును. సందేశమును ప్రప్రథమమున చర్చించవలసిన బాధ్యత తొలగింపబడినది.

ప్రొగ్రెస్సు, ప్రతిసాధారణ ఎన్నికల తరువాత మొదటి సమావేశము నకు సందేశ ముపబడును.

(6) 85 వ సూత్రములో అధ్యక్షున కీయబడిన యధికారములే 174 వ ప్రాతసూత్రము రద్దుచేసి, కొత్త సూత్రమువల్లగా గవర్నర్లకు, రాజప్రముఖుల కీయబడినవి.

(7) ఆదేశవిధముగ 176 సూత్రము సవరింపబడి, 87 వ కొత్త సూత్రమువలె, మార్పులు చేయబడినవి. 87 సూత్రముద్వారా అధ్యక్షునికి సందేశమిచ్చు యధికారములు రాష్ట్రములలో గవర్నర్లకు, వారియు రాజ ప్రముఖుల కొసగబడినవి.

భారతరాజ్యాంగమును సవరించువిధానము కింది సూత్రములలో చెప్పబడినది. భారత రాజ్యాంగమును సవరించు అధికారముగాని, హక్కుగాని, యీ సూత్రముద్వారా యీయబడలేదు. సవరణల సూచించుటకు, ఆంగ్లభాషలో మూడు, ప్రత్యేక విభిన్నపదములు గలవు. (1) సవరణ Amendment (2) పునర్విమర్శ Revision (3) ఉపసంహరణ-సవరణ Repeal అనగా, భావమునకు పదమునకు మెలుగుతుదిట్టటం. అర్థము స్పష్టముగాలేనిచో స్పష్టపఱచుట. వాక్యములను తీసివేసి కొత్త వాక్యములను చేర్చుట. (2) ఒక పదమును తీసివేసి, వేరుఅర్థము, వేరుభావమునిచ్చు పదమునుగాని, సవనముదాయమును చేర్చుటను Revision పునర్విమర్శ అందురు. (3) ఉన్న సూత్రమును పూర్తిగా తీసివేయుటను ఉపసంహరణ అందురు. కొత్తసూత్రమునుచేర్చుట, రాజ్యాంగనిర్మాణమనియే చెప్పవలెను. ప్రస్తుత రాజ్యాంగసవరణలు, పునర్విమర్శ మరియు ఉపసంహరణకు మాత్రమే సంబంధించినా; అనగా ఉన్న సూత్రములరద్దు, తాను, మారుకు ముఖ్యముగా సంబంధించినవి. ఈ సవరణలవలన రాజ్యాంగ విధానముయొక్క స్వరూపములో మార్పువచ్చినదని గమనించవలెను.

రాజ్యాంగమును సవరించు అధికారము, హక్కు, 368 వ సూత్రముద్వారా, గాక 12, 13, సూత్రములద్వారా లభించుచున్నది. 368 వ సూత్రములోని విధానము (Procedure) 12, 13, సూత్రము లలోని యధికారములకు లోబడియుండవలెను; గాని, అతీతము కాజాలదు. 13 వ సూత్రము. 2 క్లాజుద్వారా కూడదన్న పనులు 368 సూత్రము ననుసరించికూడ చేయుటకు పీటలేదు.

368 వ సూత్రము ననుసరించి చేయుసవరణలు, పార్లమెంటు లోని ఉభయశాసన సభలచే ఆమోదింప బడవలెను ప్రస్తుతము కేంద్ర శాసనసమితి, (Council of State) అస్తిత్వములో లేదు. ప్రస్తుత పార్లమెంటు, అసమగ్రమైనది. సాధారణ ఎన్నికలు జరిగి, ఉభయ శాసన సభలు యేర్పడి, పార్లమెంటు సమగ్రరూపమును ధరించిన తరువాతనే 369 సూత్రము ననుసరించి, పార్లమెంటు, సవరణల ఆమోదింపగలను. అంతవరకు యీచేయబడిన సవరణలు అప్రామాణికము లని, రాజ్యాంగ కర్తల అభిప్రాయమై యున్నది. వివాదగ్రస్తమైన విషయము గావున, శుద్ధినిర్ణయము; భారతస్పృహకోర్టుకు వదలి వేయుట మంచిది.

ప్రజాప్రతినిధులకు అధికారము, ప్రజలనుండి సంక్రమించినది. ప్రజల యధికారము, ప్రజాప్రతినిధుల యధికారముకంటె గొప్పది. ప్రజాప్రతినిధులు, తమఅధినేతలగు, ప్రజలయధికారమును సంఘచిత పరుపజాలరు. కావలసినచో, దానిని నిస్తృతము జేయవచ్చును. ప్రజాధికారములు, రాజ్యాంగచట్టము, మూడవభాగములో చేర్చబడినవి. ప్రజాప్రతినిధుల యధికార వినియోగవిధానము 368 సూత్రములో నున్నది. 13 సూత్రము 2 క్లాజుద్వారా, ప్రజాధికారముల సంఘచిత పరుచుట నిషేధింప బడిన తరువాత, అట్టినిషేధమునకు వ్యతిరేకముగ 368 సూత్రము నూతగాగొని, చేయు శాసన నిర్మాణము, అధికార అతిక్రమణ మగును, కావున చెల్లనేరదు. ఇంగ్లాండులో Magna-Carte; Bill of Rights, అను ప్రజాధికారముల నిర్వచించు శాసన

నములకు వ్యతిరేకముగ, శాసననిర్మాణము చేయు నధికారము, ఇంగ్లీషు పార్లమెంటుకు లేదు.

భారత రాజ్యాంగ విధానము, చాలవరకు, ఇంగ్లీషు రాజ్యాంగ విధానమున కనుకరణ మేగావున. ఇంగ్లీషు పార్లమెంటుకు లేని యధికారము, భారత పార్లమెంటుకు గలవని, చెప్పజాలము. అమెరికాలో, రాజ్యాంగ చట్టనిర్మాణము జరిగిన కొలదివెలలకే పదినవరణలు ఆమోదించబడినవి. అని ఆనవరణలు, ప్రజాధికారముల సిగ్గుచింది, విస్తృత మొనర్చునవి-మననవరణలనలె ప్రజాధికారములను సమీక్షించునవి కావు కావున, అమెరికా యదాపరణ మనుగతము.

A. K. గోపాలన్ పెట్టుకొనిన హేలియన్ కార్పస్ పెరిషన్ పై, సుప్రీంకోర్టు చెప్పిన విడుదలతీర్పులో, ప్రజాధికారములు సమగ్రముగ చొచ్చించబడినవి. ఒక పర్యాయము విడుదలకాగ. వెంటనే శాంతిరక్షణదృష్ట్యా, మద్రాసు ప్రభుత్వము అసెంబ్లీ అరెస్టుచేయుగా, తిరిగి మద్రాసు హైకోర్టు, ప్రభుత్వచర్య అక్రమమని, తీర్మానించి. రెండవమారు విడుదలతీర్పు చెప్పెను. ఇదేవిధముగ బొంబాయి, పాట్నా హైకోర్టులు లిచ్చిన తీర్పులవలన, వివిధ ప్రభుత్వముల హోంశాఖలకు తలనొప్పి కలిగినది. ఏది యెట్లన్నను దేశములో, శాంతిభద్రతల కాపాడవలసిన బాధ్యత హోంశాఖపై కలదుగావున, కేంద్ర మంత్రివర్గ హోంశాఖామాత్యుడు, దేశరక్షణ దృష్ట్యా తనకు విస్తృతాధికారములు కావలెనని కోరియుండెను. అదేవిధముగ మద్రాసు హైకోర్టు, సుప్రీంకోర్టులు, మద్రాసు రాష్ట్రములోనున్న కమ్యూనల్ జి. ఏ. చట్టవిరుద్ధమని తీర్పుచెప్పినందున, మద్రాసు రాష్ట్రములోగల కొన్ని వెనుకబడియున్న తరగతులవారికి ప్రత్యేక సౌకర్యముల కల్పించుట, తప్పనిసరి, అయినందున, తదనుగుణముగ, 15 వ సూత్రములో కొత్తక్లాజును చేర్చవలయునని, మద్రాసు ప్రభుత్వము కోరియుండెను.

ఈ విధముగ పలువిధములగు ఒత్తిడులకు తాళజాలక, ప్రధాని నెహ్రూ, రాజ్యాంగ సవరణబిల్లును ప్రతిపాదించి, పార్లమెంటుచే ఆమోదింపజేసెను. ఈ సవరణ సత్య స్వరూపము ఆచరణలో తేలియగలదు.

